SLUŽBA BOŽJA
LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST
GODINA VI MAKARSKA 1966. BROJ 1

ŠTO SADA?

„Služba Božja" ulazi u šesto godište u času kad započinje poslijekoncilsko razdoblje crkvenog života. Vrijeme koncila bilo je prigoda za vrlo zanimljivo raspravljanje. No i vrijeme iza koncila je jednako važno i jednako zanimljivo. Ovakav časopis, namijenjen prije svega kleru, trebao bi u ovom razdoblju odigrati posebnu ulogu: doprinijeti poznavanju koncilskih odredaba i istraživanju puteva kako da se te odredbe najprikladnije kod nas primjene u život.

Naš je list ne samo liturgijski nego i pastoralni. Stoga u ovaj list spadaju rasprave i članci ne samo o prvoj koncilskoj konstituciji — o liturgiji — nego, možemo reći, i o svim drugim odredbama koncila, jer je ovaj koncil bio doista pastoralni koncil. Ne smije nam biti ni na kraj pameti da u bilo kojem pogledu ulazimo u posao crkvene hijerarhije, nego da ispunimo ono što hijerarhija od liturgijskih i pastoralnih časopisa očekuje.

Problematika o kojoj trebamo pisati doista je preobilna. Prema izjavama čitalaca list je bio i do sada zanimljiv. Od sada može biti mnogo zanimljiviji.

Nastojmo da članci ne budu preopširni. Pišimo o onom što dušobrižnike zanima i što ih mora zanimati. U duhu svetog sabora tražimo nove putove do Boga i do ljudi.

Pozivamo na suradnju sve koji osjećaju da trebaju nešto reći braći svećenicima, ne samo stručnjake, nego jednako i ljude iz prakse. Zajedničkim silama doprinesimo izgradnji Božje građevine od živog kamenja.

„Fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis, dicite! Braćo, ako netko ima na srcu nešto što mu se čini da može druge potaknuti na dobro, neka to izrazi!" (Dj. ap. 13, 15).

o. Jure RADIĆ

KRSTIONICA JURJA DALMATINCA

(Uz naslovnu stranicu)

Nevidljiva snaga božanske milosti, što se na Krštenju spušta u ljudsku dušu da bi je očistila od istočne ljage i učinila sposobnom za surađivanje s božanskim darovima, veselo je otajstvo Kristove Crkve. Sveto je Krštenje obuzimalo svetim udivljenjem srca vjernika, ulijevalo strahopoštovanje nad bogodanom darežljivošću koja je čovjeku darovala Otkupitelja, dala mu spasonosni krsni zdenac nad kojim u velebnim obredima uskrsnog bdijenja svećenik pjeva: „... neka bude živi zdenac, voda preporađanja, val očišćenja, da svi koji se u ovoj spasonosnoj kupelji budu prali, djelovanjem u njima Svetoga Duha postignu milost potpunog očišćenja!“

Slušao je te riječi „razboriti muž“ majstor Juraj Dalmatinac dok je nastavljao zidanjem katedrale u Šibeniku. Dobro je znao da su uz tu kamenu katedralu, uz milosni život vezane sudbine ponosnih plemića, marljivih građana i neutješiva srca sirotinje, sudbina svih onih sedamdeset i jedne glave što izjedene od kiše, soli i vjetra okamenjene stoje kao dio svakog od nas. Veličanstvena, puna sklada diže se katedrala ne samo kao plod kampanelizma bujnog Krešimirova grada, koji ove godine slavi 900-godišnjicu svoga prvog spomena, nego i kao simbol vječno živog Krista što svojim istinama nadživljuje sve ono što se odvijalo oko kasnije smiono izvedene kupole. Stoji ona kao dokaz slave šibenskog patrona sv. Jakova kojemu su, uz bogate plemiće i građane, brojni mornari i siromašni ratari ostavljali maleni, ali pred Bogom vrijedni obol, kako svjedoče brojne ostavštine zapisane kod šibenskih notara.

Taj isti majstor, dajući Šibeniku kameni biser, skrio je u sjeni zidova katedrale dragulj - krstionicu, remek-djelo u kojem je Juraj Dalmatinac „pokazao kako se slikarskom vještinom oživljuje istančana arhitektura, a ujedno kako se čipkasti reljefni ukrasi posljednje gotike mogu uskladiti s krepkim reljefnim likovima u kojima je on... dohvatio već renesansni izraz“ (Cv. Fisković).

Rođen u Zadru od oca Mate, noseći u sebi nemir žala i unutarnjih sposobnosti, otišao je mladi Juraj u bujnu Veneciju. Tu uči, stiče prva iskustva i priznanja, te se osamostaljen odaziva 1441. g. pozivu šibenskih vijećnika. Sve svoje sposobnosti i iskustvo uložio je Juraj da bi povećao prostor već dijelom sagrađene katedrale stvorivši poprečne

brodove s lijepim apsidama, a sve je to povezao izvana izbočenim vijencem. Na njemu je dubinom ulaženja u ljudsku psihu predao vremenu naše likove, uvijek žive, udarane životom, ali pune čvrstine i optimizma. Sagradivši velika četiri stupa u križalištu lađa, mislio je na njima dignuti velebnu kupolu. Zbog nedostatka novčanih sredstava, morao je prepustiti drugima njenu izgradnju. Svojom jednostavnošću kupola se diže lagano nad cijelim tim kamenim zdanjem kao dostojni simbol ponosnog Šibenika.

U vrijeme drugoga svog boravka u Šibeniku Juraj je, nekako neposredno pred gradnjom sakristije (1451/52), prislonio uz apsidu južne pobočne lađe, nešto niže od same crkve zbog nagiba zemljišta, Krstionicu. I kao što priroda skriva ono najvrednije daleko od pogleda, i Juraj je u sjeni, u uglu tada veoma prometnog prolaza od gradskih vratiju prema općinskom trgu skrio svoje najljepše djelo.

Šibenska je krstionica prostorno malena, ali svojim arhitektonskim, a još više klesarskim radovima predstavlja jedan od naših najljepših dostignuća. Izvana jednostavna otkriva svu ljepotu svojom unutrašnjošću dajući krsnom zdencu izvanredno ukrašeni prostor. U uglovima te intimno osvijetljene prostorije postavljena su četiri stupa. Između njih se šire polukružne bočne niše koje završavaju velikim rebrastim školjkama. Iznad stupova u malenim baldakinima bila su postavljena četiri Kristova svjedoka iz Starog Zavjeta od kojih su se sačuvali sv. Šimun i kralj David. Fijale baldakina probijaju vijenac kupole i valovitim rebrima s ukrasnim tornjićima spajaju se u medaljonu koji prikazuje Boga-Oca „čiji je Duh lebdio nad vodama u samome početku svijeta, da bi već tada narav vode zadobila moć posvećenja". Te riječi pjeva u jednostavnom recitativu svake godine svećenik u polumraku uskrsne noći dok plamenovi svijeća igraju prpošnu igru na kamenom sagu što ga je u tom čarobnom prostoru izradilo majstorsko dlijeto Jurja Dalmatinca. Svemogućeg što lebdi nad vodama najavljuju gotička slova u rukama okrunjenog psalmiste Davida kralja: „Glas Gospodnji je nad vodama!" Bujna glava Boga Stvoritelja sa skraćenom golubicom, simbolom djelotvornog Duha Svetoga, svojim prodornim pogledom kao da vječno potvrđuje djelovanje milosti što se zaslugama Spasiteljevim odvija u tom skladnom prostoru, držeći u ruci potvrdu da je Krist: „Sin preljubljeni . . . njega slušajte!" Čvrstina vjere struji iz očiju Nebeskog Tvorca anđelima

što iz vječnih voda, na oblacima zadivljeno promatraju u mističnom miru čudesa milosti. Oni svojom mirnom, gotovo antičkom, modelacijom naglašuju svetost doma u kojem na uskrsnu noć kroz miris tamjana prodire svećenički glas: „... neka ovu vodu ... tajanstvenom primjenom svoga božanstva oplodi da iz neokaljanoga krila božanskoga studenca posvećenjem začet, u novo stvorenje preporođen izroni nebeski naraštaj". Ta pjesma vječnog veselja, što stoji iznad dnevnih slabosti i grijeha, prožima svu onu nemirnu igru arabeske cvjetne gotike što se raspjevala ispod bogatog vijenca od lišća kao da pjeva u raspjevanom koralu antifonu duhovne radosti: „Obradovao sam se kad mi rekoše: Idemo u dom Gospodnji. Aleluja!"

Veseli čas u domu Gospodnjem jest onaj kad se dijete u kumovim rukama nadvija nad kamenom zdjelom Jurjeve krstionice koju podržavaju ljupki anđelići. Nad njegovom ljupkom glavicom izljeva se voda preporođenja da bi se ponovo rodilo „na novo djetinjstvo prave nevinosti". U tišini polumraka šibenske krstionice kršćanska duša proživljava novo djetinjstvo, dok se sunčana zraka prokrada kroz prozorčiće satkane od vitica i polagano šeta čipkastim reljefnim ukrasima. U krstionici Juraj Dalmatinac je spojio religiozni mir razbujalim oblicima životne radosti. Svojom kamenom igrom ona je poljubac neba i zemlje.

o. Josip SOLDO

Yves Congar

MOJOJ BRAĆI SVEĆENICIMA
SVJEDOCIMA EVANĐELJA U SAMOĆI

„Cum ipso sum in tribulatione"

(Ps 90, 15).

Onaj koji piše ove stranice svjestan je da se obraća ljudima, svojoj braći, koji su u muci i u poteškoćama dok se on sam nalazi u sigurnosti, zaokupljen zanimljivim poslom, hvaljen od drugih ljudi, slavljen čak katkada kao onaj koji je doživio sjajan uspjeh. On im međutim povjerava bezuvjetnu iskrenost svoje duše. On je sam doživio teške časove, protivljenje, nepovjerenje, samoću, čak i progonstvo. Osjetio je napast da povjeruje da noć neće nikada prestati. Izdržao je jedino podržavan nevidljivom nadom

što iz vječnih voda, na oblacima zadivljeno promatraju u mističnom miru čudesa milosti. Oni svojom mirnom, gotovo antičkom, modelacijom naglašuju svetost doma u kojem na uskrsnu noć kroz miris tamjana prodire svećenički glas: „... neka ovu vodu ... tajanstvenom primjenom svoga božanstva oplodi da iz neokaljanoga krila božanskoga studenca posvećenjem začet, u novo stvorenje preporođen izroni nebeski naraštaj". Ta pjesma vječnog veselja, što stoji iznad dnevnih slabosti i grijeha, prožima svu onu nemirnu igru arabeske cvjetne gotike što se raspjevala ispod bogatog vijenca od lišća kao da pjeva u raspjevanom koralu antifonu duhovne radosti: „Obradovao sam se kad mi rekoše: Idemo u dom Gospodnji. Aleluja!"

Veseli čas u domu Gospodnjem jest onaj kad se dijete u kumovim rukama nadvija nad kamenom zdjelom Jurjeve krstionice koju podržavaju ljupki anđelići. Nad njegovom ljupkom glavicom izljeva se voda preporođenja da bi se ponovo rodilo „na novo djetinjstvo prave nevinosti". U tišini polumraka šibenske krstionice kršćanska duša proživljava novo djetinjstvo, dok se sunčana zraka prokrada kroz prozorčiće satkane od vitica i polagano šeta čipkastim reljefnim ukrasima. U krstionici Juraj Dalmatinac je spojio religiozni mir razbujalim oblicima životne radosti. Svojom kamenom igrom ona je poljubac neba i zemlje.

o. Josip SOLDO

Yves Congar

MOJOJ BRAĆI SVEĆENICIMA
SVJEDOCIMA EVANĐELJA U SAMOĆI

„Cum ipso sum in tribulatione"

(Ps 90, 15).

Onaj koji piše ove stranice svjestan je da se obraća ljudima, svojoj braći, koji su u muci i u poteškoćama dok se on sam nalazi u sigurnosti, zaokupljen zanimljivim poslom, hvaljen od drugih ljudi, slavljen čak katkada kao onaj koji je doživio sjajan uspjeh. On im međutim povjerava bezuvjetnu iskrenost svoje duše. On je sam doživio teške časove, protivljenje, nepovjerenje, samoću, čak i progonstvo. Osjetio je napast da povjeruje da noć neće nikada prestati. Izdržao je jedino podržavan nevidljivom nadom

koju je *molitva psalama* svaki dan stavljala u njegovo srce i na njegove usne. Napokon on je izišao iz noći, milosrđem Božjim, tek poslije nego je pristao da bude sveden na ništa, da ne uspije ni u čem. Bio je pomognut u tom ne samo milošću Božjom i molitvom psalama, nego primjerom kršćanskih života provedenih ponizno u siromaštvu i potpunoj zaboravi samog sebe; nada sve primjerom svoje majke koja mu je ponavljala ono što je sama primila od svojih odgojitelja: „Tajna je sreće činiti svoju dužnost i nastojati tu naći svoj užitak". Naglašavala je: „Ne radi se čak o tom da tu efektivno nađemo svoj užitak, jer uvijek nećemo uspjeti, nego naprosto da se trsimo". Jednoga dana, dok je upravo očajavao, on je primio od jednog dalekog subrata citat iz Rilkea: „Treba biti junak i izdržati sve dotle dok ono što je teško ne postane sasvim nepodnosivo; onda se ono promijeni, pa ako je teško, onda je to istinito . . ."

Jest, kad dosegnemo vrhunac muke i svojih sila, često biva da se nađemo sasvim blizu postignutog rezultata ili vidimo kako sviće, kako smo na izmaku noći . . .

RAZLOZI MALODUŠNOSTI

Situacija u kojoj se nalazi svećenik u moderno vrijeme

Crkva ima svoje strukture dogmi, sakramenata, discipline i apostolske službe. Ove su strukture bile na široko obrađivane poviješću u njihovom konkretnom obliku, no one dolaze temeljno od božanske ustanove: Crkva duguje svoje porijeklo božanskim pozitivnim činima objave i ustanove, činima, koji poslije nego su izvršeni jedanput u malenom uglu zemlje i u određeni čas povijesti, ipak imaju vrijednost za čitav svijet i sve do konca vremena. Svećenici su na taj način posred ljudi, u golemom svijetu povijesti posvećeni intenzivnom istraživanju, koje se gomila sve više i trajno se mijenja, i koje strastveno zaokuplja ljude, predstavnike ili nosioce jednoga posebnog reda afirmacija, poteza i zahtjeva, za koji oni traže da bude vrhovni i odlučujući za sami ljudski život. Njihov položaj u diaspori čini da oni vode računa ne samo o činjenici da su kršćani u manjini na svijetu, da je Crkva u cjelini nešto maleno nego i o činjenici, koja izvire iz same prirode stvari, da oni predstavljaju jedan posebni i određeni red kao bitan jednom

zauvijek, a ipak sa sveopćim pozivom u beskrajnom svijetu koji se mijenja, i koji se strastveno gomila. Ne mogu a da se ne osjete nekako izolirani.

Izoliran u svijetu

Ovaj osjećaj strahovito je povećan činjenicom što svećenik susreće od strane ljudi kojima je poslan, tako malo shvaćanja i interesa. Pa i kad je simpatičan, nije zanimljiv kao svećenik. Izjavljuju da im nije potreban, da od njega ništa ne očekuju. Postavljen je, već samom činjenicom što je svećenik u neku vrstu samoće, koju on bolno osjeća kao beskorisnost i izolaciju. A de S. Exupery je napisao: „Želimo biti oslobođeni. Onaj koji udara trnokopom želi znati smisao udaranja trnokopom. Udaranje trnokopa jednog kažnjenika, koji ponizuje kažnjenika, nije isto što i udaranje trnokopom jednog istraživača minerala. Kaznionica se ne nalazi tamo gdje se udara trnokopom. Ne radi se o materijalnom užasu. Kaznionica se nalazi tamo gdje udaranje trnokopom nema smisla, jer ne povezuje onoga koji udara sa zajednicom ljudi".

Zacijelo, svećenik je povezan sa zajednicom ljudi na transcendentalnom planu nadnaravnih motiva. Na tom planu nitko na svijetu nije više povezan s ljudima nego on. Ali na ljudskom planu? Kad od njega ništa ne očekuju, kad sve, u sudovima ljudskog običajnog života, njega označuje kao beskorisna, kao biće po strani, manje čovjekom od drugih, on se počne osjećati na rubu ove zajednice ljudi, izvan koje je, zaista, život bez radosti . . .

Katkada su ljudi koji ga okružuju sami neka vrsta robijaša, predanih monotonom i poraznom poslu: oni su izgubljeni ili se nisu nikad ničim zanimali. Jedan moj dobri prijatelj, nekoć župnik u vrlo siromašnoj župi govorio mi je: „Kad bi se oni samo zanimali za kino, ali se ne zanimaju ni tim! Za njih ništa ne postoji nego životinje, blato, zemlja, i ništa osim toga". Neki mi je drugi govorio na koncu misija koje su nam dopustile da uđemo u odnos s ljudima jedne relativno imućne župe: „Moj oče, vi sada znate moje župljane. Recite mi: s kime ja mogu razgovarati"? I očito, zaista, nije bilo nikoga s kime bi mogao započeti razgovor. Mnogo je svećenika na taj način postavljeno u neku vrstu ljudske pustinje u kojoj njihovi napori ne nailaze na odgovor.

Osim toga i sile svijeta guše svećenika na mnogo načina.

Izoliran u Crkvi

Mnogi svećenici trpe od izolacije s još jedne druge strane. Ne mogu doći do pravog dijaloga sa svojim biskupom, ili s biskupskom kurijom. S njima se raspolaže a da se s njima ne savjetuju, ne susreću starješine kojima bi oni mogli izložiti svoje poteškoće ili s kojima bi podijelili brigu problema što ih susreću. Odgovara im se s otrcanim formulama, pa i onda kad jednostavnu činjenicu postavljanja pitanja ne smatraju znakom zle volje. Doduše, daleko od toga da je ovakovo stanje općenito. Brojni su primjeri koji ga demantiraju. Ono međutim postoji i pruža mjesto jednoj od najdubljih jadikovki sa strane svećenika. Oni osjećaju da ih ne shvaćaju, da ih ne prate, da ih ne podržavaju. To je uvijek izolacija.

Mnogi također osjećaju da se uzalud trude. Što nisu učinili, što nisu pokušali ili započeli? No svijet se udaljuje sve više i više od onoga što oni predstavljaju.

Svećenika tišti napast osamljenosti i malodušnosti. To su osjetili i sami proroci, i zbog toga su se jadali Bogu. Samuel se tužio što su Izraelci udaljujući se od Boga zatražili kralja. Bog mu je rekao: „Nisu oni odbacili tebe, nego su odbacili mene“ (1 Sam 8, 7). Ilija, jedan od najvećih i najodvažnijih proroka, kojemu je zaprijetila Jezabela, bježi preko pustinje. Tamo zaželje umrijeti i reče: „Sad je dosta, Gospodine! Uzmi moj život jer ja nisam bolji od svojih otaca . . .“ (1 Kralj 19, 4). I Mojsije je već bio zaželio umrijeti, i Job također, i Jona, i Tobija. Težak je život krcat kušnjama! Sveti su oci tumačili kao pedagoški potez u prilog njegovih učenika postupak Ivana Krstitelja u tamnici koji je poslao svoje učenike neka pitaju Krista: „Da li si ti onaj koji ima doći ili drugoga da čekamo?“ (Mt 11, 2). Mi bismo radije pomislili, kako je pod udarom okrutne uprave tamnice Ivan doživio čas sumnje i tame. Ono što je bilo za njega svjetlo i sigurnost, poče kolebati.

ODGOVOR VJERE I NADE

Ima situacija čiji je jedini izlaz heroizam. Općenito su poteškoća i kušnja poziv na svetost. Iz njih nikad ne izlazimo točno onako kako smo ušli. Ili prođemo iznad ili ispod, ili se smanjimo ili povećamo. Vojnici koji su se nalazili

u jarcima za vrijeme prvog svjetskog rata pod tučom protivničke artiljerije imali su samo jednu odluku: *bijeg prema naprijed*. To je ono što sv. Pavao zove: „Ne pustiti da budeš svladan zlom nego zlo pobijediti dobrom“ (Rimlj 12, 21). Izlazak treba tražiti u porastu vjere i nade, u svetijem, umrtvenijem, predanijem životu. Drugog izlaska nema. Mi smo natjerani na svetost.

Napast malodušnost dolazi najprije od manjka vjere. A svećenik mora biti čovjek vjere ne samo radi samoga sebe nego i radi drugih. Drugi se mogu osloniti na njega, ali on se redovno ne može osloniti na ljude nego izravno na Boga. Svi vođe Božjega naroda bili su pozvani na ovu bezuvjetnu vjeru bez očevidnosti i oslona. „Svod nebeski ne podržava stup“ (Luter). Sva je avantura vjere u svijetu počela s Abrahamom o kojemu je napisano: „Abraham je povjerovao Bogu i to mu je bilo uračunato u pravdu“ (Hebr 11, 8). „Vjerom je prikazao Abraham Izaka i jedinorođenoga je žrtvovao onaj koji je primio obećanje . . . Mislio je da je Bog kadar i od mrtvih uskrisiti“ (Hebr 11, 17 i 19). „On se nadao protiv nade i vjerovao da će biti otac mnogim narodima“ (Rimlj 4, 18). Mislimo na to što je bila vjera Abrahama koji je bio pozvan da vjeruje u obećanje baštinika. Vjera kojoj odgovara na početku Evanđelja vjera Marije pozvane da vjeruje da će biti majka ne poznavajući čovjeka.

Božji narod ima početak u bezuvjetnoj vjeri. Treba da sebi predočimo njegov izlazak iz Egipta. Od postaje do postaje preko pustinje narod traži vode da ugasi žeđ (Izl 15, 24; 17, 2). On traži religiozni oslon, želi imati Boga koji ide na čelu pred njim kao što to imaju i drugi narodi (Izl 32, 1). A Mojsije koji za sobom vodi ovaj narod tvrdoga vrata, narod tvrdoglav i pun mrmljanja, umoran i osjetljiv, izdržao je jedino radi jake vjere: „Vjerom ostavi Egipat . . . ustrajao je kao da vidi onoga koji se ne vidi“ (Hebr 11, 27). „Ah, ti si Bog skriveni, ti Spase Izraelov!“ (Iz 45, 15). Napast malodušnosti potječe od manjka čovjekove vjere, ne zbog onoga što je u njemu samom, nego zbog sjemenki dobra što ih je Bog stavio u njega. Zaista, uvijek ima nešto u ljudima, uvijek ima nešto da se učini, no mi ne znamo, jer ne shvaćamo ljude onakovima kakvi su, nego bismo im htjeli nametnuti naše obveze, naše okvire, naše načine rada, a koje oni ne prihvaćaju.

Uvijek treba nešto činiti

Koliko li puta nismo čuli ili sami pomislili: „Ne može se ništa učiniti. Beskorisno je ići tamo k onim ljudima, neće se iz toga ništa izvući. To su lijenčine, to su nevaljanci. Neće nas primiti. S njima ne možemo ništa".

Međutim ne smijemo gledati na ljude s našega stanovišta. Treba ih uzeti onakovima kakvi jesu. Treba poći k njima, treba im govoriti, interesirati se za njih i ljubiti ih tamo gdje se nalaze i kakvi jesu. Kardinal Suhard je zapisao u vrijeme rata: „Konstatiram činjenicu: Cjelokupnost našeg pučanstva ne misli više kršćanski. Između njega i kršćanske zajednice postoji bezdan. Da bismo ih dostigli, moramo izići od nas i poći k njima. To je pravi problem". On je tako otkrio i formulirao u općim crtama isto što je trideset godina ranije otkrio i proživio svećenik (danas kardinal) Cardijn. I njemu je tada njegov dekan rekao o stanovnicima jednog siromašnog kvarta kamo ni on niti ikoji drugi svećenik nije bio nikada otišao: „Ne može se s njima ništa učiniti. Neće vas primiti". Svećenik Cardijn je tamo pošao već sutradan, zanimao se za život tih ljudi, uzimajući ih onakvima kakvi su bili. Primiše ga. Ponudiše mu kavu. Jednu godinu kasnije, on je tu brojio tisuću žena u jednoj organizaciji apostolata. Pokret JOC rodio se iz toga iskustva. Kasnije, poslije prvih osvajanja, često su pitali Cardijna kako bi trebalo početi. On je odgovarao: — S onim što imaš. Ako treba nešto činiti, to treba ondje gdje nema nikakve nade, s onima za koje su vam rekli i za koje su ustanovili da s njima nema što da se radi. To nije muka pokušati. Jest, isto kao što Bog često odabire one na koje nitko ne bi pomislio, upravo oni koji su tuđi našemu sistemu i našim navikama pružit će prvo kamenje za zgradu našeg apostolata.

U našim idejama treba nadvladati izvjesnu klerikalnu sistematizaciju dosta udaljenu od čudesne širine biblijske objave, tradicije i liturgije. Naša klerikalna sistematizacija predstavlja ljudima lice religije bez pravog čovještva, moralizam koji se ne može pravo ljubiti.

Crkva je klica

Čovjek Biblije je čovjek koji traži istinu, i njemu je dan odgovor po spoznaji koju shvaćamo pod izrazom *proroštva*. On traži moć i gospodstvo nad stvorovima; njemu je dano da učestvuje u *kraljevanju* Božjem. On traži prav-

du, bratstvo, mir, zajednicu; njemu je predložen put svetosti, dostojanstvo *svećenika* po molitvi i prinosu. Ove tri vrednote proroštva, kraljevanja i svećeništva pripadaju mesianizmu Božjega naroda i savršeno su ostvarene u Isusu Kristu. Ako je narod Božji, kako to veli u dva navrata dogmatska konstitucija „Lumen gentium“ (br. 9), narod mesijanski, to znači da on donosi svijetu nadu na području tih triju vrednota, da on ulazi u solidarnost sa svim čovječanstvom u trostruko traženje istine, moći i svetog ili s Bogom pomirenog života.

Također saborski tekstovi govore u više navrata da je Crkva ili Božji narod za čitavi svijet klica nadnaravnog života: „Ovaj mesijanski narod, premda ne obuhvaća sve ljude, i koji se više nego jednom ukazuje kao maleno stado, ipak je za sav ljudski rod vrlo moćna klica jedinstva, nade i spasenja“ (br. 9). Pozvani smo da slijedimo kretanje koncila koji je u nauci o Crkvi prešao od statičke i juridičke vizije na dinamičku viziju Crkve, Božjega naroda, nosioca nade i uspješnosti spasa za svijet. Svi mi u srži spontano imamo koncepciju kršćanstva konstatinovskog, teodozijevskog i karolinškog tipa, jer smo to baštinili.

Crkva se ne ukazuje više kao zatvorena ograda u koju treba ući i tu ostati, već kao znak i dinamičko sredstvo nacrta Božje milosti za sve ljude. Može se zapaziti da se i u ljudima koji je ne priznaju nalazi i djeluje kvasac istine i dobrote, što je također dar Božji. Ova dinamička vizija traži da se prizna vršenje misije i apostolata u obliku dijaloga. Ne smijemo na to gledati kao na unošenje svjetla u svijet koji bi bio samo tama. Treba priznati ono što kod njih ima od Boga i za Boga.

Premda je narod Božji malobrojan, uvijek ima obilježje klice i prvinâ. Tu ne odlučuje kvantitet. Što život kvantitativno predstavlja prema golemoj masi materije? A čovječanstvo u odnosu na život? Izračunato je da bi svi ljudi uronjeni u ženevsko jezero podignuli površinu vode tek za 27 cm. Uza sve to upravo su ljudi nosioci razvoja i uspona svijeta, a među njima na poseban način sveci, kako to pokazuje Bergson u „Dva vrela morala i religije“.

Pogledamo li u Bibliju, tamo ćemo naći univerzalistički smjer što polazi od malene skupine ljudi koji su kao prvine u odnosu na čovječanstvo. U toj perspektivi treba gledati prisutnost relativno malene Crkve u golemom svijetu.

Nismo sami

Usto svaki čovjek u malom kutu zemlje gdje je pozvan da baca ponizno svoje sjeme mora znati da nije sam. Ima prije svega ono što se nevidljivo izgrađuje u dušama. Ne samo naš osobni život nego je i naš apostolat skriven s Kristom u Bogu. Ono što mi radimo izgrađuje se s druge strane zavjese. Pravi i vjerni Svjedok o tom vodi računa u svojoj knjizi života. Brojni prividni neuspjesi međutim pred Bogom ulaze u konačnu bilansu koju će pokazati „Kristov dan" (1 Kor 3, 13). No moramo sebi reći da nismo sami. Koliko se puta kao propovijednik nisam upitao o uspjehu ovog ili onoga govora. Naoko ništa. Kao da se ni jedna osoba nije promijenila. No ni jedan govor ne smijemo izdvajati iz golemog naprezanja katoličkoga propovijedanja. U isti čas, i prije njega, bezbroj je drugih obogatilo siromaštvo moje riječi. Ono što je slabo kod jednoga podupire snaga velikog mnoštva. Zacijelo, moj govor ili moja konferencija nisu proizveli nikakav značajni učinak, a ipak skup svih ovih slabosti daje pozitivni rezultat. Koji put neprekidne kiše nagovještaju da neće biti ni zrna za berbu, pa ipak se na koncu konca nađe nešto.

Prema tome na području Evanđelja zaključni račun ne može nikada iznositi nulu. — Koje je stoljeće, poslije onih prvih, bilo više evanđeosko? Zar nema posvuda aktivnoga kvasca misli, svjedočanstva, rada? Zar Crkva nije podigla nove forme i nove strukture djelovanja? Nek se ne govori da nije ništa učinjeno. Radije bih dao pravo Newmannu, prema kojemu je svećenik „čovjek koji je prezren . . . a koji uspjeva".

To očito ne smeta da tu i tamo kršćanstvo ne doživi neuspjeh i da se možemo bojati za uspjeh izvjesnih pothvata sistematskih gušenja ili eliminiranja. Nije li Sjeverna Afrika brojila nekoć više stotina biskupija?

Tajna apostolata

Moramo dublje zaći u tajnu apostolata. Najprije moramo ozbiljno uzeti izvjesne podatke objavljene eshatologije. Sv. Pavao kaže da naša glavna borba nije protiv ljudi nego protiv onoga što on zove „moći" (Ef 6, 13). Pod tim možemo shvatiti nevidljive osobne sile koje se protive dolasku Božjeg kraljevstva i koje u tu svrhu iskorištavaju kolektivne strukture u kojima se umanjuje čovjekovo dje-

lovanje: politička moć, novac, propaganda, javno mišljenje, mit konfora, znanosti, progresa, rase, nacije, udruženja itd., čak još suptilnije, u nekim doktrinalnim ili religijskim nastranostima. Ovaj se Pavlov podatak povezuje s opomenama božanskog Spasitelja iz knjige Otkrivenja o zvijeri i lažnom proroku koji joj služi. Zvijer je ljudska moć koja se izdiže u apsolutno biće i koja traži teoretičare da bi poduprla svoje pretenzije. Mi smo uvjereni u konačnu pobjedu Gospodina kojemu služimo, a on nas je sam opomenuo da će se tajna zloće gomilati u svijetu u isto vrijeme dok budu klice dobra rasle do žetve.

I u situaciji koja po ljudsku izgleda očajna treba sve očekivati od milosti, tj. od onoga što ne posjedujemo, čime ne raspolažemo, što ne ovisi o nama nego o samom milosrđu našega Oca. Ovdje je potrebna vjera Abrahamova, vjera u Boga koji može povratiti život i preko smrti (usp. 2 Kor 1, 8—11). Molitva psalama, ako nam je Bog dao milost da u nju uđemo, postaje vapajem i dapače odahom naše duše. Psalmi su molitva naroda vjere i nade. Po njima vjerni puk i svaka vjerna duša govore Bogu tokom svih poteškoća u kojima se nalaze: Ti si moj Bog, ti ćeš uvijek biti moj Bog. To se zbiva katkada u radosti njegove službe i njegovih blagdana, a katkada u tjeskobi i zapuštenosti.

Mudrost križa

Kušnje kršćanina, posebno kušnje apostola, imaju smisla jedino sa stanovišta Krista Isusa. To su njegove patnje koje apostol trpi za njegovo tijelo koje je Crkva. Naše poteškoće ne treba gledati nipošto odvojeno i u njihovim samim granicama, nego kao momenat ove goleme cjeline, koekstenzivno s mesijanskim djelom. Poviješću svijeta dominira Kristov križ. Isus Krist je uvijek sam na križu, no spasenje se za svakoga pojedinca sastoji u tom da se sjedini s njegovom samoćom, isto kao što se naša služba sastoji u tom da sjedinimo svakoga čovjeka s Gospodinom na križu: vjerom i sakramentima vjere ili drugim tajanstvenim putovima, kojih smo mi posrednici, sve da to drugi i ne znaju, a ni mi sami. Jest, Isus je sam na križu, no on recitira 22. psalam koji počinje riječima: „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?“ a završava sa sigurnošću nade (r. 23, 25, 30):

„Naviještat ću ime tvoje braći svojoj,
slavit ću te usred skupštine.
On nije prezreo niti odbio bijedu nevoljnika,
nije sakrio lice svoje od njega,
već ga je uslišao kad ga je zazvao.
Duša će moja živjeti njemu,
potomstvo će mu moje služiti.
Ono će o Gospodinu pripovijedati
naraštaju koji će doći.
I naviještat će pravdu njegovu narodu budućnosti:
„Gospodin učini djelo spasa!"

Sve je ovo izvanredno uzvišeno. To je ono što smo nazvali bijegom prema naprijed ili što smo označili pozivom na svetost koji se nalazi u svakoj teškoj kušnji. Tim više što se u svakoj pravoj poteškoći i u najzadnjoj od svih, a ta će za svakog pojedinca biti njegova smrt, čovjek nalazi sam. Oh! kako bih htio doći ponizno, prijateljski svakome od moje braće svećenika koji trpi u samoći. Htio bih da on ne vidi u ovih nekoliko stranica naprosto lijepe riječi koje je lako izgovoriti, ali onome kome ništa ne manjka. Kad one ne bi izlazile iz srca mojeg proživljenog uvjerenja, ja ih ne bih bio napisao, jer bi tada bile licemjerne i porugljive. „Ako li brat ili sestra budu goli ili su bez svakidašnje hrane, a reče im koji od vas: Idite u miru, grijte se i nasitite se, a ne date im što im je potrebno za tijelo, kakva korist?" (Jk 2, 15—16). Takva je neprijatnost riječi koja je samo riječ. No postoji i milost riječi, nadasve pisane riječi koja svladava vremenski i prostorni razmak i čini čovjeka suprisutnim drugom čovjeku kojega osobno neće nikada susresti. Danas pomoću tiskanog papira čovjek posjećuje druge ljude, svećenik druge svećenike. Ne zanemarujmo ovo drugovanje riječi i knjige, pomoću kojih su toliko puta sv. Pavao, proroci, sam Isus Krist otajstveno dolazili k meni donoseći mi „utjehu Pisma" (Rimlj 15, 4; 1 Kor 14, 3).

Htjeli bismo ove bratske stranice zaključiti citirajući odvažnog Kristovog svjedoka C. Peguy-a. Danas se bolje zna kolika je za njegova života bila samoća, relativni neuspjeh i kušnja očaja. Kasnije su ga slavili kao proroka, i zaista on je osvijetlio mnogo stvari. Za svoga života bio je ostavljen, prema njegovim vlastitim riječima, da „skapava od gladi". Izišao je iz očaja jedino pouzdavajući se u našu Gospu od Chartres-a (a danas stazom njegova osamljenog

hodočašća stupa svake godine više od 15.000 studenata!). On je također dvije i pol godine prije svoje smrti (5. XI 1914) napisao ove retke koje je duboko proživio:

„Svaki je kršćanin danas vojnik, vojnik Kristov... Svaka naša vjernost je kao tvrđava... Svi smo mi poput otokâ koje bije golema oluja, a naši su domovi od reda utvrde na moru... Ništa nije tako lijepo kao vjernost u kušnji, ništa nije tako uzvišeno kao odvažnost u osamljenosti, ništa nije tako veliko kao onaj kojemu je povjeren stražarski položaj u samoći".

(La vie spirituelle, novembre 1965, str. 501—520)

Preveo o. Franjo CAREV

MOLITVA ZAJEDNICE

I NEDJELJA DOŠAŠĆA

Za svetu Crkvu Božju: neka blizina kraljevstva u njoj okupi sve izabrane — molimo te, Gospodine.

Za našu krepost ufanja: da nas Gospodin koji dolazi nađe budne —

Za obraćenje grešnika: neka nijedan ne sumnja u Božji sud —

Za zemaljske suce: da njihova pravda bude slika Božjeg milosrđa —

Za našu progonjenu braću: neka Božji sud poništi osudu ljudi —

Za pobjedu nad grijehom: da Bogu prepustimo sud nad našom braćom —

Za ovu svetu zajednicu: neka joj sudjelovanje kod Euharistije osigura blaženu vječnost —

II NEDJELJA DOŠAŠĆA

Za svetu Crkvu katoličku: neka njezini članovi pred svijetom svjedoče spasonosnost evanđelja — molimo te, Gospodine.

Za bolesnike i unesrećene: da ih ozdravljenje i poboljšanje njihova stanja pripravi na kraljevstvo koje dolazi —

Za rast naše ljubavi: naša ljubav prema siromasima neka im očituje blizinu Božjeg kraljevstva —

hodočašća stupa svake godine više od 15.000 studenata!). On je također dvije i pol godine prije svoje smrti (5. XI 1914) napisao ove retke koje je duboko proživio:

„Svaki je kršćanin danas vojnik, vojnik Kristov... Svaka naša vjernost je kao tvrđava... Svi smo mi poput otokâ koje bije golema oluja, a naši su domovi od reda utvrde na moru... Ništa nije tako lijepo kao vjernost u kušnji, ništa nije tako uzvišeno kao odvažnost u osamljenosti, ništa nije tako veliko kao onaj kojemu je povjeren stražarski položaj u samoći".

(La vie spirituelle, novembre 1965, str. 501—520)

Preveo o. Franjo CAREV

MOLITVA ZAJEDNICE

I NEDJELJA DOŠAŠĆA

Za svetu Crkvu Božju: neka blizina kraljevstva u njoj okupi sve izabrane — molimo te, Gospodine.

Za našu krepost ufanja: da nas Gospodin koji dolazi nađe budne —

Za obraćenje grešnika: neka nijedan ne sumnja u Božji sud —

Za zemaljske suce: da njihova pravda bude slika Božjeg milosrđa —

Za našu progonjenu braću: neka Božji sud poništi osudu ljudi —

Za pobjedu nad grijehom: da Bogu prepustimo sud nad našom braćom —

Za ovu svetu zajednicu: neka joj sudjelovanje kod Euharistije osigura blaženu vječnost —

II NEDJELJA DOŠAŠĆA

Za svetu Crkvu katoličku: neka njezini članovi pred svijetom svjedoče spasonosnost evanđelja — molimo te, Gospodine.

Za bolesnike i unesrećene: da ih ozdravljenje i poboljšanje njihova stanja pripravi na kraljevstvo koje dolazi —

Za rast naše ljubavi: naša ljubav prema siromasima neka im očituje blizinu Božjeg kraljevstva —

Za naše ufanje: da ponašanje kršćana svjedoči o njihovom ufanju u drugi svijet —

Za članove ove zajednice: neka pred Bogom postanu vjesnici evanđelja svima ljudima —

BEZGREŠNO ZAČEĆE BL. DJ. MARIJE

Za našu majku svetu Crkvu: neka je Bog čini sve ljepšom i nevinijom, da se pridruži Djevici u njenoj slavi — molimo te, Gospodine.

Za svećenike i redovnike: da njihova čistoća svjedoči o njihovom sjedinjenju s Bogom —

Za kršćanske zaručnike i supruge: neka im tjelesna milina pomaže otkriti Božju milost u duši —

Za naš rast u milosti: da česta sveta pričest iscjeljuje u nama posljedice istočnog grijeha —

Za ovdje okupljenu zajednicu: neka se u svakoj napasti s pouzdanjem obraća Neoskrvnjenoj pobjednici —

III NEDJELJA DOŠAŠĆA

Za svetu Crkvu Božju: da sretno završi svoje zemaljsko putovanje — molimo te, Gospodine.

Za crkvene pastire: neka svoje stado vode putem Očeve volje —

Za našu bolesnu i siromašnu braću: da njihovo hodanje uskim putem završi u Božje kraljevstvo —

Za sve progonjene: neka u pustinji svojih muka čuju glas da se Gospodin vraća —

Za obraćenje grešnika: da se odlučno stave na put spasenja —

Za ovu svetu zajednicu: neka se Misom pridruži Kristu koji uzlazi k svom Ocu —

IV NEDJELJA DOŠAŠĆA

Za svetu Crkvu Božju: da u njoj svaki čovjek vidi spasenje Božje i da se k njoj obrati — molimo te, Gospodine.

Za obraćenje grešnika: neka Bog dovede na jedino pravi put one koji lutaju krivim putevima —

Za jedinstvo svijeta: blagoslovi sva nastojanja u tu svrhu —

Za sjedinjenje kršćana: da Bog snizi brežuljke koji ih dijele i da poravna hrapave staze —

Za članove ove zajednice: neka im Kristova krv opere grijehe i svakome dade snage da oprosti grijehe drugih —

BOŽIĆ

Za svetu Crkvu katoličku: da se sva njezina djeca danas preporode na novi život — molimo te, Gospodine.

Za siromahe, izbjeglice i utamničene: neka im naša ljubav ovog Božića bude susret s Kristom —

Za sve narode svijeta: da se Kristov mir proširi na sve njihove razmirice —

Za naše savršeno veselje: neka se naša srca dive daru koji nam je Otac dao u svojemu Sinu —

Za sve koji slave Božić: neka ih radost ispuni ufanjem u oslobođenje od svih muka —

Za našu pokojnu braću: da se s Gospodinom rode na vječni život —

Za članove ove zajednice: neka se ljubavlju i siromaštvom Krist opet rodi u njihovim srcima —

NEDJELJA PO BOŽIĆU

Za svetu Crkvu Božju: da u svijetu uživa slobodu koja odgovara njezinu božanskom poslanju — molimo te, Gospodine.

Za grešnike: neka ih krsna milost oslobodi od zla grijeha —

Za bolesne i progonjene: da im tjelesno trpljenje nikada ne oduzme slobodu Božje djece —

Za napredak i tehniku: neka kršćani ustrajno sudjeluju u oslobađanju svijeta —

Za našu euharistijsku zajednicu: da nas svaka sveta Misa čini sve više Božjom djecom —

OSMINA BOŽIĆA (NOVA GODINA)

Za svetu Crkvu Božju: neka bez prestanka obnavlja svoj savez s Bogom — molimo te, Gospodine.

Za djecu naše župe: da ih svaka sveta pričest učvršćuje u vjernosti —

Za posvećenje nove godine: neka nam udijeljeno vrijeme obogati naš savez s Gospodinom —

Za svećenike i redovnike: da svojim posebnim savezom s Gospodinom o njemu vjerno svjedoče pred svijetom —

Za našu pokojnu braću: neka im Bog sve oprosti i tako zaključi svoj savez s njima —

Za one koji će ove godine umrijeti: da ih Bog nađe spremne i da iz smrti pređu u život —

Za ovu župsku zajednicu: neka nas Krv novoga zavjeta čuva i čisti kroz čitavu godinu i kroz sav život —

IME ISUSOVO

Za svetu Crkvu katoličku: neka njezini članovi ne prestanu zazivati ime Spasitelja — molimo te, Gospodine.

Za misije: da Bog probudi brojna zvanja koja će narodima naviještati ime Isusovo —

Za našu bolesnu braću: neka im zazivanje imena Isusova donese zdravlje duše i tijela —

Za progonjene kršćane: da ispovijedajući Spasiteljevo ime sve do mučeništva i nama isprose milosrđe —

Za odrasle kršćane: neka se ne srame pozdravljati „Hvaljen Isus!" —

Za ovdje okupljenu zajednicu: da nam hvaljenje imena Spasiteljeva donese spasenje i nebesku slavu —

BOGOJAVLJENJE

Za sveopću Crkvu: da Bog u njoj okupi sve narode zemlje i sve nade ljudi — molimo te, Gospodine.

Za upravitelje naroda: neka svoje podložne ne odvraćaju od puta koji vodi Kristu —

Za naš kršćanski život: da se naša vjera otvara na sve strane i da ne presahne u besplodnom egoizmu —

Za sjedinjenje kršćana u vjeri: neka jedinstvo Crkve svjedoči svijetu o njezinom sveopćem poslanstvu —

Za radni narod: da Bog u njemu probudi mnoge svjedoke njegove zvijezde koji će i druge dovesti k Isusu —

Za žrtvu koju prinosimo: primi kruh i vino od mnogo zrna i sve nas nahrani i posveti —

SVETA OBITELJ

Za svetu majku Crkvu: neka njezini članovi žive u miru kao prava Božja obitelj — molimo te, Gospodine.

Za pastire i svećenike: neka se sjećaju da su dionici Božjeg očinstva i tako postupaju —

Za kršćanske obitelji: da u njima vršenje vlasti i ljubav bude slika Božje obitelji —

Za rastavljene obitelji: neka opraštanje uvreda pokaže da je ljubav jača od smrti —

Za zapuštenu djecu: da u ljubavi kršćana nađu novu obitelj —

Za kršćanske zaručnike: neka se molitvom, a ne grijehom pripravljaju na životnu zajednicu ljubavi —

Za ovdje okupljen zbor: da u Misi i pričesti vlada obiteljski duh —

II NEDJELJA PO BOGOJAVLJENJU

Za svetu Crkvu Božju: da na ovom svijetu ona bude kao vinograd pun plodova milosti i mira — molimo te, Gospodine.

Za sve pastire Crkve: neka je kao dobri vinogradari čiste i obnavljaju —

Za jedinstvo kršćana: da sjedinjeni svuda pružaju vino prave ljubavi.

Za sve koji trpe: neka osjete bratsku ljubav i pomoć —

Za naš rast u ljubavi: neka naš život donosi sve bolje plodove —

Za okupljene oko ovog oltara: neka Kristova krv vodu naše mlakosti pretvori u jako vino —

III NEDJELJA PO BOGOJAVLJENJU

Za crkvene pastire: neka se puni Božjeg duha brinu za vjeru svojih vjernika — molimo te, Gospodine.

Za sve koji tjelesno trpe: da svoje muke sjedine s Kristom koji nosi sve naše boli —

Za sve koji duševno trpe: neka se u svim pogibeljima i posljedicama grijeha ufaju u Spasiteljevu riječ —

Za našu progonjenu braću: da njihova vjera u Kristovu moć nikada ne dođe na manje —

Za djecu naše župe: neka u primjeru odraslih njihova vjera nađe podršku i trajan podstrek —

Za one koji su izgubili vjeru: ne zapusti ih nego ih opet privedi k nama, njima na spas i nama na radost —

Za ovdje okupljenu zajednicu: da neprestano računa na ozdravljenje duše koje donosi svaka sveta Misa —

IV NEDJELJA PO BOGOJAVLJENJU

Za svetu Crkvu Božju: da je Božja moć brani od valova zla — molimo te, Gospodine.

Za crkvenu hijerarhiju: neka lađu Crkve sigurno upravljaju sve do luke spasenja —

Za putnike i izbjeglice: da ih Bog vodi i opet dovede k svojima —

Za one koji trpe: posred svih oluja ulij im u srce smirenje i mir —

Za one koji upravljaju: neka uspiju očuvati mir u narodima i među narodima —

Za ovu euharistijsku zajednicu: da po sv. Misi i pričesti uspijemo svladati sve oluje grijeha —

P. Maertens - Kirigin

ZAJEDNIČKI KARAKTER SAKRAMENTA POKORE

Grijeh je čin odbijanja i izdaja solidarnosti

(Kard. Suenens)

Svjedoci smo ponovnog otkrivanja vrednota zajedništva u kršćanstvu. Crkva možda danas više nego ikada u povijesti želi okupiti i ujediniti svu svoju raspršenu i otuđenu djecu preko svih meridijana i paralela. Cijeli je Božji narod pozvan na žrtvenu gozbu gdje se „sakramentom euharistijskog kruha predočuje i izvršuje jedinstvo vjernika koji tvore jedno tijelo u Kristu". (Konstitucija o Crkvi). Svi sakramenti pokazuju izrazitu zajedničarsku crtu. Dijele se u Crkvi i po Crkvi. Posvećujuća snaga nevidljive sakramentalne milosti očituje nam se u jednom vidljivom znaku, u javnom društvenom gestu.

Poteškoća nastaje kod sakramenta pokore. Može li se i kod ovoga sakramenta govoriti o nekoj zajedničarskoj crti? Ne pretvara li se sakramenat pokore sve više u jedan posve osobni čin svakog pojedinca? Ne podjeljuje li se on najčešće u mraku naših ispovjedaonica, u šaptanju razgovora u četiri oka? Nije li svećenik baš zato najstrože obavezan na poštivanje ispovjedne tajne jer je ona svetinja svakog pojedinog čovjeka?

Usprkos svih tih jakih privdnosti otkrit ćemo da i sakramenat pokore kao i svi ostali sakramenti posjeduje zajedničarsku crtu i da krije u sebi socijalno obilježje.

IV NEDJELJA PO BOGOJAVLJENJU

Za svetu Crkvu Božju: da je Božja moć brani od valova zla — molimo te, Gospodine.

Za crkvenu hijerarhiju: neka lađu Crkve sigurno upravljaju sve do luke spasenja —

Za putnike i izbjeglice: da ih Bog vodi i opet dovede k svojima —

Za one koji trpe: posred svih oluja ulij im u srce smirenje i mir —

Za one koji upravljaju: neka uspiju očuvati mir u narodima i među narodima —

Za ovu euharistijsku zajednicu: da po sv. Misi i pričesti uspijemo svladati sve oluje grijeha —

P. Maertens - Kirigin

ZAJEDNIČKI KARAKTER SAKRAMENTA POKORE

Grijeh je čin odbijanja i izdaja solidarnosti
(Kard. Suenens)

Svjedoci smo ponovnog otkrivanja vrednota zajedništva u kršćanstvu. Crkva možda danas više nego ikada u povijesti želi okupiti i ujediniti svu svoju raspršenu i otuđenu djecu preko svih meridijana i paralela. Cijeli je Božji narod pozvan na žrtvenu gozbu gdje se „sakramentom euharistijskog kruha predočuje i izvršuje jedinstvo vjernika koji tvore jedno tijelo u Kristu". (Konstitucija o Crkvi). Svi sakramenti pokazuju izrazitu zajedničarsku crtu. Dijele se u Crkvi i po Crkvi. Posvećujuća snaga nevidljive sakramentalne milosti očituje nam se u jednom vidljivom znaku, u javnom društvenom gestu.

Poteškoća nastaje kod sakramenta pokore. Može li se i kod ovoga sakramenta govoriti o nekoj zajedničarskoj crti? Ne pretvara li se sakramenat pokore sve više u jedan posve osobni čin svakog pojedinca? Ne podjeljuje li se on najčešće u mraku naših ispovjedaonica, u šaptanju razgovora u četiri oka? Nije li svećenik baš zato najstrože obavezan na poštivanje ispovjedne tajne jer je ona svetinja svakog pojedinog čovjeka?

Usprkos svih tih jakih prividnosti otkrit ćemo da i sakramenat pokore kao i svi ostali sakramenti posjeduje zajedničarsku crtu i da krije u sebi socijalno obilježje.

Bez sumnje valja priznati činjenicu da je svaki grijeh direktno uperen protiv Boga. Grijesi su sami po sebi osobne prirode. David je imao pravo kada u psalmu „Smiluj mi se Bože" pjeva: „Tebi sam jedinom sagriješio i zlo pred tobom učinio". Za grijeh preljuba i ubojstva David je zaista osobno odgovoran. Ipak najosobniji grijeh ima svoje uzroke i posljedice u socijalnom redu.

Učinivši preljub David je povukao Betsebeju u svoj grijeh. Povrijedio je prava Betsebejina muža. Zatim je okaljao savjest ubojstvom. Ovi grijesi imali su nezamislive posljedice za čitavu Davidovu dinastiju i Izraelovo kraljevstvo.

Proroci su naglašavali individualnu odgovornost za grijeh, ali nisu zaboravili propovjedati i kolektivnu pokoru. Jona propovijeda pokoru cijelom gradu Ninivi. Svi su postili da pruže zajedničku zadovoljštinu za osobne grijehe.

I samo otkupljenje ljudskog roda kako ga gledaju proroci ima socijalni značaj. Proroci navješćuju sa strane Božje okupljanje svega što je bilo izgubljeno, zalutalo i raspršeno.

I sam Krist koji je tako visoko uzdigao važnost osobne odgovornosti slijedi ovaj pravac mišljenja. Kad je u njegovoj divnoj paraboli pastir pronašao izgubljenu ovcu nije ju ostavio po strani nego ju je pridružio stadu. On je umro zato da „razasutu djecu Božju privede k jedinstvu". (Iv. 11, 51).

Crkva je u svojim najranijim danima najprije poznavala javnu pokoru. Sakramenat se tada podjeljivao u obliku isključivanja iz Crkve i naknadnog pridruživanja zajednici. Pokorniku je bila naređena stroga pokora koja je odgovarala stepenu učinjenog grijeha. Kad je izvršio svoju dužnost, biskup ga nanovo prima u Crkvu i oprašta mu grijehe. Izgleda da se sakramenat pokore od tada potpuno izmijenio u svom obliku prelazeći iz kolektivnog stadija u individualnu fazu. Ipak je i ovaj kontrast mnogo više prividan nego stvaran. Sakramenat pokore otkriva pažljivom promatraču i danas svoju zajedničarsku prirodu.

Pokornik se redovito ispovijeda u crkvi. Svećenik koji prima pokornika treba imati štolu kao znak svoje svećeničke punomoći i vlasti koju mu je Crkva podijelila. Kao predstavnik Crkve on će primiti priznanje grijeha i ako smatra uputnim u ime Kristovo podijeliti oproštenje.

Još jedna stvar nepoznata mnogim našim vjernicima pokazuje da svećenik u sakramentu pokore djeluje kao izaslanik Crkve. Svaki svećenik, osim u slučaju smrtne opasnosti, ne može odriješiti bilo kojeg vjernika. A za vršenje redovite svoje ispovjedničke službe mora imati jurisdikciju od biskupa koji „upravljaju posebnim Crkvama njima povjerenim kao Kristovi zamjenici i poslanici". (Konstitucija o Crkvi).

Starodrevni je običaj da pokornik prije otkrivanja svojih grijeha izmoli ispovijed. U toj se molitvi ne zadovoljava time da prizna svoje grijehe pred Bogom, nego ih priznaje i pred Djevicom Majkom i pred raznim svecima i apostolima, u prvom redu sv. Petrom, prvim papom, koji je predstavljen kao onaj koji drži ključeve kraljevstva nebeskog.

Konačno treba istaknuti vrlo važnu pojedinost za koju naši vjernici uopće ne znaju. Svećenik podjeljuje u sakramentu pokore dva odrješenja. Prvo od ekskomunikacije, suspenzije i interdikta. A onda tek dolazi odrješenje od grijeha.

Čemu prvo odrješenje? Svećenik može odriješiti pokornika samo kad ovaj nije isključen iz Crkve nekom disciplinskom kaznom. A to znači da bi se pokornik mogao pomiriti s Bogom u skrovitosti svoje savjesti, potrebno je najprije da se pomiri s Crkvom, ako je od nje odijeljen. Time otkrivamo jednu previše nepoznatu istinu. Grijeh nije samo odvajanje od Boga nego i odvajanje od naše braće. To je druga strana dogme o općinstvu svetih. Kao što po ljubavi tvorimo samo jedno tijelo čija je glava Krist tako po grijehu postajemo mrtvi udovi koji nanose štetu i osakaćuju živi organizam. Duša koja se podiže u milosnom životu, kako lijepo veli Elizabeta Lessur, istovremeno podiže i svijet oko sebe, a duša koja se snizuje istovremeno snizuje i svijet. Po grijehu mi ne vrijeđamo samo Boga, mi ne činimo krivo samo nama samima, mi činimo nepravdu i našoj braći. Bernanos bi rekao: „Grijesima trujemo zrak koji drugi udišu".

Vlast otpuštanja grijeha Isus je ustanovio istodobno kada i Crkvu i hijerarhiju. Ti si Petar, tj. stijena — govori Isus — i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju i vrata je paklena neće nadvladati. I tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga, pa štogod svežeš na zemlji bit će svezano i na nebu, a štogod razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebu. (Mt. 16, 18—19).

Ovaj zajedničarski aspekt grijeha i pokore Crkva želi da ponovo oživi u Božjemu narodu. Konstitucija o Crkvi jasno veli: *Oni koji pristupaju na sakramenat pokore primaju od Božjeg milosrđa oprost uvrede Bogu učinjene, i ujedno se pomiruju s Crkvom koju su griješeći ranili i koja radi za njihovo obraćenje s ljubavlju, primjerom i molitvom . . .* (Gl. II Božji narod)

Eto po čemu je pokora sakramenat. To je vidljiva gesta izvršena na zemlji koja ima nevidljivu i natprirodnu snagu. To je čin koji se izvršuje u zajedništvu Crkve, to je vlast koja se daje poglavarima te Crkve.

I ako je istina da se sakramenat pokore obavlja tajno, ništa manje nije istina da je Crkva do naših dana sačuvala običaj da su neki obredi i molitve pokorničkog značenja kolektivne, javne i službene.

Posipanje pepelom na početku korizme baština je javne pokore. U svako godišnje doba kvatre označuju poziv na molitvu i pokoru za cijelu Crkvu. Jubilej kao što je Sveta godina koju smo slavili 1950. također je protkan idejom javne pokore i zadovoljštine. I hodočašća nisu pobožne turističke manifestacije nego bi morali biti pokornički ophodi s izrazitom pokorničkom nakanom. I nije slučajno što sv. otac Pavao VI prilikom otvaranja IV zasjedanja Drugog vatikanskog koncila prisustvuje zajedničkoj pokorničkoj procesiji koncilskih otaca i kod nje nosi križ, simbol našega spasenja i pomirenja. Upućuje poziv katoličkom svijetu na pokoru i molitvu.

Nisam naglašavao u ovom članku zajedničarski karakter sakramenta pokore samo iz teoretskih razloga. Želja mi je potaknuti braću svećenike kako bi preko njih i u dušama naših vjernika oživio smisao i značenje sakramenta oproštenja i Božjeg milosrđa.

Ne bi li se mogla uvesti praksa, kako to već nekoji i čine, da prilikom velikih uskrsnih ispovijedi, za vrijeme misija, prvih petaka itd, župnik kao predstojnik župske zajednice prije početka ispovijedi s križem u ruci i stolom na ramenu stane ispred svojih župljana i pozove ih da zajednički izmole ispovijed kako bi se javno pokajali što su uvrijedili Boga, ražalostili Crkvu i nanijeli nepravdu svojoj braći.

Previše je danas kršćana koji su popustljivi prema sebi i redovito ispituju savjest u okviru zapovijedi Božjih ili crkvenih. I budući da nisu nikoga ubili ni okrali pro-

nalaze često puta samo male pogreške koje su najčešće materijalne prirode. Svi mi malo mislimo da postoji zakon kršćanske solidarnosti između nas i naše braće, da je najglavnija zapovijed kršćanska ljubav, da smo odgovorni za spas sviju ljudi i rast kraljevstva Božjeg na zemlji. Saborska konstitucija o Crkvi naglašava da su i laici „od Boga pozvani da doprinesu, kao iznutra poput kvasca, posvećenju svijeta vršeći vlastitu dužnost vođeni evanđeoskim duhom i tako drugima otkriju Krista u prvom redu svjetleći svjedočanstvom svoga života, vjerom i ljubavlju". (Gl. IV: Laici).

Koliko je danas grijeha počinjeno iz nemarnosti, ravnodušnosti, kukavičluka i sebičnosti? Pogledajmo svece. Čitajući njihove životopise iznenađeni smo videći kako se ti ljudi, koji izgaraju plamenom revnosti i pobožnosti, smatraju najvećim grešnicima na svijetu.

Ne govorimo prebrzo o pretjeravanju ili skrupuloznosti njihove savjesti. Prožeti Kristovim zakonom ljubavi oni su se osjećali odgovornim za svu bijedu i za sve grijehe svijeta. Svatko od nas kršćana — piše kardinal Suenens — nosi svoj dio odgovornosti za svjetlo ili mrak koji vladaju svijetom, za žar koji ga grije ili za zimu koja ga ledeni.

Nikada ne smijemo zaboraviti, najmanje kada vjernike spremamo ili im podjeljujemo sakramente, da smo članovi mističnog Kristova tijela i dionici Kristova svećeništva „koji pod biskupovim auktoritetom posvećuju i vode dio Gospodinova stada nama povjerena" (Konstitucija o Crkvi), i prema tome da smo pozvani sve učiniti „da tijelo raste i da se usavršuje u ljubavi". (Ef. 4, 16).

Na nas svećenike u prvom redu mogu se primijeniti značajne riječi sv. Ivana od Križa: „Uvečer vašega života bit ćete suđeni po ljubavi".

Don Žarko BRZIĆ

Crkva se uspoređuje s misterijom utjelovljene Riječi. Jer kako uzeta narav služi božanskoj Riječi kao živi organ spasenja, s njim nerazrješivo sjedinjen, na sličan način društveni organizam Crkve služi Kristovu Duhu koji je oživljuje za rast tijela.

II Vat. sabor

SVETA MISA U DUHU KONCILA

— Koncil je vrhunac hijerarhijske i bratske ljubavi — rekao je sveti otac Pavao VI u jednom svom govoru. Kod otvaranja IV zasjedanja nazvao je koncil — čin ljubavi prema Bogu, prema Crkvi i prema čovječanstvu.

Jest, koncil je sazvala ljubav, u raspravama i govorima osjeća se ljubav. Ljubav prema vjernicima i nevjernicima! Rezultat će biti preporod u ljubavi.

Bio je veličanstven i dirljiv prizor: u Getsemanskom vrtu Pavao VI vrhovni poglavar katoličke crkve u zagrljaju sa Atenagorom, primasom pravoslavlja mole zajedno — Oče naš . . . Ljubav Isusova Srca zapretana je u srcima svih ljudi i privlači prvake svih vjera te ih vodi jedinstvu. Isto je tako čitav svijet jedna velika obitelj i ona vječno čezne da postane jedna. To može postati samo po Kristu.

Isus je inkarnirana ljubav. Sišao je s neba. Vrhunac njegove ljubavi je na križu. Raspeti Isus. Uzdignut od zemlje vječno osvaja ljudska srca za svoje kraljevstvo, kraljevstvo ljubavi, istine i pravde.

Stoga je IV zasjedanje koncila započelo u znaku svetoga križa. Na blagdan Uzvišenja svetoga križa 14. rujna 1965. kretala je trgom Svetoga Petra u Rimu trijumfalna procesija od 2.500 koncilskih otaca i oko dvjesta tisuća vjernika. Sveti je Otac nosio u procesiji relikvije svetoga križa i podijelio blagoslov prisutnima.

Sa križa, iz otvorena Isusova Srca, teče Kristova Krv u svetoj žrtvi na našim oltarima. Teče — duboko žilama zemlje — kako je rekao francuski pjesnik svete mise Bauman.

Sveti otac želi da podignemo svoje oči prema Raspetomu i molimo da ga cijeli svijet spozna i slijedi. Njegova žrtva na križu je žrtva pomirnica čovječanstva s Bogom. S križa struji ljubav. Po ljubavi mir.

Križ slijedimo! Poput bl. Hozane drevnoga Kotora. Na Sveti petak kleči ona u crkvi. Sluša potresne riječi: — Evo drvo križa na kojem je umro Spasitelj naš. — Ona je spoznala vrijednost križa. Šapnula je časnoj sestri, kraj koje je klečala: Ja hoću da slijedim Raspetoga. — Stupila je u samostan sv. Dominika. Tamo je živjela za misterij svetoga križa. Trpjela, molila i svoj život posvetila za obraćenje grešnika i za spasenje svijeta. Kada je umirala, poljubila

je križ, zagrlila i zauvijek sjedinila sa svojim zaručnikom Raspetom Ljubavi. Već četiri stotine godina leži ona u Kotoru u crkvi Svete Marije. Zove i nas da spoznamo vrijednost križa.

Svrha je koncila: pokazati čitavom svijetu Isusa, koji je jedini izvor života, sreće i mira. Preporoditi ljudsko društvo u Kristovoj ljubavi. Tada će nestati sa zemljine kugle mržnje, tlačenja čovjeka po čovjeku, naroda po narodu. Svaki će narod imati slobodu. I pojedinac u velikoj obitelji svijeta. Sloboda je dar od Boga. Stoga pjeva pjesnik Gundulić:

O mila, o slatka, o zlatna slobodo,
koju sam višnji Bog je do.

— Tu nema ni Grka ni Židova, ni obrezana ni neobrezana, ni Barbara ni Skita ni roba ni slobodnjaka, već samo Krist, koji je sve i u svemu — govori nam sv. Pavao (Kol. 3, 11).

Stoga je potresla svijetom enciklika Pape Ivana Dobroga: Mir na zemlji. Svi su je državnici pozdravili.

Koncil hoće da prvotno preporodi Kristovu crkvu, da svi vjernici postanu živi članovi Mističnoga Kristova Tijela. To želi postići preko svete liturgije a prvenstveno preko svete mise.

Stoga među prvim plodovima ovoga koncila dobivamo Uredbu o svetom bogosluž ju. Bilo je to 4. XII 1963. U svom govoru ističe sveti otac: — liturgija je prvi izvor one divne zamjene kojoj nam je udijeljen božanski život. Liturgija je zaista prva škola našega duhovnoga života, ona je prvi dar, što ga možemo izručiti kršćanskom puku koji s nama vjeruje i moli.

Prvo mjesto u svetom bogoslužju zauzima sveta misa. Tu Isus govori, tu se Isus žrtvuje.

U svetoj misi prima Isus naše darove: kruh i vino. Preko tih darova i nas: naš život, naše brige i naše želje. Kod pretvorbe pretvara Isus kruh u svoje Tijelo, vino u svoju Krv, naše želje u svoje želje, naše brige u svoje brige, nas u sebe. U svetoj Pričesti daruje se nama. Mi postajemo — dionici božanske naravi, nosioci Boga u ljudsko društvo.

Da potpuno doživljujemo u svetoj misi prisutnost Isusovu, koji govori, koji se žrtvuje, koncil je pojednostavnio obrede svete mise. Tako se naš pogled ne gubi za onim što je nebitno nego se usmjeruje i koncentrira u glavnom liturgu Isusu.

Tako se više u svetoj misi ne moli prije pričesti vjernika Opća ispovijed, jer se već moli među pristupnim molitvama.

Kod dijeljenja Svete pričesti svećenik govori samo: Tijelo Kristovo. Pričesnik odgovara: Amen. I onda se pričesti. Tom se kratkom formulom budi svijest da primamo pravo Isusovo Tijelo, budi se vjera u Isusovu prisutnost: vjerujem da sam Isus, sam Bog dolazi u moju dušu. To je vjera prvih kršćana, koji su živjeli u tijelu ali ne tjelesno, živjeli u svijetu ali ne svjetovno. Svećenik poklekne samo kod otvaranja i zatvaranja tabernakula.

Svećenik kod molitve ima raširene ruke, niti preširoko niti preusko. Raskriljene ruke označuje Raspetoga Krista.

Nakloni se glavom vrše samo na ime Isus. Ostali su nakloni usmjereni prema knjizi, iz koje govori sam Krist.

Ministrant upozoruje vjernike zvoncem na dijelove svete mise. Prije se zvonilo na Prikazanje, Svet, Podizanje, Gospodine nisam dostojan i Svetu Pričest. Sada se zvoni na poklon Isusu kod Pretvorbe, za vrijeme podizanja, zatim poziv na pričest vjernike.

Koncil određuje da se kod svake svete mise s pukom izreče kratka homilija. I to iza evanđelja.

Prije prikazanja moli se ili pjeva Molitva vjernih, oratio fidelium. To je zajednička molitva svih prisutnih a ne samo školske djece ili pojedinaca. Svi treba da sudjeluju. Do sada imamo samo četiri vrste te zajedničke molitve. Trebali bi imati za svaki blagdan drugi tekst.

Kanon svete mise završava na latinskom: Per Ipsum, et cum Ipso et in Ipso est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor et gloria per omnia saecula saeculorum. Odgovor: Amen. Svećenik te riječi pjeva ili glasno moli držeći Svetu Hostiju — samoga Isusa u visini očiju. To je nekadašnje malo Podizanje. Sve sa Isusom, po Isusu i u Isusu. Možda će naskoro biti dopušteno da svećenik tu doksologiju moli na narodnom jeziku.

Koncil dopušta da se pojedini dijelovi svete mise mole na narodnom jeziku. To su u prvom redu liturgija riječi, Molitva Gospodnja, Oče naš nakon kanona i završetak svete mise. Sveta Crkva kao majka želi da što više približi svojim vjernicima svetu misu, da mole i prikazuju zajedno sa svećenikom, bolje razumiju te imaju više duhovne koristi. Stoga je uvela narodni jezik u liturgiju.

Koncil također želi, da se priredi pomoćni oltar, okrenut prema vjernicima i da je svećenik okrenut prema narodu. Time će se više osjetiti jedinstvo zajednice vjernika i svećenika, koji prikazuju zajedničku žrtvu.

Da Presveti Sakramenat ne ostane svećeniku iza leđa, potrebno je da se prenese na pobočni oltar ili koje drugo dostojno mjesto.

Na vidnom mjestu na oltaru stoji križ. Raspeti nam govori, da se ovdje obnavlja njegova žrtva ljubavi i mira za naše obitelji, za ljudsko društvo, za sve narode.

Za vrijeme svete mise upravljamo svoj pogled na: krst slavni nepobjeđen igda — kako pjeva hrvatski pjesnik Ivan Mažuranić.

I koliko je prohujalo bura i oluja i htjelo da sruši križ sa Golgote. Ali — stat crux dum volvitur mundus — križ vječno stoji, dok se mijenja i prolazi svijet.

Sveti otac posvećuje završne radove koncila svetom križu. Poziva sve koncilske oce da slijede križ i da propovijedaju silu i snagu križa.

Plodovi Kristove žrtve na križu teku nama preko svete mise. Stoga ćemo svetu misu približiti narodu u duhu koncila. Narod će svetu misu zavoljeti i rado moliti.

Dr Nikola SERTIĆ

JEDAN OD UZROKA NAŠIH NEUSPJEHA

Svakodnevno takorekuć doživljavamo manja ili veća razočaranja radi neuspjeha u našem pastoralnom radu. U najviše slučajeva konstatiramo, da je tome krivo pomanjkanje prethodnog savjetovanja.

Koliko bi se nedaća izbjeglo na svim područjima pastoralnog rada, da je istome prethodilo savjetovanje. Koliko se odredaba izdade koje kroz kratko vrijeme treba povlačiti, koliko nekada i sudbonosnih krivih poteza samo zato što nije bila dovoljno poznata stvarnost.

Uz ostale nemala je teška posljedica svega toga još i slabljenje toliko potrebnog ugleda.

Svakodnevno iskustvo i iskustva prošlih generacija ovjekovječena u narodnim poslovicama svih naroda govore nam o koristi i potrebi savjetovanja.

Koncil također želi, da se priredi pomoćni oltar, okrenut prema vjernicima i da je svećenik okrenut prema narodu. Time će se više osjetiti jedinstvo zajednice vjernika i svećenika, koji prikazuju zajedničku žrtvu.

Da Presveti Sakramenat ne ostane svećeniku iza leđa, potrebno je da se prenese na pobočni oltar ili koje drugo dostojno mjesto.

Na vidnom mjestu na oltaru stoji križ. Raspeti nam govori, da se ovdje obnavlja njegova žrtva ljubavi i mira za naše obitelji, za ljudsko društvo, za sve narode.

Za vrijeme svete mise upravljamo svoj pogled na: krst slavni nepobjeđen igda — kako pjeva hrvatski pjesnik Ivan Mažuranić.

I koliko je prohujalo bura i oluja i htjelo da sruši križ sa Golgote. Ali — stat crux dum volvitur mundus — križ vječno stoji, dok se mijenja i prolazi svijet.

Sveti otac posvećuje završne radove koncila svetom križu. Poziva sve koncilske oce da slijede križ i da propovijedaju silu i snagu križa.

Plodovi Kristove žrtve na križu teku nama preko svete mise. Stoga ćemo svetu misu približiti narodu u duhu koncila. Narod će svetu misu zavoljeti i rado moliti.

Dr Nikola SERTIĆ

JEDAN OD UZROKA NAŠIH NEUSPJEHA

Svakodnevno takorekuć doživljavamo manja ili veća razočaranja radi neuspjeha u našem pastoralnom radu. U najviše slučajeva konstatiramo, da je tome krivo pomanjkanje prethodnog savjetovanja.

Koliko bi se nedaća izbjeglo na svim područjima pastoralnog rada, da je istome prethodilo savjetovanje. Koliko se odredaba izdade koje kroz kratko vrijeme treba povlačiti, koliko nekada i sudbonosnih krivih poteza samo zato što nije bila dovoljno poznata stvarnost.

Uz ostale nemala je teška posljedica svega toga još i slabljenje toliko potrebnog ugleda.

Svakodnevno iskustvo i iskustva prošlih generacija ovjekovječena u narodnim poslovicama svih naroda govore nam o koristi i potrebi savjetovanja.

Ako nas ništa od toga ne može navesti na savjetovanje, Gospodin Bog mora svakako. A On o tome po Svetome Pismu kaže:

„Početak svakome djelu neka je promišljanje, i pred svakim radom neka bude savjetovanje“. (Sir. 37, 16)

„Osnove se utvrđuju savjetom“. (Priče 20, 18)

„Gdje nema savjetovanja, ne uspiju osnove; gdje je mnogo savjetnika uspiju“. (Priče 15, 22)

Jer, kako kaže „Nasljeduj Krista“: „Nitko nije sebi dostatan, nitko nije sam sebi dosta pametan“. (I, 4).

Nedvojbeno je dakle, da je za uspjeh uz molitvu i žrtvu isto toliko potrebno i savjetovanje.

A prema tome nedvojbeno je i to, da je propust savjetovanja jedan od uzroka naših neuspjeha. — Što viši položaj, to teže posljedice, to teži grijeh propusta.

Potreba savjetovanja izvire i iz same naravi svete Crkve kao Božje obitelji. Stoga unutar svake zajednice u Crkvi mora vladati obiteljski duh uzajamnog služenja i savjetovanja. Sjetimo se naših kršćanskih obitelji iz kojih smo potekli. Zar se išta činilo bez međusobnog savjetovanja oca, majke i svih starijih ukućana.

O koristi savjetovanja neka nam bude za uzor koncilski rad sa svojim neprestanim i svakovrsnim savjetovanjima. — Udivljenja je vrijedno npr. učestvovanje žene, jezičnog stručnjaka, u Centralnoj liturgijskoj komisiji.

A mogu nam biti za primjer i „sinovi ovoga svijeta“ za koje je Spasitelj rekao, da „su pametniji od sinova svjetlosti“. Oni se savjetuju neprestano, dan i noć, sa svima i svakime, svakime na svoj način, da bi što bolje izveli svoje osnove. Nitko im u tome nije suvišan, nitko sasvim nevažan.

Osvrnimo se posebno na liturgiju. — Zar je potrebno tiskati fina i skupa izdanja onoga što će kroz kraće vrijeme biti mijenjano. Ne će tako lako biti oduševiti nekoga za kupnju onda, kada u skoroj budućnosti bude trebalo tiskati nova izdanja. — Zar se do sličnih pogrješaka ne dolazi i obzirom na raznolikost tekstova. To traži kadli tadli izmjenu, što nikako nije na korist ni auktoriteta, ni sudjelovanja vjernika. — Još nepopravljivije će posljedice biti, ako se kod preuređivanja sadašnjih crkava prema novim liturgijskim propisima ne bude prethodno savjetovao što veći broj raznovrsnih stručnjaka, budući se radi o nečemu trajnom i o većim materijalnim izdacima. (Smatram da je za

ovakovo usklađivanje potrebno izraditi plan i taj plan ispravljati i dopunjati na temelju primjedaba kompetentnih stručnjaka i osoba iskustva. — Odmah bi trebalo postaviti samo privremeni drveni oltar „prema narodu“),

Što se pak tiče pastoralnog rada dosta puta se, na veliku štetu same stvari, skoro potpuno kopiraju razni načini iz stranog svijeta, koji našim prilikama nikako ne pristaju, i ako nam je svima dobro poznato stoljetno iskustvo izraženo već banalnom poslovicom „Nije svačija čizma za svačiju nogu“.

Snage se uzaludno troše, a konac je ne samo razočaranje nego i zastoj.

Da je bilo dovoljno prethodnog savjetovanja, vjerojatno ne bi svega toga bilo.

***

Smatram da nije dovoljno samo upozoriti na nedostatke, nego da je potrebno dati i neko konkretno mišljenje, kako uklanjati te nedostatke.

Mislim da je, ako se isključi eventualni utjecaj oholosti, veliki uzrok nedovoljnog savjetovanja uz manjkavo teoretsko znanje ponajviše pomanjkanje praktičnog odgoja, po kojemu bi se tako rekuć sama od sebe razvila potreba savjetovanja.

Takav način odgoja može se postići samo kod zajedničkog rada, zajedničkih pothvata, zajedničkog postavljanja planova.

Stoga takvim zajedničkim radom treba započeti još u sjemeništima. Tako će se ne samo praktički upoznati koristi savjetovanja, nego će doći i do tješnijeg međusobnog upoznavanja i povezivanja, što će se neminovno koliko toliko nastaviti i u kasnijem svećeničkom radu. Svakako mnogo više nego do sada, kada veliki broj ostaje izoliran i prepušten sam sebi, na veliku štetu i međusobnog bratstva i povjerene pastve.

Osim toga kod zajedničkog rada bolje iskrsavaju na vidjelo i razne posebne sposobnosti a i mane pojedinaca. To olakšava dotičnima i njihovim starješinama bolje upoznavanje, selekciju i usmjerivanje ka kasnijoj specijalizaciji, što inače možda ne bi ni došlo do izražaja.

Jedan od oblika zajedničkog rada mogao bi biti franjevački Treći Red. Pravila i Konstitucije prilagođene su novim vremenima i imaju obiteljski duh; omogućuju naj-

raznovrsniji i najsvestraniji rad u svim pravcima. Potrebna akomodacija za klerike omogućena je putem zasebnog statuta. — Budući da je Treći Red za naše prilike jedino mogući način društvenog rada, trebalo bi o tome bez predrasuda povesti računa.

Konačno smatram korisnim i potrebnim napomenuti i najjednostavniji način savjetovanja sa laicima.

Kao što je korisno i potrebno da se za savjetovanje odgajaju klerici, budući svećenici, isto tako je potrebno i takovo odgajanje laika. Tim više što Koncil naglašuje i traži od njih aktivan rad na širenju Kraljevstva Kristova.

Zašto se ne bi nakon svršetka sv. Misa u nedjelje vjernici upućivali i pozivali, da slobodno dođu u određeno vrijeme i na određeno mjesto i dadu svoje mišljenje i savjet o postavljenim i zapaženim problemima, kako je to na Koncilu predlagao naš kardinal Dr Šeper. Svećenik bi određeno vrijeme čekao, makar se nitko i ne odazvao. Nakon neprestanog i redovitog ponavljanja uspjeh ne može izostati.

Tokom vremena iz toga će se iskristalizirati određeni oblik, a također i iskrsnuti uži krug, kojemu će se, nakon potrebnog dobrog upoznavanja (Sir. 8, 17, 37, 10, 37, 12) moći posvetiti posebna pažnja, održavanje povremenih zajedničkih savjetovanja i slično.

Naravno da će za sve ovo u početku trebati mnogo strpljenja, ali s vremenom će se sve isplatiti.

Ako se kod savjetovanja budemo još držali i riječi sv. Pavla (Efež. 4, 5) „odbacite laž i govorite istinu svaki sa svojim bližnjim, jer smo udovi jedan drugomu", blagoslov Božji ne može izostati. (Mt. 18, 20).

M. M.

Kad god se na oltaru obavlja žrtva križa vrši se djelo našeg otkupljenja. Ujedno se sakramentom euharistijskog kruha predočuje i izvršuje jedinstvo vjernika koji tvore jedno tijelo u Kristu. Svi su ljudi pozvani na ovo sjedinjenje u Kristu koji je svjetlost svijeta.

II Vat. sabor

BRAĆA LAICI U REDOVNIČKIM ZAJEDNICAMA KAO SAMOSTALNI ĐAKONI

Od 22. do 24. listopada 1965. održan je u Rimu međunarodni kongres za proučavanje problema o obnovi đakonata pod naslovom *„Đakon u Crkvi i u današnjem svijetu"*. Jedan od trojice kardinala koji su predsjedali kongresu bio je zagrebački nadbiskup dr Franjo Šeper. On je tom prigodom održao za učesnike kongresa službu Božju na grobu svetih đakona Stjepana i Lovre.

Sv. Otac Pavao VI rekao je u govoru na kraju tog kongresa: *„Tko ne vidi kako bi značajnu važnost mogao zadobiti đakonat u Crkvi i u današnjem svijetu?... Sada je vrijeme da se koncilske odluke provedu u djelo. Neka sveti Stjepan, sveti Lovro i svi sveti đakoni bdiju nad svima koji se pripremaju na ovu službu"*.

Za vrijeme rimskog kongresa pokazala se u nekim točkama jednoglasnost svih koji su se bavili ovim pitanjem. Evo suštine onoga u čemu se svi slažu:

— Đakonat pripada sakramentu svetog reda. Đakon je član crkvene hijerarhije. Uspostava đakonata kao posebne i stalne službe značit će bogatiji rascvat crkvenog života. Đakon nije neki nadomjestak svećenika, neki polusvećenik, već ima svoju posebnu službu. Tri su stepena crkvene službe: biskup, svećenik i đakon. Đakoni moraju imati volju da doživotno ostanu đakoni, a ne da teže za svećeničkom službom. To bi bilo opasno da se đakonska služba opet izgubi na štetu Božjeg naroda.

Opće je uvjerenje da je u početku obnove samostalne đakonske službe potrebno oprezno postupati, promatrati poteškoće i uspjehe, te birati prikladna sredstva kako bi služba đakona doista bila na korist Crkvi. Očigledno je da će prvi samostalni đakoni privlačiti na sebe opću pažnju. Njihovi uspjesi će nas življe oduševljavati, a neuspjehe ćemo pažljivije kritizirati. Vrlo mnogo poteškoća stoji na putu obnove đakonata, bilo da pomišljamo na oženjene, bilo na neoženjene đakone.

Čini mi se da u provođenju ove obnove treba poći najjednostavnijim, najlakšim i najsigurnijim putem. U tu svrhu iznosim pred našu javnost na razmišljanje prijedlog da se ova obnova ZAPOČNE U REDOVNIČKIM ZAJEDNICAMA S BRAĆOM LAICIMA.

Za vrijeme svetog Jeronima nametnulo se pitanje: — *Je li prikladno da se redovnici zarede za svećenike?* To je pitanje riješeno pozitivno, i redovnici - svećenici mnogo su doprinijeli napretku Crkve.

Mislim da nas iza drugog Vatikanskog koncila mora zanimati pitanje: — *Je li prikladno da se redovnici zarede za đakone?*

Što se tiče karitativne službe đakona, braća laici u mnogim redovničkim zajednicama već vrše tu službu: poslužuju svećenike i drugu braću, dvore bolesnike, brinu se za siromahe, vrše službu vratara i svakodnevno imadu prigodu da mnogima „otvore vrata milosrđa". Zašto im se ne bi omogućilo da dobiju sakramentalno posvećenje i sakramentalne milosti za vršenje te službe koja je često vrlo naporna i neugodna? Zašto se ne bi omogućilo da se uključe u apostolat i pastorizaciju, npr. da završe katehetski tečaj i pomažu u katehizaciji?

A što se tiče liturgijske službe đakona, treba skrenuti pažnju na dvije značajne odredbe svetog sabora. Jedna je iz konstitucije o liturgiji: „*U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono* (solum et totum id agat) *što na nj spada*" (br. 28). — Druga je odredba iz konstitucije o Crkvi, a odnosi se na sudjelovanje u presv. Euharistiji: „*Imajući udio u euharistijskoj Žrtvi, izvoru i vrhuncu cijelog kršćanskog života, prinose* (članovi Crkve) *Bogu božansku žrtvu i sebe s njom. Tako svi bilo s prinosom, bilo sa svetom pričešću izvršuju svoj udio u liturgijskom činu, ne svi jednako, nego neki na jedan, neki na drugi način* (non promiscue, sed alii aliter)" (br. 11). — Iz navedenih odredaba je očito da sveti službenici kod bogoslužja moraju vršiti upravo svoju službu a ne drugu. Međutim službu đakona kod svečanih obreda danas u većini slučajeva obavljaju svećenici. U samostanskim crkvama vrši se svečano bogoslužje kod kojega netko mora vršiti službu đakona, a đakona uopće nema. Neskladno je da svećenik kod bogoslužja nastupa kao đakon. Ako već sudjeluje kod Mise drugog svećenika, dolikuje da koncelebrira.

Osim toga dobro se je ovdje sjetiti da je sveti sabor u liturgijskoj konstituciji donio odluku: „*Neka se providi da neke sakramentale mogu dijeliti i prikladni laici*" (br. 79). Ne znam da li će se, barem za koje vrijeme, naći prikladniji laici nego što su braća laici u redovničkim zadru-

gama. A ako ih se već odredi da dijele sakramentale, nije li onda prikladno da se pomišlja mogu li se rediti za đakone?

U dekretu o redovnicima drugi Vatikanski koncil traži da se, koliko je god više moguće, dokinu razlike među pojedinim grupama u redovničkim zajednicama. Razlika među klericima i laicima jedna je od najupadnijih razlika. Možda bi upravo mogućnost da braća laici mogu biti zaređeni za đakone i tako postati klerici vidno umanjila razliku.

Uvjeren sam da bi đakonsko sakramentalno posvećenje povećalo oduševljenje redovnika za službu Gospodnju i da bi se mladost više zagrijavala za taj poziv.

* * *

Radošću nas ispunja obnova Crkve na svim područjima njezina života. Vjerujem da ćemo doživjeti radost radi intenzivne i ekstenzivne obnove svetih služba u Crkvi. Vjerujem da je i sadašnji čas crkvene povijesti čas na kojem se ispunjaju riječi završetka knjige proroka Izaije:

„Kad to vidite, obradovat će se vaše srce, i tijelo će vaše procvasti kao mlada zelen, jer ćete upoznati da je ruka Gospodnja na njegovim službenicima... Tada će se dovesti sva vaša braća iz svih naroda kao dar za Gospodina na konjima, na kolima, na nosiljkama, na mazgama i devama k svetoj gori mojoj onako kao što prinose sinovi Izraelovi dar u čistoj posudi u kuću Gospodnju, a ja ću od njih izabrati za sebe svećenike i levite, govori Gospodin“ (Iz 66, 14, 20—21).

Gospodin će izabrati sebi ne samo svećenike nego i levite - đakone iz svih naroda.

Izabrat će levite - đakone i iz našeg naroda.

Hoće li redovnici - đakoni biti među prvima?

Dr o. Jure RADIĆ

Crkva zna da je radi više razloga združena s onima koji su kršteni, nose kršćansko ime, a ne ispovijedaju potpunu vjeru ili ne drže jedinstvo zajednice s Petrovim nasljednikom.

II Vat. sabor

PUČKO CRKVENO PJEVANJE U LITURGIJI

„Zaklinjem Vas braćo, po Božjem milosrđu, ...: ne ravnajte se po ovom svijetu, već se preobrazite obnovom svoga mišljenja, da iskusite što je volja Božja, što je dobro i Njemu ugodno i savršeno".

(Sv. Pavao u poslanici Rimljanima 12, 1)

U drugom broju „Službe Božje" iz god. 1965. str. 42 tiskan je veoma dobar članak fra Stanka Vasilja o pučkom pjevanju, kao „osnovica za raspravljanje o ovom važnom pitanju" kako je napomenulo uredništvo. Budući da je time otvoren put za raspravljanje o mogućnostima pravilnog rješavanja problema crkvene glazbe kod nas, pridružujem se tom raspravljanju i nadam se, da neću biti jedini, jer naš narod posjeduje nekoliko uvaženih stručnjaka za crkvenu glazbu, koji bi mogli svojim znanjem i autoritetom pridonijeti pozitivnom rješavanju naših problema crkvene glazbe, posebno pučkog crkvenog pjevanja.

Svi noviji propisi o pučkom crkvenom pjevanju, sadržani u raznim enciklikama, konstitucijama, uputama itd., govore o tome da treba čitav zbor vjernika sudjelovati u bogoslužju pjevajući, prema normama liturgije. I II. Vatikanski koncil je također u glavi 6. Konstitucije o liturgiji t. 114. donio odluku da trebaju svi vjernici aktivno sudjelovati u liturgiji: „. . . Biskupi i ostali dušobrižnici moraju se pomno brinuti . . . da čitav zbor vjernika bude sposoban na svoj način . . . živo sudjelovati u bilo kojem svetom činu, koji se obavlja s pjevanjem". No, ni jedan dosadašnji propis ne kaže kako, na koji način naučiti vjernike da pravilno pjevaju i aktivno sudjeluju kod liturgijskih funkcija, naročito u „muzički tvrdim, zaostalim i nepismenim područjima". Mnogi svećenici i danas, ne znajući kako da provedu u život pozitivne smjernice o pjevanju vjernika u crkvi, prepuštaju crkvenu glazbu u svojoj župi samovolji neupućenih orguljaša, dirigenata ili nekolicini zaostalih pjevačica crkvenog zbora. U ovakvim slučajevima je upravo očigledan nedostatak glazbenog odgoja svećenika, za što su odgovorna mala i velika sjemeništa. Da, mjerodavni faktori u crkvi kod nas bi se zaista trebali pobrinuti da riješe problem nedostatka muzikalnih dušobrižnika i orguljaša. Nema

više učitelja ili profesora orguljaša, već je sviranje pretežno u seoskim crkvama prepušteno dijelom svećenicima i čč. sestrama, dijelom seljacima, zemljoradnicima i obrtnicima, koji vode pučko, pa čak i zborno pjevanje, unatoč gotovo potpunog nepoznavanja crkvene glazbe. Takvi orguljaši i svećenici ne poznaju ili ne žele poznavati niti propise o crkvenoj glazbi, niti karakteristike našeg narodnog melosa, niti glazbene mogućnosti i dostignuća našeg naroda. Mnogi se baš previše ne brinu ni da mršavi župski arhiv dopune novim dobrim skladbama, koje su odobrene od Ordinarijata i da ih nauči zbor, odnosno puk. Onda nije čudo, što kažu, da puk takve loše popijevke, tuđeg duha, traži i čuva tobože kao „svoje, stare, lijepe" popjevke. Ne brinu se ni za to, što su loše popijevke uz još lošije sviranje na orguljama ili harmoniju i u mnogim gradskim župama, a ne samo na selu, degradirale sv. misu, kao Kristovu žrtvu na križu, na razinu običnog sentimentalnog doživljavanja. Da, ugodno je uz pjevanje „naših lijepih starih" marijanskih popijevaka provesti pola sata u crkvi na sv. misi u sentimentalnom raspoloženju i izaći iz crkve raznježen, suznih očiju od ganuća, ali prazne duše. U takvim crkvama opaža se da još uvijek prevladavaju popijevke, koje su posve profanog karaktera, čijem napjevu bi se vrlo lako mogli podmetnuti tekstovi ljubavnih narodnih popjevaka ili mnoge direktno podsjećaju na vesele vinske i društvene popijevke. U načinu pjevanja takvih popijevaka osjeća se prizvuk sentimentalnosti, a ne pobožnosti. Zar je onda čudno što je još 1945. god. Zagrebački Ordinarijat tiskao popis proskribiranih popijevaka, koji je uzrokovao mnogo neopravdanih prigovora ili što je ILO 1963. god. donio svoje „službeno saopćenje" i tiskao ga u „Službi Božjoj" 1963. g. br. 4—5 str. 32, gdje je ponešto preširoko konstatirao, da naše misne popijevke ne odgovaraju zahtjevima pjevane mise, jer je tekst takvih „pučkih" popijevaka po smislu odveć daleko od liturgijskog teksta. No, ne samo da je, srećom ne kod svih, tekst daleko od liturgije, nego kod mnogih popijevaka ni napjev nije u skladu s propisima pučkog crkvenog pjevanja. Mnogi svećenici, crkveni dirigenti i orguljaši a naročito čč. ss. orguljašice misle, da su takve loše, nabožne popijevke, pune stranih natruha i sentimentalnosti, dobre i da su u skladu s crkvenim propisima o pučkom pjevanju i da konačno narod to traži, pa ga treba pustiti neka pjeva što mu se sviđa. Pok. kardinal M. Faul-

haber je rekao, da grčki ženski kip neće biti sv. Cecilija, ako mu stavimo svetačku aureolu oko glave, niti će čaša biti kalež, ako na njoj narišemo Kristov monogram. Tako, niti svjetovna popijevka ne može biti crkvena popijevka ako ju pratimo orguljama! Znamo, da su se već u XVII st. kod nas u crkvama pjevale svjetovne popijevke na duhovni tekst, zaslugom biskupa Petretića, koji je to preporučivao, pa i uz pomoć misionara, naročito isusovca o. Nikole Krajačevića, koji je na pr. pod napjev narodne popjevke „Posejal sem bažulek, posejal sem, draga ljuba, bažulek" podmetnuo tekst „Zdrava budi Marija" ili za psalam „Mizerere" je odredio da se pjeva po napjevu narodne „Lepo mi poje črni kos" itd. Ovdje je i nemuzikalnima potpuno jasan nesklad između sadržaja teksta i glazbenog izražaja melodije. Takvih pokušaja unošenja svjetovnih narodnih popijevaka u crkvu bilo je i kasnije, pa su se mnogi napjevi svjetovnih popijevaka, ponešto izmjenjeni, nažalost sačuvali u našim crkvama do danas. O germaniziranju našeg pučkog crkvenog pjevanja u prošlosti mislim, da ne treba posebno govoriti, jer je to još uvijek jasno uočljivo u našim crkvama. Umjesto da pučka crkvena popijevka bude u službi liturgije, u mnogim i gradskim i seoskim crkvama je još uvijek obratno: liturgija služi pučkom pjevanju. Kako može crkveno pjevanje postati ognjeni jezik Duha Svetog, propovijedati Božju riječ, biti svjetlost i smjernica našim putovima života, uzdizati duše bliže Bogu, kad nam duše sputava ili loša, necrkvena, profana, sentimentalna melodija ili prazan tekst bez dinamizma života bez vjerske pouke, bez snage zanosa.

Svećenik bi trebao ograničiti svoj subjektivizam kod određivanja vrijednosti pučkih popijevaka i poslušati auktoritet zakona crkvene glazbe. Za mnoge orguljaše, dirigente i svećenike ostaju tolike dragocjene smjernice o crkvenoj glazbi Pia X, XI, XII, naših biskupa, pa i samoga Koncila, glas vapijućih u pustinji. Danas je problem crkvene glazbe sve akutniji i traži hitno rješenje. Morali bismo se malo zamisliti nad činjenicom, da danas skoro svaka obitelj kod kuće ima radio i može birati kvalitetnu glazbu, a u crkvi prečesto čuju lošu glazbu i lošu izvedbu, koja nimalo ne potpomaže pobožnost, niti pridonosi oplemenjivanju glezbenog ukusa naroda. Nije li i to jedan od razloga, da mnogi muzikalniji vjerenici bježe od misa s pjevanjem? Ako niste sigurni u valjanost i vrijednost određene sklad-

be, pitajte Odbor za crkvenu glazbu vaše biskupije — ukoliko takav uopće postoji — ili kojeg mjerodavnog crkvenog glazbenika, koji dobro poznaje repertoar pučkih popijevaka i propisa crkvene glazbe.

Pitat ćete, konačno, kakva to mora biti crkvena pučka popijevka da zadovolji norme današnjih crkvenih propisa. Evo ukratko: pučka crkvena popijevka ne smije biti samo uhu ugodna i srcu osjećajna. U njoj treba biti i nešto katoličke tradicije; treba biti skladna u narodnom duhu bez tuđinskih natruha, jer ju narod treba pjevati, a ne samo zbor pjevača; treba biti skladna i u duhu ozbiljne religiozne umjetnosti, koja produhovljava, poučava i pobuđuje duboke religiozne osjećaje. Pučka crkvena popijevka mora biti dobro prilagođena pojedinim dijelovima liturgije! Uz to mora biti potpuno u skladu s naukom Crkve, lakog jezika, jednostavnog napijeva, ali puna dostojanstva i ozbiljnosti. Svaka prava pučka crkvena popjevka treba biti kratka i lagana, jer će tako najlakše postati općenita tj. pristupačna i razumljiva svima vjernicima. Ako, dakle, svaka pučka crkvena popijevka bude imala savršenost oblika, kao prava crkvena umjetnost i ako se bude izvodila dostojno i pobožno, imat će sigurno, uz sve ove značajke i onu najveću karakteristiku: bit će sveta, a time i prikladna da uzveliča liturgijske funkcije. Premda Božja milost nije direktno vezana na umjetnost pjevanja, često puta — mnogi su to osjetili — dobra, snažna i pobožna crkvena pučka popijevka koja ima sve navedene značajke i koja je složno otpjevana, da omekša i najtvrđa ljudska srca, umorne odmori, tužne utješi, a klonulima kaže da postoji još i drugi život osim ovog zemaljskog i drugi Kruh, koji okrepljuje umorne i opterećene. Prema tome pučko crkveno pjevanje bi trebalo biti, kao dio apostolata, jedan između mnogih magneta, kojima Krist sve privlači k sebi.

Psalmist lijepo kaže: „Pjevajte Gospodinu pjesmu novu". Sve napreduje i razvija se, a naše je pučko crkveno pjevanje, često čak i u većim gradovima, začahureno u repertoaru, koji je naučen u davnoj prošlosti. To ne znači da moramo revolucionarno preko noći pristupiti totalnoj reformi crkvene glazbe i masovno uvoditi nove skladbe. Crkva nije nikada tražila od umjetnosti, koja je u službi liturgije, da revolucionarno kida tradicionalnu vezu s prošlosti, koja kod nas ima posebnu vrijednost! Zbog toga, mislim, da su se i izvjesni faktori ILO-a prenaglili, kad su

gotovo revolucionarno zaključili, da bi trebalo sve naše pučke crkvene popijevke potpuno odstraniti iz liturgije. Pučko crkveno pjevanje je način aktiviranja puka u liturgiji, jezik, kojim duše naših priprostih neškolovanih vjernika, govore s Bogom. Crkva, kao brižna majka, učiteljica i odgojiteljica, stvorila je ovaj jezik veze s Bogom, pa ga i danas treba razvijati i usavršavati, a ne ukidati.

„Pogledajte i upitajte stare putove, koji je pravi put" (Jer. 6, 16). Naši mjerodavni liturgijski faktori moraju shvatiti, da je naš narod stoljećima stvarao i razvijao svoju pučku crkvenu popijevku, unatoč narivavanja stranih, da kroz nju i danas u crkvi manifestira svoju duboku religioznost i da bi bila velika pogreška istrgnuti iz usta vjernika vlastitu pučku crkvenu popijevku. To se je, doduše, već događalo u našoj prošlosti crkvene glazbe, kad smo bili ovisni o tuđinu, koji nam je apsolutistički narivavao svoju kulturu, čije „blagodati" još uvijek osjećamo u crkvenoj glazbi. Ali danas, mi sami, svoju glazbenu tradiciju ne smijemo rušiti, nego graditi na postojećim temeljima pučkog melosa i pozitivnih propisa crkve. Koncilska konstitucija o liturgiji u gl. 6. sasvim jasno kaže, da dopušta, čak i preporuča upotrebu dobrih pučkih crkvenih popijevaka kod liturgije. U t. 116 kaže: „. . . ostale se vrste crkvene glazbe . . mogu sasvim slobodno upotrebljavati za vrijeme službe Božje, pod uvjetom, da su u skladu s duhom Bogoslužnog čina . . ." Smisao ovog teksta se potpuno poklapa i s odredbom Pia XII u „Musicae sacrae disciplina": „pučke popijevke . . . mogu znatno pomagati vjernicima . . . uz uvjet, da ove popijevke budu dobro prilagođene svakom dijelu žrtve". Pio XII o tome govori i u enciklici „Mediator Dei": „opominjem vas također, Časna Braćo, da se vašom brigom unaprijedi pučko pjevanje, koje spada na religiju, pazeći kako treba, na dostojanstvo u tom pučkom pjevanju". I u točki 118. gl. 6. Konstitucije o liturgiji, Koncil još preciznije ističe: „Neka se pomno gaji pobožno pučko pjevanje tako, da bi u nabožnim i svetim vježbama i u raznim bogoslužnim činima mogli zaoriti glasovi vjernika prema propisima i odredbama rubrika". Da ne bismo, poput nekih liturgičara, prekruto i preusko shvatili upotrebu naših pučkih crkvenih popijevaka, koje su živjele u našem narodu stoljećima, duhovno ga hranile i oplemenjivale religiozni osjećaj, Koncil nam donosii i t. 119: „Budući da u nekim krajevima . . . žive narodi s vlasti-

t o m g l a z b e n o m p r e d a j o m, koja ima veliko značenje u njihovom vjerskom i društvenom životu, n e k a s e t o j g l a z b i p r i z n a n j e z i n a v r i j e d n o s t i d a d e o d g o v a r a j u ć e m j e s t o kako u oplemenjivanju njihova vjerskog osjećaja, tako i u prilagođivanju bogoštovlja njihovu shvaćanju . . ." Jest, vrijeme je, da već jednom shvatimo da smo narod s bogatom vlastitom glazbenom predajom u obliku pučkih popijevaka i da toj vrsti narodne glazbe treba priznati njezinu vrijednost i dati odgovarajuće mjesto i u vjerskom životu. Loše popijevke treba svakako postepeno, ali energično i ustrajno odstraniti iz crkava, a dobre crkvene popijevke prilagoditi današnjim zahtjevima liturgije. Treba, dobrim popijevkama, ispraviti i dopuniti tekstove, pa i nove popijevke skladati u duhu našeg glazbenog folklora i u skladu s liturgijskim normama crkve, na bazi rimskog korala i pozitivnih propisa crkvene glazbe. To je za nas, za sada, jedini mogući put, kojim ćemo sav puk aktivirati, naročito onaj na selu, da sudjeluje kod liturgijskih funkcija pjevajući. Tek tada možemo pristupiti višim oblicima liturgijske glazbe, kao što je to istakao i naš Kardinal još 1956. god. u okružnici o pučkom pjevanju: „treba oplemeniti ukus širokih slojeva vjernika i na taj način postepeno pripremiti i privesti višim oblicima i stupnjevima liturgijske glazbe". A dotle trebamo stvarati i uvoditi novi oblik crkvene popijevke: liturgijsku pučku popijevku, koja će biti prema riječama našeg Kardinala: ". . . čistog nadahnuća, dotjerane forme, bez tuđinskih natruha i bez elemenata stranih duhu i zdravim tradicijama našeg narodnog glazbenog izraza". Ovaj put su potvrdili i svi ostali naši biskupi, koji su u „Vodiču" (t. 66 str. 27) napisali: „Uvođenje pjevane ili bar dijalogirane mise s pučkim pjevanjem jest najuspješnije sredstvo liturgijskog dušobrižništva . . ."

Mnogim svećenicima, dirigentima i orguljašima, koji ovo čitaju, đavao će neopaženo, iz daleka prišapnuti, kao što je i do sada mnogima šaptao: „To je za tebe preteško, jer ti nemaš sluha, nemaš glasa; o glazbi, a napose o crkvenoj glazbi znaš vrlo malo; ovo nije pisano za tebe . . . itd." No, ne varajte se! Ovo je pisano na prvom mjestu baš za takve malodušne, koji posjeduju premalo dobre volje i praktičnog znanja, da vlastitom snagom pokrenu s mrtve točke crkvenu glazbu, napose pučko crkveno pjevanje u svojoj župi.

Sam Bog je rekao, da je posebno prisutan tamo, gdje su dvojica sabrana u Njegovo ime. Gdje su makar dva pjevača — ili orguljaš i jedan pjevač — sabrani, da popijevkom slave Boga, s njima je sama Božanska pomoć, a mi se unatoč toga još uvijek bojimo energično, ali razumno i postepeno provesti reformu pučkog pjevanja u svojim župama, ređajući u svojoj savjesti mnogo isprika i zapreka. Konačno, nismo li pozvani i obvezani na intenzivan rad za što dostojnije slavljenje Boga u našim crkvama? Mnogi svećenici navode „nepremostive" zapreke, o čemu bi trebalo raspravljati i na župničkim koronama, pa i na liturgijskim sastancima. Na pr. „Pokušao sam, ali puk ne će ili teško prima nove skladbe". Ovaj izgovor je najčešći tamo, gdje su skladbe preteške ili ne odgovaraju duhu naroda. Zato ih treba pažljivo odabrati. Ponekad svećenik ili orguljaš ne pozna metodiku učenja nove popijevke. „Svećenik ne smije zapasti u malodušnost i popustiti u promicanju takvog sudjelovanja vjernika, iako vjernici iz konzervativnosti budu pokazivali otpor i nerazumijevanje" („Vodič" t. 9.) Putem propovijedi i direktnog kontakta s vjernicima treba im pokazati da „majka Crkva živo želi, da se svi vjernici privedu k onoj punoj, svjesnoj i djelatnoj suradnji kod liturgijskih obreda, koju traži sama narav liturgije i na kraju, na temelju krštenja, ima pravo i dužnost kršćanski puk". (čl. 14 Koncilske Uredbe o sv. bogoslužju). Čuju se i ovakove izjave: „Vjernici radije odlaze u susjednu crkvu (u gradu) gdje se pjevaju i loše popijevke". Budite sigurni, da će se vratiti, ako ustrajete, kad budu shvatili vrijednost i ljepotu dobrih crkvenih pučkih popijevaka, o čemu trebate i s propovjedaonice govoriti. Ne zaboravite da i djecu treba uključiti u pučko crkveno pjevanje, a s vjernicima redovito učiti nove skladbe. „Zbor neće pjevati pučke popijevke. Pjevači odlaze iz zbora, ako ne pjevaju ono što oni hoće". Da, kao što su Krista mnogi ostavili, jer ga nikada nisu temeljito upoznali, tako i mnogi svećenici su napustili područje pučkog pjevanja i sve prepustili pjevačkom zboru, jer nikada nisu upoznali vrijednost i značenje pučkog pjevanja. Pjevački zbor je tek mali dio vjernika župe, a trebalo bi ih sve aktivirati. Ukoliko zbor ne će, ostaju još uvijek djeca, da povedu pučko pjevanje, dok odrasli pjevači zbora ne shvate vrijednost i potrebu zajedničkog sudjelovanja svih vjernika u liturgiji. Članovi pjevačkog zbora bi trebali imati svoju, barem godišnju, duhovnu obnovu,

u koju treba uključiti i tumačenje pozitivnih propisa o crkvenoj glazbi i posebno uloge crkvenih pjevača u liturgiji. Česti razgovori s pjevačima zbora o ovom problemu sigurno bi rezultirali manjim otporom, jer bi shvatili vrijednost obnove pučkog crkvenog pjevanja. „Glavni problem mi je orguljaš"; „Nemam pjesmarica"; „Nemam sluha, niti glasa"; „Ne mogu, nemam, neznam ..."

Budući da Crkva zahtjeva uvođenje novih skladbi u pučko pjevanje, prikazat ću jedan od načina kako se mogu uvesti odnosno učiti nove popijevke sa svim vjernicima u crkvi. Prema ovom načinu mogu se učiti sve skladbe, koje narod može pjevati: lakše koralne silabske skladbe (na pr. himni, sekvence, lakše dijelove misa i lake antifone), psalme, umjetničke crkvene popijevke i narodne, pučke crkvene popijevke. Program učenja novih skladbi treba načiniti ili župnik i orguljaš zajednički, barem jedan dan prije uvježbavanja ili orguljaš sam sastavlja program, najbolje za cijeli mjesec i daje ga na uvid župniku, koji predloženi program odobrava, dopunjuje ili mijenja. Dobro je, da svaka crkva ima dnevnik otpjevanih skladbi, pomoću kojega je lakše uočiti napredak crkvenog pjevanja u župi i na temelju toga načiniti plan i program za slijedeću godinu. Dnevnik može kasnije poslužiti kao podsjetnik pri sastavljanju programa popijevaka za pojedine blagdane, mise itd., a osim toga, to je najbolja kontrola rada i napretka na glazbenom području i za orguljaša i za župnika, pa i za biskupa kada dođe na vizitaciju župe.

Kad ste u program uvrstili dovoljan broj lakih i lijepih skladbi za pučko pjevanje, koja imaju sva svojstva liturgijske popijevke tj. svetost, savršenost oblika, da budu prave umjetnine narodnog duha, relativno kratke, jednostavnog napjeva i lakog jezika, da ih mogu svi vjernici pjevati i da su potpuno prilagođene pojedinim dijelovima liturgije, tako da se mogu izvoditi lako, pravilno i pobožno, a uz to da imaju i odobrenje Ordinarijata, tada možemo započeti naš posao na uvježbavanju novih skladbi:

Prvo ću opisati nekoliko općih tehničkih napomena za uvježbavanje a iza toga metodički postupak.

Opće tehničke napomene:

1. „Uvođenje pučkog pjevanja zadatak je međusobne suradnje svećenika, orguljaša i crkvenih pjevača" („Vodič" t. 42).

2. Dobro je, da pjevački zbor u nekoliko navrata pod sv. Misom ili blagoslovom otpjeva dotičnu skladbu, koju namjeravamo vježbati s pukom da ju vjernici čuju nekoliko puta prije vježbanja, jer će ju tako brže i lakše naučiti.

3. Potrebno je, da puk ima barem tekst popijevke (plakat, pjesmarice ili tekst na papirima). Najzgodniji je za pučko pjevanje u manjim crkvama plakat s tiskanim tekstom, eventualno i notama, koji se izloži na posebno visokom stalku, dobro osvjetljenom, sa strane oltara, tako da svi vjernici vide čitati tekst.

4. Ispred puka u crkvi ili na propovjedaonici stoji svećenik ili časna sestra, a na koru se nalazi orguljaš i nekoliko pjevača. Oni trebaju dobro poznavati popijevku, koja će se vježbati.

5. Dobro je, u početku nekoliko pjevača, ako ih ima, pomiješati među puk na razna mjesta crkve, da potpomognu i potaknu puk na pjevanje.

6. Ako crkva nema pjevačkog zbora odnosno veći broj pjevača ili pjevačica, mogu pjevati dva pjevača ili pjevačice pa čak i sam orguljaš, ukoliko ima dobar glas i može uz jednoglasno sviranje točno otpjevati popijevku.

7. Potrebno je da svećenik direktno potakne, prije svakog uvježbavanja sve vjernike (pa i sedamdesetgodišnjake) da svi sudjeluju u pučkom pjevanju, odnosno pri uvježbavanju popijevke.

8. Vježbanje pučkog pjevanja neka traje najviše 5 do 6 minuta prije ili iza najposjećenije Mise, kod koje se pjevaju pučke popijevke. Vježbanje u određeno vrijeme treba provađati stalno, tako da postane običaj u crkvi.

9. Svi trebaju pjevati jednoglasno.

10. Kod vježbanja, orgulje sviraju samo napjev (melodiju) bez akordičke pratnje, jednoglasno i kad pjeva puk i kad pjeva zbor.

11. Svećenik, svaki puta, nakon što otpjeva puk ili zbor manji odlomak napjeva (frazu), najavi glasno, da ga orguljaš čuje, tko će pjevati (puk ili zbor odnosno pjevači) i što će pjevati. Na pr.: „drugi red će zbor otpjevati još jedamput" ili „sad će otpjevati puk prvi i drugi red zajedno" itd.

12. Dobro je u početku rada na uvježbavanju pučkog pjevanja, započeti svako vježbanje s nekoliko odgovora za mise, koje vjernici teže pjevaju.

Metodički postupci pri učenju nove pučke skladbe:

1. Pjevači na koru otpjevaju cijeli napjev popijevke (samo jednu kiticu, jednoglasno uz tihu pratnju orgulja. Puk samo pažljivo sluša, ali još ne pjeva.

2. Svećenik iza toga s pukom glasno pročita tekst prve kitice i ukratko protumači što je nejasno.

3. Svećenik najavi puku da samo pažljivo sluša, jer će zbor odnosno pjevači dva puta otpjevati prvi dio popijevke, a tek iza toga će vjernici pjevati.

4. Pjevači na koru otpjevaju prvu frazu ili malu glazbenu rečenicu, odnosno kraću logičku cjelinu, jednoglasno, uz jednoglasnu tišu pratnju orgulja ili harmonijuma (samo melodiju). Puk samo sluša!

5. Isto odmah ponoviti još jedamput, da puk bolje zapamti napjev.

6. Tek sada puk pokuša sam isto zapjevati uz jednoglasnu pratnju orgulja (samo napjev). Pjevači na koru samo započnu pjevanje pa zašute ili mogu i pjevači na koru i puk zajedno pjevati. Ako puk teško i netočno pjeva, pjevači na koru zapjevaju isti dio popijevke još dva puta uzastopno uz jednoglasnu pratnju orgulja, a puk samo sluša. Nakon toga opet puk pokuša sam ili uz pomoć pjevača.

7. Puk ponovi još jednom isti dio na jednaki način kao i prije.

8. Pjevači na koru pjevaju drugu frazu (manji logički zaokruženi odlomak melodije), slično kao i prvi puta t. 4.

9. Puk dva puta ponavlja drugu frazu.

10. Pjevači otpjevaju prvu i drugu frazu zajedno samo jedamput sve uz jednoglasnu pratnju orgulja ili harmonijuma.

11. Puk ponavlja isto, obje fraze zajedno, samo jedanput uz jednoglasnu pratnju orgulja ili harmonijuma.

12. Pjevači nastave pjevati slijedeću frazu dva puta. Puk sluša.

13. Puk ponavlja isto dva puta kao i prije.

14. Pjevači otpjevaju sve tri fraze zajedno, ispočetka samo jedanput.

15. Puk isto ponavlja sve tri fraze ispočetka samo jedanput. Isto tako se nastavlja dalje do kraja popijevke.

16. Na kraju svi otpjevaju cijelu popijevku.

17. Ako je popijevka preduga uvježba se prvo jedna polovica napjeva, a kad se dobro ona nauči, uvježbava se slijedeći puta druga polovica i spajaju obje u cjelinu.

18. Dobro je, na kraju vježbanja, ako ima vremena, ponoviti prvu kiticu (strofu) prethodno naučene popijevke.

19. Kod ponavljanja naučene popijevke ili svi odmah pjevaju ili ako su ju već zaboravili, treba prvo zbor otpjevati cijelu popijevku s pratnjom orgulja, a puk sluša. Zatim puk potpomognut zborom pjeva cijelu popijevku uz jednoglasno sviranje orgulja (samo napjev). Ukoliko puk teško ili netočno pjeva, treba opet sve ustrajno sistematski vježbati frazu po frazu.

2. Ne zaboravite, da djela vrijede onoliko koliko smo truda u njih uložili. Ako se dogodi, da puk nije primio koju popijevku ili je koji pokušaj uvježbavanja nove skladbe potpuno propao, ne treba odmah klonuti. Jedna bitka je izgubljena, no ima još vremena da druge dobijemo. Tu je važno mjesecima sačuvati ustrajnost i uvježbavati samo najlakše skladbe, osobito u glazbeno nerazvijenim župama.

Svećenicima, dirigentima i orguljašima bi bio olakšan posao oko izbora novih skladbi, kad bi svaki Dijecezanski odbor za crkvenu glazbu imao mali uzorni arhiv pučkih pa i zbornih kompozicija, iz kojeg bi se mogle prepisivati potrebne skladbe. Dobro bi bilo, kad bi i Ordinarijati povremeno tiskali nove skladbe i slali ih na župe.

Posebni problem kod nas predstavlja uvođenje korala u pučko pjevanje, jer su mnoge koralne melodije za naše vjernike preteške. Zato se loše pjevaju ili ih puk nerado pjeva. Neobično je važno, da koralna melodija određena za pučko pjevanje bude što jednostavnija. Zašto? Da grgurovsko pjevanje bude zaista unutrašnje snažno, potrebno je da bude savršeno izvedeno. To znači da izvađači moraju vladati odličnom tehnikom pjevanja uz kontemplantivni izražaj nijansa što ih sugerira liturgijski tekst i njegov napjev. Prema tome, puk je zasada kod nas sposoban pjevati samo najjednostavnije koralne skladbe: lakše himne, sekvence, psalme i tek nekoliko najlakših dijelova koralnih misa, uz uvjet postepene priprave. Najljepše koralne melodije, koje su često i najteže, ostaju našem prosječnom vjerniku nepristupačne zbog tehničkih nemogućnosti izvođenja, ali ih zato ipak može izvoditi dobro uvježban pjevački zbor. Puk je tada slušaoc. Nekoji liturgičari žale, što zahtjev za savršenošću izvođenja korala stavlja puk u stanje slušalaca. No,

teže melodije rimskog korala su i komponirane zato da ih puk sluša. Pjevački zbor ima svoje mjesto u liturgijskom životu i ne smijemo težiti da ga zamijenimo pukom, jer bi kvaliteta izvedbe toliko trpjela da bi koralno pjevanje kao i homofono zborno pjevanje izgubilo svoju duboku duhovnost i prodornost u najsuptilnija područja duše. Ali duhovna korist puka bila bi prikraćena i onda, kad bi zbor sve pjevao sam. Prema tome treba prepustiti da puk pjeva ono što odgovara puku, a zbor neka pjeva skladbe koje njemu pripadaju. Za naše prilike to znači, da za pučko pjevanje treba odabrati što kraće i što jednostavnije koralne melodije uz postepeno uvođenje i metodički točno postavljeno ustrajno uvježbavanje. Danas, kad crkva želi da vjernici što više aktivno sudjeluju u životu liturgije, potrebno je da stručnjaci odrede, koje će koralne melodije biti dovoljno jednostavne i prikladne za pučko pjevanje, da u toku izvedbe, koja će sigurno biti gruba i neuglađena, ne izgube svoja vjerska svojstva, naročito svojstvo molitve. Vjernik bi trebao ovladati barem onom najnužnijom tehnikom pjevanja u lakšim napjevima korala, koja se postiže čestim slušanjem i čestim pjevanjem prema nekom uzoru (zboru ili kantoru). Inače svu pažnju će mu zaokupiti način pjevanja, umjesto da usmjeri pozornost na duhovni sadržaj teksta. Loša izvedba i nedostatak tehničkih mogućnosti korektne izvedbe preteške koralne melodije, glavni su razlozi za odbijanje grgurovskog pjevanja, čak i kod velikog broja naših svećenika, za koje koralno pjevanje predstavlja mučenje vjernika, pjevačkog zbora, pa i svećenika. A sve to samo zbog nepoznavanja osnovnih pravila izvođenja korala, uz nužno potrebno srdačno raspoloženje duše, kojim se pristupa pjevanju, a ponekad i zbog prenaglog uvođenja korala. Ako je pjevanje loše, neskladno, nesavršeno, što je slučaj kod preteških skladbi, tada gubi svoju moć uzdizanja duševnosti vjernika i postaje čak zapreka i to nesavladiva zapreka za bilo kakovu kontemplaciju i sabranost. Dobro bi bilo kad bi župnik češće s propovjedaonice potaknuo i zainteresirao vjernike i za koralno pjevanje. I putem vjeronauka bi svećenici mogli uvoditi u crkveno pjevanje koral i time osjetljivo popraviti i unaprijediti pučko pjevanje, pa i osigurati ga za buduće dane. Pio XII, u dva navrata, u enciklici „Musicae sacrae disciplinae“ upozorava na to: „Ordinariji, a i ostali dušobrižnici će brižljivo paziti, da vjernici već od djetinjstva nauče barem lakše i poznatije grego-

rijanske melodije" — „neka oni, koji poučavaju djecu u vjeronauku ne propuste pravilnu upotrebu uspješne ove pomoći".

Na kraju želim da ove misli o stanju crkvenog pjevanja kod nas i ovih nekoliko prijedloga za rješenje nekih problema crkvenog pučkog pjevanja bude, makar i skroman, doprinos širem raspravljanju o našoj crkvenoj glazbi, u kojem bi trebali sudjelovati svi naši istaknutiji crkveni glazbenici i iznijeti svoje prijedloge za pravilno rješenje problematike crkvene glazbe a posebno pučkog crkvenog pjevanja kod nas.

Đuro TOMAŠIĆ

SUDJELOVANJE VJERNIKA U PJEVANOM BOGOSLUŽJU

U rimskom L'Osservatore della domenica od 14. XI 1965. jedan liturgičar opisuje svoje dojmove sa puta po Holandiji i među ostalim priča i ovo: Jedne nedjelje jutrom prisustvovao sam u Nijmegenu svečanoj sv. Misi. Crkva je puna ljudi, žena, mladića i djece. Svi su imali u ruci knjižicu sa liturgijom dana. Dobili su je na vratima crkve. Tačno u 8,30 počela je sv. misa. Niko nije zakasnio. Svi spremni i sabrani. Misa je sa đakonom. Crkvu drže redovnici. Jedan je za orguljama, a drugi ravna pjevanjem puka-zajednice, a više ih je razmješteno tamo i ovamo među pukom, da podržavaju pjevanje i skupno recitiranje zajednice. Misa počinje sa ulaznom pjesmom, koju pjeva sva zajednica. „Gospodine" isto pjeva puk. Gradual sa cijelim psalmom pjeva zbor, a puk iza svakoga versa odgovara jednim pripjevom. Vjerovanje svi recitiraju, ali vrlo svečano. Iza toga svi sjednu i zadrže se nekoliko časaka u razmišljanju riječi Božje i u pripravi za euharistijsku liturgiju. Kroz to vrijeme šest odličnijih ljudi prođe preko crkve i sabira darove (oblata). Pri kraju ovoga dijela liturgije, veseli zvuk orgulja navješta početak žrtvenog čina, donosi se kalež na oltar te vino i hostije, pa se vrši prikazanje. Svet pjeva sav Božji puk, a onda u najdubljoj tišini svećenik izgovara kanon. Oče naš — pjevaju svi u jedan glas, a tako i Jaganjče Božji pjeva sav puk.

rijanske melodije" — „neka oni, koji poučavaju djecu u vjeronauku ne propuste pravilnu upotrebu uspješne ove pomoći".

Na kraju želim da ove misli o stanju crkvenog pjevanja kod nas i ovih nekoliko prijedloga za rješenje nekih problema crkvenog pučkog pjevanja bude, makar i skroman, doprinos širem raspravljanju o našoj crkvenoj glazbi, u kojem bi trebali sudjelovati svi naši istaknutiji crkveni glazbenici i iznijeti svoje prijedloge za pravilno rješenje problematike crkvene glazbe a posebno pučkog crkvenog pjevanja kod nas.

Đuro TOMAŠIĆ

SUDJELOVANJE VJERNIKA U PJEVANOM BOGOSLUŽJU

U rimskom L'Osservatore della domenica od 14. XI 1965. jedan liturgičar opisuje svoje dojmove sa puta po Holandiji i među ostalim priča i ovo: Jedne nedjelje jutrom prisustvovao sam u Nijmegenu svečanoj sv. Misi. Crkva je puna ljudi, žena, mladića i djece. Svi su imali u ruci knjižicu sa liturgijom dana. Dobili su je na vratima crkve. Tačno u 8,30 počela je sv. misa. Niko nije zakasnio. Svi spremni i sabrani. Misa je sa đakonom. Crkvu drže redovnici. Jedan je za orguljama, a drugi ravna pjevanjem puka-zajednice, a više ih je razmješteno tamo i ovamo među pukom, da podržavaju pjevanje i skupno recitiranje zajednice. Misa počinje sa ulaznom pjesmom, koju pjeva sva zajednica. „Gospodine" isto pjeva puk. Gradual sa cijelim psalmom pjeva zbor, a puk iza svakoga versa odgovara jednim pripjevom. Vjerovanje svi recitiraju, ali vrlo svečano. Iza toga svi sjednu i zadrže se nekoliko časaka u razmišljanju riječi Božje i u pripravi za euharistijsku liturgiju. Kroz to vrijeme šest odličnijih ljudi prođe preko crkve i sabira darove (oblata). Pri kraju ovoga dijela liturgije, veseli zvuk orgulja navješta početak žrtvenog čina, donosi se kalež na oltar te vino i hostije, pa se vrši prikazanje. Svet pjeva sav Božji puk, a onda u najdubljoj tišini svećenik izgovara kanon. Oče naš — pjevaju svi u jedan glas, a tako i Jaganjče Božji pjeva sav puk.

Posjetio sam istoga dana jednu drugu crkvu. I tu sam vidio i čuo istu stvar: svi su skupno molili, slušali i pjevali...

Ovdje uistinu, kako to izražava Uredba o svetom bogoslužju (br. 33): „U bogoslužju Bog govori svojemu puku... Sa svoje strane puk Bogu odgovara pjevanjem i molitvom".

Želja je i zapovijed Crkve, da — koliko je to moguće — sav puk Božji sudjeluje kod pjevanog bogoslužja. Kod nas se tamo i onamo radi na ovom velikom djelu, ali će trebati mnogo truda i razumijevanja sa strane svećenika, zborovođa i samih crkvenih pjevača, dok naš puk — općenito govoreći — propjeva kod sv. liturgije. Treba odbaciti kao štetnu pretpostavku, da se u našim crkvama (gradskim) može i smije čuti samo „visoka muzika". Velik broj vjernika i u našim gradskim crkvama, ne shvaća tu „visoku" muziku i jedva čeka da se zapjeva koja pjesma iz „male" muzike, kao: Do nebesa, Zdravo Djevo i sl. — pa da čuješ, kako se pjeva i ori, kad puk propjeva!

Treba da se o pjevanju puka kod nas više raspravlja, treba da pomognemo jedni drugima, treba početi onamo, gdje se nije počelo, a proslijediti dalje onamo, gdje se je počelo.

Ja se bavim odavno pučkim crkvenim pjevanjem, jer sam i neki stručni crkv. glazbenik, a bio sam više godina i seoski i varoški i gradski župnik pa mi je poznato, što narod može i što bi mogao, kad bi se k njemu pristupilo sa mnogo skromnosti i ljubavi i žrtve. Ovaj moj prvi člančić je uvod u seriju raspravica o crkv. pučkom pjevanju. Da razumijemo dobro stanovište koncila ili Crkve o sudjelovanju puka u liturg. pjevanju, potrebno je znati, kako se je pjevalo u kršćanskoj starini, kako je došlo do toga, da puk zamukne u crkvi, kako se je kod nas Hrvata sačuvala tradicija liturg. pučkog pjevanja i koji bi bili naši zadaci obzirom na provedbu uredbe o sv. bogoslužju, a tiču se sudjelovanja puka u pjevanom bogoslužju.

1. Staro — zlatno doba

U kršćanskoj starini, gdje je to bilo moguće, i prije milanskog edikta, a svakako od Konstantina pa dalje, vjernici kod svete liturgije pjevali su „una voce" skupa — u jedan glas. To nam svjedoče spisi svetih otaca prvih sedam

vjekova. Sv. Anastazije gleda u tom pjevanju zajednice duhovno jedinstvo vjernika: „Pjevali su kao jednim ustima, jednim glasom, bili su jedno srce i jedna duša".

Što je to puk pjevao? — Pjevao je tzv. ordinarij (Gospodine, Slava, Vjerujem, Svet i Blagoslovljen te Jaganjče Božji). Od promjenjivih dijelova pjevao je jedan pripjev ili što bi se glazbenim riječnikom kazalo: ritornello i to na psalam, koji je bio vezan sa svim promjenjivim dijelovima. Ovaj ritornello po malo je nestao iz liturgije, kako je puk prestajao da pjeva, kako ćemo kasnije vidjeti. Inače se je sačuvao dosada u psalmu 94, koji se kao „invitatorium" ili „ponukovanje" pjeva prije Jutarnje. Puk je pjevao i sve odgovore i usklike.

Napjevi su bili jednostavni, uglavnom silabički (na jedan slog jedna nota), a rijetko neumatički (na jedan slog dvije ili tri note). Intervali su naravni i lako izvedivi. Melodična struktura je tipička: ponavlja se jedan kratak i jasan motiv, koga se može lako zapamtiti i pjevati. Primjer imamo u Kyrie XVI. gregorijanske mise i u Gloria XV. mise. Obe ove mise, iako su kao cjelina kasnije nastale, svakako njihovi pojedini dijelovi, i to baš navedeni Kyrie i Gloria sigurno datiraju iz najstarijih vremena.

Promjenjive dijelove pjevao je solista, izučen pjevač, kasnije nazvan psaltes, a puk je odgovarao pripjev, kao što sada odgovara u molitvi vjernika. To je bilo tzv. responzorijalno pjevanje psalama. Dok je kler u povorci prilazio k oltaru, cantor bi zapjevao ulaznu pjesmu i intonirao psalam te ga ispjevao naizmjence sa pučkim pripjevom. Tako je bivalo iza poslanice, kod prikazanja darova — prikazna pjesma — i kod pričesti. Dakle puk je u starini pjevao veći dio liturgijskog teksta kod sv. mise. To je bilo uistinu zlatno doba, ako i ne same glazbene umjetnosti, koja je onda bila tek u povojima, ali svakako zlatno doba sudjelovanja cijele kršćanske zajednice liturgijskim obredima.

2. Dekadenca liturg. pučkog pjevanja

Bilo je suđeno, da puk malo po malo zamukne u crkvi. Jedan od glavnih razloga bio je jezik. U prvim vjekovima latinski je bio živi jezik i puk ga je govorio. Međutim, kasnije latinski je postojao sve više mrtvi jezik i razvijali su se iz njega romanski jezici. Puk je sve to slabije razumio

liturgični tekst, koji je ostao strogo vezan uz latinski. Razumljivo je dakle, da je moralo opadati sudjelovanje puka u liturgiji uopće.

Drugi je razlog strogo muzikalni. Kako se gregorijanska melodija penjala prema visinama umjetničkog razvoja, a kasnije polifonija otišla još dalje, puk nije mogao izdržati natjecanje pa se je pomalo povlačio. Najprije se je povukao iz promjenjivih dijelova (propriuma). Zbor, koji je zamijenio solistu - psaltesa, skraćivao je postepeno psalam u promjenjivim dijelovima, a onda i odgovor puka. Napokon je ostao samo jedan veras psalma u ulaznoj pjesmi i gradualu, a nestalo ga je sasvim u prikaznoj i pričesnoj pjesmi. Onda je i taj jedan veras preuzeo zbor.

Oko 12. stoljeća zbor je preuzeo i cijeli ordinarium. Najposlije puk je potisnut iz Vjerovanja. Vjerovanje je u svojoj biti ispovijest vjere, koju ima da izrazi cijela skupština vjernika, iza evanđelja i propovijedi. Ipak je konačno puku ostalo samo to, da Vjerovanje sluša, i to na više manje nerazumljivom jeziku, a kod velikih polifonskih kompozicija bilo je teško razumjeti riječi i onomu, koji je znao latinski jezik, jer se kod polifonije križaju dionice u obliku fuge i kanona, stvarno na štetu razumijevanja teksta.

Treba priznati, da je ova, recimo, visoka crkvena glazba, sa svojim veličanstvom dizala duše prema nebeskim visinama, vršila je dakle apostolat, ali je svoju divnu zgradu podigla, kako se je izrazio Jungmann, na tuđem terenu, to jest tamo, gdje je imala stati jednostavnija, ali ipak lijepa i ukusna zgrada crkvenog pučkog pjevanja.

Puk se ipak nije dao posve ušutkati. On je želio dati oduška svomu vjerskom osjećaju i nastale su crkvene pjesme u narodnim jezicima. Tako u Njemačkoj tzv. Kirchenlied ili korali, a i kod nas naši hrvatski korali itd. Došlo je dotle, da se je vrlo rijetko pjevala svečana misa. Mjesto nje, misa je bila tiha, a pjevale se u narodnom jeziku misne pjesme ili je bila pjevana misa, ali se nije pjevao pravi ordinarium, a pogotovo ne proprium, nego samo misne pjesme ili neki skraćeni proprium.

Ovo je razdoblje stvorilo i dalo neprocijenjeno blago crkvene umjetničke muzike, kojim se Crkva ponosi i to je njezina muzika, izrasla u njezinu krilu, zadojena njezinim duhom, ali je ipak razdoblje, koje je, na veliku štetu vjerskoga života, kršćanski puk udaljilo od aktivnog sudjelovanja kod svetog bogoslužja.

3. *Hrvatsko liturgijsko pjevanje*

Na hrvatskom primorskom području, posebno na našim otocima, sačuvalo se je sve do danas vrlo živo sudjelovanje puka u bogoslužju i crkvenom liturgijskom pjevanju. U mnogim mjestima sav puk pjeva ordinarij mise i odgovore, a proprium pjevaju posebni pjevači. Pjeva se dapače u nekim krajevima i večernja i povečernja svake nedjelje i blagdana.

Napjeve svako mjesto ima svoje i to svečanije za velike svetkovine, a jednostavnije za obične nedjelje. Ima posebni napjev i misa za mrtve. — Struktura ovih napjeva varira prema kulturnom nivou mjesta. Redovito napjevi imaju podlogu psalamskih tonova. Intervali su lagani. Pjeva se redovito u dva glasa i većinom u terci, kao kod svakog pučkog pjevanja. Jedni pjevaju, a drugi „šekundiraju", a ako ima dobrih basa među vjernicima, oni „basiraju", tj. drže temeljni ton akorda. U gradovima i varošicama nađe se i bogatih melodija, nakićenih sa pravim melizmima, kao što ih nalazimo kod gregorijanskih alelujatičnih napjeva.

Pjeva se hrvatskim živim ili staroslovenskim, a rijetko latinskim jezikom. Ovo zadnje samo pjevači, a ne puk.

Ovdje se radi o bogatim i starim liturgijskim tradicijama, s kojim bi se ponosili i veliki narodi. Naše ovo liturgijsko pjevanje, koje je proživjelo bezbrojne zapreke i borbe i još danas ozvanja u našim crkvama u južnim krajevima Hrvatske, može nam poslužiti kao polazna tačka i uzor, kako ćemo provađati uredbu o svetom bogoslužju, a posebno kako ćemo podignuti liturgijsko pučko pjevanje u cijeloj našoj domovini danas, kad je živi jezik uveden u bogoslužje.

4. *Novi zadaci*

Moglo bi se pomisliti, da obnova pučkoga pjevanja u crkvi znači revoluciju obzirom na naše crkvene zborove i zbornu muziku. Daleko od toga! Teško je bilo uvijek, a posebno sada formirati i uzdržati na okupu crkveni zbor i treba pohvaliti nastojanja u tom pogledu. Crkva želi, da se uz zbor u crkvi čuje i puk „da glasovi vjernika mogu odzvanjati u pobožnim i svetim vježbama, pa i u samim liturgijskim činima . . ." (Uredba br. 118) Zbor će pomagati organizaciju pučkog pjevanja u crkvi i *jedino uz pomoć zbora* može se nešto učiniti na pučkom pjevanju. Prva dakle stvar jest oduševiti crkvene pjevače za pučko pjevanje.

Kako bi se dalo početi? — Evo kako: Izabrati najprije ono što će puk moći da primi i nauči i to dosta brzo, pa to naučiti pjevački zbor. Kad puk nekoliko puta čuje tu, recimo, misu, treba ga poučiti, kako bi bilo lijepo, da i on pjeva, te odmah kušati, uz pomoć pjevača, koji će biti među pukom. Puk će propjevati i bit će dobro. Treba da svak ima u ruci bar tekst mise.

Ne smije se dati puku kompoziciju sa teškim stavkama, sa čestim modulacijama (prelazima). Izmučit ćemo se mi i puk, a opet puk će u malo vremena skrojiti od te skladbe nešto posve drugo. Moje je mišljenje, da dulje dijelove mise, kao što je Slava i Vjerovanje, puk može pjevati pravilno jedino ako su skladani po jednoj ili dvije melodije, koje se ponavljaju. Tako sam ja učinio u mojoj II. Pučkoj misi. Misa u C na čast Kristu Svećeniku, koju sam tiskao ove godine, bila je kao pučka misa tiskana pred više godina i složena je vrlo jednostavno, bez težih modulacija i stavaka, da bude pristupačna puku. I bila je pristupačna, ali ne puku, nego pučkim zborovima! I to je bilo teško za puk! Jedan svećenik, koji se je bavio pučkim pjevanjem na selu, rekao mi je: Oče dragi, dajte nam nešto vrlo lagano, nije ona misa za puk! — I ja sam se uvjerio, da je to tako, kad sam radio na selu i u varošicama. Ovom prigodom spomenut ću, da u nas ima misa vrlo lijepih sa umjetničke glazbene strane, a pučkoga imaju samo jedno, a to je: naslov (Pučka misa). Ništa više. Te su mise za zborove odlične, ali za puk ne! Ja bih svjetovao kolegama skladateljima, kad budu tiskali drugo izdanje, da nađu neki drugi naslov, a ne *Pučka*, kao što sam i ja učinio. Naravno ne mislim na sve pučke mise kod nas.

Možda će biti nekomu od koristi da zna, kako sam ja radio sa pukom. Uzet ću primjer iz Baške Vode kod Makarske. Tamo puk sudjeluje u bogoslužju vrlo lijepo. Svaku večer imaju recitiranu sv. misu, na kojoj je i kratka vjerska pouka, a pjeva se preko nje i po koja lijepa pjesma. Pjeva sav puk. Velik dio prisutnih imao je u ruci prije ciklostilski istisak dnevne mise, a sada „Bogoslužje" od dra fra Jure Radića, njihova mještanina. Svi recitiraju promjenjive dijelove, i naizmjence sa župnikom cijeli ordinarij.

Župnik je htio, da mu sva crkva pjeva misu. I postigao je to. Uzeo je moju II. Pučku. Ja sam mu pomogao. U nekoliko proba naučili smo zbor dječaka i djevojčica — uz nekoliko starijih pjevača i pjevačica — cijelu misu. Pjevalo

se je dvoglasno i troglasno. Svi su bili oduševljeni nad tako brzim „osvajanjem". Promjenjive dijelove pjevali smo po napjevu, koga sam tiskao na kraju ove mise. Kad su ostali vjernici nekoliko puta čuli, počeli su polako i strašivo pjevati za nama, a onda smo njima učinili posebnu jednu probu i upozorili ih na neke greške te ih pozvali, da slobodno pjevaju. I zaista pjevaju, da je milina. Za vrijeme kupališne sezone, pošto je crkva odmah pri moru, a mjesto prepuno gostiju, ovo skupno i lijepo pjevanje i sudjelovanje u sv. bogoslužju svraća pažnju i vjernika i nevjernika te ostavlja najljepši dojam, a služi na čast Baškoj Vodi — biseru Jadrana.

Još sam na nekoliko mjesta radio. Naučio sam ovu misu redovito u dvije ili tri probe — razumije se zbor, a sada se svijet privikava polako. Piše mi jedna časna sestra, orguljašica iz Beograda: Mogu Vam pisati, da Vašu misu pevamo vrlo rado . . . Još malo pa će je pevati cela crkva.

Rekao sam, da *zbor*, kakav god on bio, treba oduševiti za pjevanje puka. U ovoj misi ja sam namjerno udesio, da pjeva izmjenično zbor i puk. Onda je tek ova misa od efekta. Treba postaviti nekoliko pjevača ili pjevačica među puk, to mogu biti prema prilikama i časne sestre, kao što sam učinio u našoj crkvi u Makarskoj. Zbor pjeva, recimo, iz kora ili gdje se on nalazi, a dionica puka pjeva se onamo, gdje je puk. Treba nastojati, da se preveć ne oteže; što se lako dogodi kod pučkoga pjevanja, osobito, ako ima mnogo svijeta, koji pjeva. Na to treba upozoriti. Također nije lijepo, da se uvijek pjeva jako. Bolje je malko tiše. Kad se još puk upozori, da lijepo izgovara riječi, osobito vokale — posebno vokal e — onda će ovo pjevanje biti lijepo. Ja tvrdim ovo: Kad cijela crkva uredno pjeva jednu ovako priprostu misu, efekt se može mjeriti sa efektom, koji se postiže, kad jedan dobar zbor pjeva misu visoke umjetničke vrijednosti. Možda bi, kad bi se ispitalo prisutne, pučka misa odnijela više bodova.

Neka Bog blagoslovi sve one, koji su spremni da srčano porade na obnovi i organiziranju crkvenog pučkog pjevanja kod nas!

Dr. fra Ivan GLIBOTIĆ, Makarska

PSALAM 98 (99)

I ovaj je Psalam bez naslova.[1]) Ali se iz proučavanja teksta može lako zaključiti, da je po smislu potpuno sličan Psalmu 96 (97); ide, naime, za tim da dokaže, kako Yahweh kao kralj svog vlastitog naroda neće lako trpjeti bilo koji grijeh idolopoklonstva u samom narodu. — Svečanost se posvećenja promatra pod istim vidom kao i u Psalmu 96 (97), ali na sasvim drugi način. I zato možemo zaključiti da ih nije spjevao isti nadahnuti pjesnik.

RED 1—3.

*1. Yahweh je postao kraljem, neka se uzbude i uskomešaju plemena; * (zavladao je) onaj, koji sjedi nad kerubinima, (od poklika) neka se trese zemlja.*

*2. Yahweh je postao velik na Sionu, * uzvišeni (Bog) nad svim (israelskim) plemenima!*

*3. Neka se prizna u pohvalu njegova imena * „Postalo je veliko, slavno, zadaje strah!“*

1. „Yahweh je postao kraljem, neka se uzbude i uskomešaju plemena![2]) * (zavladao je)[3]) onaj, koji sjedi nad kerubinima, (od poklika) neka se trese zemlja“. — Posvećenjem šatora Yahweh je postao kraljem svoga naroda. Taj značajni događaj ima da ispuni radošću sve vjerne Israelce i da ih potakne na veliko vanjsko slavlje. Nitko ne bi smio ostati po strani, sve bi se imalo pokrenuti; sve mora biti u vrevi, svatko mora nastojati kako će iskazati što veću počast novome kralju; čitava bi se zemlja morala tresti od oduševljenih poklika, kojima se Yahweh proglašuje kraljem.

2. „Yahweh je postao velik na Sionu, * uzvišeni (Bog) nad svim (israelskim) plemenima!“[4]) Ove riječi u uprav-

---

1) LXX imaju kao naslov: „Davidova pjesma uz glazbala“. Već smo iznijeli svoje mišljenje u Ps. 96 (97) o smislu kako se imaju shvatiti ove riječi: Psalam nastoji da istakne ciljeve, koje je David htio postići posvećenjem šatora, i preporuča usvajanje njegovih bogobojaznih nakana.

2) „Neka se uzbude i uskomešaju plemena“. Namjesto **neka se uzbude i uskomešaju** u izvorniku imamo riječ **yirgezû** od korijena **ragaz,** a označuje uzbuđeno, masovno i bučno komešanje. — Riječ **plemena** prevodi hebr. riječ **'ammim,** koju LXX prevode s **laoi,** a sv. Jeronim s **populi.** No **i laoi i populi** mogu označiti i manje narodne skupine, kao što to može inače i riječ **narodi** u svim drugim jezicima. Ovdje se radi očito o manjim israelskim narodnim skupinama, o raznim plemenima.

3) „Zavladao je onaj, koji sjedi na kerubinima“. Riječ se **zavladao je,** malak, ne nalazi u izvorniku, ali se mora prenijeti iz prvog dijela paralelizma, gdje smo je preveli s **postao je kraljem.**

4) „Uzvišeni Bog nad svim israelskim plemenima“. — Doslovno: „Uzvišen nad svim narodima“. — Već smo u 1. r. istakli, da riječ **'ammim,** narodi, izrazuje manje narodne skupine, plemena, te bi prevod morao glasiti: „Uzvišen nad svim plemenima“. — Stavili smo **uzvišeni Bog** jer u misli

nom govoru sačinjavaju poklike ili formulu, obrazac, kojim je narod imao pozdraviti uspostavljanje Yahweh-ova javnog i svečanog štovanja na Sionu. „Yahweh je postao velik na Sionu“, uživa, drugim riječima, sada kad je uspostavljeno njegovo štovanje na Sionu, jedinstveni božanski ugled koji ga čini velikim, ili bolje reći najvećim među štovanim bogovima. On je „uzvišeni (Bog) nad svim (israelskim) plemenima“, tj. on je Bog od kojega israelska plemena ne priznaju većega, jedini među bogovima kome ona iskazuju božansko štovanje.

3. „Neka se prizna u pohvalu njegova imena: Postalo je veliko, slavno, zadaje strah!“[5]) Psalmista pozivlje Israelce da časte i štuju Ime Božje, priznajući da je uspostavljanjem javnog štovanja ono postalo veliko po svom Božanskom ugledu, da ulijeva više straha i veće strahopočitanje nego li imena svih ostalih bogova, i da je postalo slavno ili sveto u očima poganskih naroda i da ga veličaju sva usta. To je bila najveća počast koju su oni mogli iskazati svome Bogu, to je bilo značenje koje su oni pridavali uspostavljanju javnog i svečanog štovanja Yahweh-a na Sionu, time su oni i sudjelovali kod uspostavljanja toga štovanja. — Kako vidimo, proglašenje Yahweh-a kraljem, na koje je Psalmista pozvao Israelce u 1. r., imalo se izvršiti uspostavljanjem i poprimanjem javnog Yahweh-ova štovanja na Sionu.

* * *

U ovom prvom dijelu (1—3) Psalmista pozivlje Israelce da iskažu svečanu počast svome kralju, Yahweh-u, oduševljenim preuzimanjem njegova javnog i svečanog štovanja na Sionu.

Psalmiste israelski narod ima da proglasi Yahweh-a svojim uzvišenim Bogom, tj. Bogom koji se za Israelce uzdiže visoko nad svakim drugim bogom. Nadodali smo također i riječ **israelskim** (plemenima) jer je očito da Yahweh uspostavljanjem javnog i svečanog štovanja postaje uzvišenim Bogom nad israelskim narodom, kralj među bogovima za nj.

5) „Neka se prizna u pohvalu njegova imena“. — Doslovno: „Neka se prizna u pohvalu tvojega imena“. — Hebr. pjesnički stil mijenja vrlo često lica, što daje živahnosti i ljepote samoj pjesmi, ali našem stilu ne pristaje nikako, i mi idemo za tim da izrazimo istu stvar, ali onako kako nama bolje odgovara. „Postalo je velikim, svetim, zadaje strah“. Doslovno: „Veliko je, zadaje strah, sveto je“. No reći da je Yahweh-ovo ime **sada** veliko, zadaje strah i sveto je, znači da je to ime postalo veliko, da je počelo zadavati strah i da se je očitovalo svetim. Sve je to Yahweh i dosada bio u sebi, ali sada će se sve to javno i svečano priznavati. Izraz **Yahweh-ovo se ime očitovalo svetim** pred poganskim narodima znači upravo da je postalo slavnim, ukoliko će oni ipak morati odati priznanje da Yahweh zaslužuje, više od svih bogova, da bude čašćen kao Bog.

*4. Kraljeva vlast ide za besprijekornom upravom; * uspostavit će što je pravo, vladat će kako je pravedno u Israelu.*

*5. Odajte počast Yahweh-u, našemu Bogu, poklonite se pred podnožjem njegovih nogu, * (izjavite:) „Ti si (Israelov) Svetac!“*

4. „Kraljeva vlast ide za besprijekornom upravom; * uspostavit će što je pravo, vladat će kako je pravedno u Israelu.“[6]) Psalmista ide za svojim glavnim ciljem i nastoji uvjeriti Israelce, da se moraju potpuno odreći svake vrsti idolopoklonstva. U tu svrhu opisuje u kratko kakva će biti uprava novoga kralja: Bog je toliko puta izjavio tokom povijesti zbog Izabranog naroda, da će ga neprestano štititi, učiniti uglednim, dati mu sve potrebito za život uz uvjet da samoga njega časti i štuje, i da vrši njegove zapovijedi. To je načelo i geslo i sadašnje njegove uprave, i on će ga sprovesti do u najmanje sitnice i sa svom strogošću, kako je jasno izraženo u tekstu retka. Obje strane moraju izvršiti besprijekorno svoje obaveze: narod ne smije štovati nikakva tuđeg boga i Yahweh će postupati najbolje s njim. No ako se narod iznevjeri svojim obavezama Yahweh će postupiti po svojoj najstrožoj pravdi protiv njega.

---

6) „Kraljeva vlast ide za besprijekornom upravom“. Doslovno: „Kraljeva moć ljubi sud“. Ni moć ni sud ne mogu ljubiti, ili voljeti. Glagol ljubiti primijenjen neživim stvarima, ili apstraktnim pojmovima znači da se te stvari slažu, da su usko povezane, da su sljubljene i da se ne mogu odvojiti jedna od druge. S druge strane riječ **sud, mišpat,** označuje i upravu, ali ne bilo koju upravu, nego onu koja se neće bojati ni najstrožeg suda, budući da je sasvim ispravna. — LXX su preveli prvu riječ **moć, vlast** s **time,** honor - čast. Inače skoro svugdje u Psalmima, oni prevode riječ **ôz,** moć, s **time,** čast, jer je moć preduvjet časti kod ljudi i uvijek je u časti kod njih. S druge strane moć, koju Bog iskazuje, potiče ljude da ga časte. Mnogi današnji stručnjaci ne shvaćaju ove riječi u gore iznesenom smislu, pače misle da i nemaju pravoga smisla, pa preinačuju izvorni tekst i dobivaju slijedeći prevod: „Vlada kao mogućnik onaj, koji voli pravdu“. Nama na gornji način doslovno shvaćene ove riječi daju potpuni smisao koji je u savršenom skladu sa cijelim retkom i s čitavim sadržajem, pa stoga mislimo da ih ne treba ispravljati.

„Uspostavit će što je pravo, vladat će kako je pravedno, u Israelu“. Doslovno: „Ti si uspostavio što je ispravno, ti si nametnuo sud i pravdu“. — Već smo gore u 3. r. istakli da hebr. pjesnički stil vrlo lako mijenja lica, i da ga mi ne možemo uvijek doslovno slijediti. — Sud i pravda veoma često izrazuju do skrajnosti pravednu upravu. — Perfekti **uspostavio je, nametnuo je** izražavaju ono što je Yahweh upravo ovog časa uradio, jer je svojim nastupom kao kralj udario pečat svojoj upravi i dao do znanja kako će se vladati ubuduće. — „U Israelu“. Doslovno: „U Jakovu“. Ali mislim da je za nas lakše podrazumjeti Israelski narod pod riječju **Israel,** nego pod riječju **Jakov.**

5. „Odajte počast Yahweh-u, našemu Bogu, poklonite se pred podnožjem njegovih nogu, * (izjavite): Ti si (Israelov) Svetac!"[7]) U pređašnjem je retku Psalmista iznio uvjete, uz koje se je Bog primio, da bude kraljem svoga naroda. U ovom pozivlje Israelce, da ih dragovoljno prihvate, pa ih u tu svrhu potiče, da pristupe njegovom svetištu na Sionu, da se približe kovčegu zavjeta, podnožju njegovih nogu, koje je označivalo — da tako rečemo — Božju fizičku prisutnost, i da klanjanjem očituju svoju spremnost i svoju neopozivu odluku, da ga prime za svoga kralja. — Počastima poklonstva inače se iskazuje podložnost bilo kojemu kralju. — Nadalje ih potiče, da uz iskazivanje svoje podložnosti klanjanjem Yahweh-u kao svome kralju također i svečano izjave: „Ti si Israelov Svetac!" Ti si, drugim riječima, jedini Bog koga će Israelski narod štovati i kome će se klanjati, jedina i isključiva božanska svetinja toga naroda.

U drugom dijelu (4—5) Psalmista opisuje kakva će biti uprava Boga - Kralja. On će strogo sprovesti u djelo svoje nekadašnje zahtjeve prema narodu.

* * *

RED 6—7.

*6a. Mojsije i Aron bijahu njegovi svećenici, * Samuel od onih, koji zazivahu njegovo ime.*

*6b. Zazivahu Yahweh-a i on ih je uslišao, **

7a. Progovorio im je u stupu oblaka.

*7b. Dade im u pohranu svoja jamstva, * povjeri im prava.*

6a. „Mojsije i Aron bijahu njegovi svećenici, * Samuel od onih, koji zazivahu njegovo ime". Mojsije, Aron i Samuel bijahu predstavnici naroda. U njegovo ime su oni tražili od Yahweh-a da uzme pod svoju osobitu zaštitu Israelce kao svoj odabrani narod; da bude, drugim riječima, njegovim vodičem i njegovim upraviteljem ili kraljem.

---

7) „Odajte počast". Doslovno: „Uzvisite". — Radi se o određenom činu uzvisivanja, o poklonu, naime, i o izjavi da israelski narod uzima Yahweh-a za svoju narodnu svetinju kako je izraženo u drugom dijelu retka.

„Izjavite". U izvorniku nemamo ove riječi. Ali u nekojim rukopisima MT i u starijim prevodima LXX i sv. Jeronima nalazimo veznik **ki, quia** ili **quoniam,** koji navodi govor i pretpostavlja uvodni glagol.

„Israelov Svetac". U izvorniku nemamo Israelov, ali ga smisao zahtijeva, jer tu imamo doslovno: „On je Svetac", dakako: nama. Osim toga mi smo okrenuli neupravni govor u upravni.

6b. — 7a. „Zazivahu Yahweh-a i on ih je uslišao, * progovorio im je u stupu oblaka“. Yahweh se rado odazvao molbama Mojsija, Arona i Samuela i pristao je da bude vrhovnom glavom svoga naroda. Svoj je pristanak očitovao iz stupa oblaka, jer je često na taj način označivao svoju prisutnost u šatoru, kad bi mu se Mojsije tu molio.

7b. „Dade im u pohranu svoja jamstva, * povjeri im prava.“[8]) Ove riječi sadrže konkretni odgovor Božji: Yahweh je preko Mojsija, Arona i Samuela saopćio narodu svoje uvjete, uz koje će on pristati da postane njegovim upraviteljem ili kraljem. Ti su uvjeti zapovijedi, koje je on propisao narodu na brdu Sinaju, a koje je popratio s jamstvom, da će ga navijeke štititi ako ih bude opsluživao. To su također prava štovanja koja će Bog tražiti od Israelaca, kao svog odabranog naroda; kao i prava, koja će on dati svome narodu nad svim ostalim narodima.

* * *

U trećem dijelu (6—7.) Psalmista se osvrće na povijesne podatke, koji govore o sklopljenom ugovoru između Boga i naroda u raznim prigodama, s nakanom da svome narodu stavi pred oči, kako će se Bog i sada vladati prema uslovima svog ugovora nekada sklopljenog i neće ga izmijeniti, već će ga obnoviti i uvijek poštivati kao ugovor, koji ima naravnu nepromjenjivu vrijednost.

RED 8—9.

*8. Yahweh, Bože naš, Ti bi ih uslišao, * Bože, Ti bi im oprostio, iako bi im se osvećivao radi idolopoklonstva.*

*9. Odajte počast Yahweh-u, našemu Bogu; poklonite se na njegovom svetom brdu; * (izjavite): „Yahweh, Bože naš! Ti si (Izraelov) Svetac!“*

8. „Yahweh, Bože naš, Ti bi ih uslišao, * Bože, Ti bi im oprostio, iako bi im se osvećivao radi idolopoklonstva.“[9])

---

8) „Dade im u pohranu“. Doslovno: „Uzeše u pohranu“. U drugom dijelu paralelizma imamo: „Povjeri im“. Kako vidimo hebr. se pjesnički stil ne obazire ni na slaganje glagoljskih oblika i upotrebljava bez razlike trpni i radni oblik, a čitatelj ih mora dovesti u sklad u misli prema smislu. Smisao je u našem slučaju: „Uzeše u pohranu jer im je Yahweh poklonio“. „Svoja jamstva“. O riječi **jamstva** smo govorili u Ps. 92 (93), 5.

9) „Iako bi im se osvećivao“. Doslovno: „I osvetio si im se“ Bit će nam jasno da ovaj glagoljski izraz ima gore izneseno značenje ako poredamo stilski sva tri glagola retka prema logičnoj vezi na slijedeći način: „Yahweh, Bože naš, Ti si im se osvetio radi idolopoklonstva; Ti si ih uslišao; Bože, Ti si im oprostio“. Stil je pjesme u svim jezicima sažet, ali je u semitskim jezicima takav u mnogo većoj mjeri radi jednostavnosti glagolskih oblika. Imamo li u vidu tu činjenicu, neće nam biti teško pogo-

— U 6—7. r. Psalmista je govorio o Mojsiji, Aronu i Samuelu, a u 8. r. prelazi naglo da govori o Israelskom narodu, a da nije uopće na to upozorio. On sebi predstavlja, kao da mu narod pravi objekciju: Pa i dosada smo štovali krive bogove i Yahweh nas nije uništio. Što nam onda može biti, ako to budemo radili i u buduće? I odgovara: Istina je, da ste i dosada često puta griješili idolopoklonstvom. Ali bi tada Mojsije, Aron, Samuel ili netko drugi poput njih, tražio oproštenje u Boga i on bi vam se tada smilovao, kaznio bi vas blaže nego ste zaslužili i opet bi vas — kad biste se pokajali — primio natrag i priznao za svoj odabrani narod. No da li će uvijek biti tako? To nije bila vaša zasluga, nego njegovo milosrđe; nemojte zato misliti da ćete imati na to pravo i ubuduće, nego nastojte svim silama odbaciti bilo kakvo štovanje krivih bogova. To neka vam bude zadnja opomena.

9. „Odajte počast Yahweh-u, našemu Bogu, poklonite se na njegovu svetom brdu; * (Izjavite:) „Yahweh, Bože naš! Ti si (Izraelov) Svetac!“[10]) — Psalmista pozivlje Izraelce da pristupe Yahweh-u svome Bogu sada, kad je postao njihovim kraljem, i da mu se poklone na brdu Sionu u počast i u naknadu za sve prekršaje idolopoklonstva, kojima su ga toliko puta uvrijedili; i da mu obećaju, da će se odsada on jedini štovati u Israelu.

* * *

U četvrtom dijelu (8—9) Psalmista opominje Izraelce da se ne vraćaju nikada više na svoje nekadašnje grijehe idolopoklonstva, i pozivlje ih, da prikažu naknadu za sve

---

diti pravi smisao retka kako smo ga sada poredali: „Yahweh, Bože naš, Ti bi im se osvetio radi idolopoklonstva, ali bi ih ipak uslišao; I eto, Bože, Ti bi im se smilovao“.

„Radi idolopoklonstva“. U izvorniku imamo riječ **'alilôt** koju LXX prevode s **epitedeumata,** a sv. Jeronim s **commutationes.** Vulgata prevodi grčku riječ **epitedeumata** s **adinventiones, cogitationes** i **desideria.** Valjda bismo najbolje preveli ovu grčku riječ s izmišljotinama jer grčki glagol **epitedeuo** znači i lukavo izmisliti. Na taj bismo način imali doslovno značenje Vulgatine riječi **adinventiones,** a valjda i riječi **cogitationes,** jer ova riječ ne predstavlja misli, ono, naime, što se misli, već ono što se u mislima stvara, izmišljotine, drugim riječima. Izmišljotine su krivi, izmišljeni bogovi. — Riječ je **desideria** obično spojena s riječju **cordis** i ne označuje želje srca već želje u mislima, tj. tajne želje. Israelci su, naime, često bacali svoje poglede na krive bogove i potajno su ih štovali. — **Commutatio** sv. Jeronima znači zamjenu ili nadomjestak: Israelci su, naime, nastojali zamijeniti ili nadomjestiti pravoga Boga s krivim bogovima. — Doslovno bi se, dakle, imalo prevesti: „Radi njihovih izmišljotina ili zamjena, ili nadomjestaka, surogata“. Mi smo preveli prema smislu, da se može lakše shvatiti: „Radi idolopoklonstva“.

10) Ovaj je redak sasvim sličan petome retku. Jedina je razlika u tome, što u petome retku imamo: „Poklonite se pred podnožjem njegovih nogu“, a u ovom: „Poklonite se na njegovom svetom brdu“. Riječi su doduše ponešto različite, ali je smisao potpuno jednak. U pogledu filoloških zapažanja vrijedi ono isto što smo rekli za peti redak.

počinjene prekršaje. — 9. r. služi ujedno i kao zaključak, jer izražava osjećaje, koje bi svaki Israelac morao imati prigodom proglašenja Yahweh-a kraljem; i odluke, koje bi svatko morao stvoriti za ubuduće; te na taj način izražava i cilj, koji je Psalmista imao pred očima u svome Psalmu.

Ne može postojati nikakva sumnja; da je Psalmista svojom pjesmom imao u vidu udaljiti Israelce od štovanja krivih bogova i učvrstiti ih u štovanju pravog Boga. To je bio nužni uvjet, ako su se oni htjeli iskreno pokloniti Bogu i dragovoljno ga primiti za svoga kralja, jer se je sva počast novo izabranom kralju morala sastojati isključivo u besprijekornom štovanju samoga pravoga Boga. Već nam ova činjenica jasno govori, da je Psalam morao biti usko povezan s prigodom proglašenja Yahweh-a kraljem. S druge strane i prva nam tri retka otvoreno govore o svečanosti proglašenja Yahweh-a kraljem. — Ali je također očito iz 2. i 3. r. da je uspostavljanje javne i svečane počasti Bogu posvećenjem šatora ili hrama bilo ujedno i proglašenje Yahweh-a kraljem.

Ono, što smo rekli o mesijanskom značenju za Ps. 96 (97), to vrijedi i za ovaj Psalam.

Sinonimni paralelizam je očit u svim recima, premda se malo teže opaža u 3. 5. i 9. r. radi uvoda u upravni govor. Uvod u upravni govor, kao i sam upravni govor, sačinjavaju dva dijela paralelizma.

o. Ivan ŠTAMBUK

STRUČNI SVJETOVNJAČKI APOSTOLAT

Laički, svjetovnjački apostolat poprima u Crkvi u naše dane sve određenije i konkretnije obrise. Od pomalo opće ideje, gdje se je više osjećao i naslućivao, nego vidio njegov teološko - ekleziološki značaj, on je danas već postao prilično razrađen pojam, s jasnim dogmatičkim supstratom (o mističnom Kristovu tijelu kao živom i mnogoudnom organizmu, o univerzalnom svećeništvu, o specifičnom karakteru drugoga, krizmenoga sakramenta) i sa, uglavnom, autoritativno definiranim sadržajem. Povučene su mu i potrebne granice; uočen mu je i praktični djelokrug; označen teren i dijapazon; utvrđeni konstitutivni dijelovi. II. vati-

počinjene prekršaje. — 9. r. služi ujedno i kao zaključak, jer izražava osjećaje, koje bi svaki Israelac morao imati prigodom proglašenja Yahweh-a kraljem; i odluke, koje bi svatko morao stvoriti za ubuduće; te na taj način izražava i cilj, koji je Psalmista imao pred očima u svome Psalmu.

Ne može postojati nikakva sumnja; da je Psalmista svojom pjesmom imao u vidu udaljiti Israelce od štovanja krivih bogova i učvrstiti ih u štovanju pravog Boga. To je bio nužni uvjet, ako su se oni htjeli iskreno pokloniti Bogu i dragovoljno ga primiti za svoga kralja, jer se je sva počast novo izabranom kralju morala sastojati isključivo u besprijekornom štovanju samoga pravoga Boga. Več nam ova činjenica jasno govori, da je Psalam morao biti usko povezan s prigodom proglašenja Yahweh-a kraljem. S druge strane i prva nam tri retka otvoreno govore o svečanosti proglašenja Yahweh-a kraljem. — Ali je također očito iz 2. i 3. r. da je uspostavljanje javne i svečane počasti Bogu posvećenjem šatora ili hrama bilo ujedno i proglašenje Yahweh-a kraljem.

Ono, što smo rekli o mesijanskom značenju za Ps. 96 (97), to vrijedi i za ovaj Psalam.

Sinonimni paralelizam je očit u svim recima, premda se malo teže opaža u 3. 5. i 9. r. radi uvoda u upravni govor. Uvod u upravni govor, kao i sam upravni govor, sačinjavaju dva dijela paralelizma.

o. Ivan ŠTAMBUK

STRUČNI SVJETOVNJAČKI APOSTOLAT

Laički, svjetovnjački apostolat poprima u Crkvi u naše dane sve određenije i konkretnije obrise. Od pomalo opće ideje, gdje se je više osjećao i naslućivao, nego vidio njegov teološko - ekleziološki značaj, on je danas već postao prilično razrađen pojam, s jasnim dogmatičkim supstratom (o mističnom Kristovu tijelu kao živom i mnogoudnom organizmu, o univerzalnom svećeništvu, o specifičnom karakteru drugoga, krizmenoga sakramenta) i sa, uglavnom, autoritativno definiranim sadržajem. Povučene su mu i potrebne granice; uočen mu je i praktični djelokrug; označen teren i dijapazon; utvrđeni konstitutivni dijelovi. II. vati-

kanski opći sabor, u svome „Dekretu o laičkom apostolatu", fiksirao je i precizirao i njegovu teološku ideju i njegov bitni organizacijski okvir.

Praktično se danas već dobro zna, šta on uključuje, a šta isključuje; što mu je glavna karakteristična nota; u kojim se konkretnim oblicima iživljuje.

Iživljuje se kao molitveni i žrtveni apostolat, kao apostolat svjedočanstva i dobroga primjera, kao obiteljski apostolat, kao karitativni apostolat, paraleliziran s onim, što ga direktno provode službene crkvene institucije, kao pomoćni pastoralni apostolat, osobni i organizirani — u ovisnosti i pod direktnom kompetencijom Crkve — kao kršćanski socijalni apostolat, s raznih područja društvenoga života, opet osobni i kolektivni — prema načelnim moralnim direktivama Crkve, ali sa vlastitim djelokrugom i odgovornošću i sa širokom slobodom inicijative — kao financijsko-materijalni apostolat, i kao — stručni, staleški, laički apostolat, po kršćanski intoniranom vršenju staleških funkcija i dužnosti.

Možda se na ovaj zadnji, staleško-stručni, djelokrug svjetovnjačkog apostolata ne misli dovoljno. Zasjenio ga je, svojim publicitetom i svojim širim dimenzijama i pretenzijama, onaj pomoćno-pastoralni i onaj društveno-socijalni.

A ipak je i taj staleški apostolat vrlo značajan po svojoj ulozi u praktičnoj afirmaciji kršćanstva i Crkve. Ali i po svom opsegu i primjeni. A pogotovu po svojoj univerzalnosti, mnogovrsnosti i raznolikosti. Svakoga obvezuje, jer svatko radi neki posao. Svakome je moguć: svatko ga može vršiti. Ne pretpostavlja nikakve organizacije; ne nameće nikakve ovisnosti ni subordinacije. Ne zahtijeva ni javnog nastupanja; ne traži ni reprezentacije; ostaje potpuno u kompetenciji pojedinaca. Vjerniku je bliži od svakoga drugoga, jer se stvarno identificira s njegovim svagdanjim poslom i profesijom. Seljaku je najlakše biti seljak, trgovcu trgovac, graditelju graditelj, liječniku liječnik, profesoru profesor, odvjetniku odvjetnik, slikaru slikar, glazbeniku glazbenik, književniku književnik.

Zato je ovaj apostolat kao stvoren za ljude — a takvih je uvijek među nama najviše — koji se ne vole isticati, koji ne vole društva ni forme, koji se drže daleko od javnoga života, koji izbjegavaju sve, što, ma i u najmanjoj mjeri, miriše po reklami i teatru.

Bit ću konkretan. Neću ni sistematizirati. Poći ću od živih primjera. A susrećemo se s takvim primjerima svaki dan: baš mi svećenici. A ipak nam možda nisu još udarili u oči: kao jedna od tipičnih, specifičnih, ali i eminentnih, formi laičkog apostolata.

Koliko nam je puta katolički advokat, znanac iz crkve, pomogao svojim stručnim savjetom ili intervencijom u nekom pravnom poslu, što je i te kako tangirao župu, Crkvu, njezine apostolske interese? Često i besplatno; često i vrlo zauzetno i susretljivo. Koliko smo se već puta obratili na nekog katoličkog arhitekta ili inženjera, da nam izađe na teren i pogleda gradilište za crkvu, za župski stan, za zavod; da nam dadne dobar savjet; da nam izradi skicu ili plan; da nam nadzire posao ili ispita predračune i ponude? I ljudi su nam to učinili. Možda su nam tim uštedjeli i mnoge troškove, i mnoge materijalne izdatke. Ali svakako nam je njihovo mišljenje, kao mišljenje ljudi-vjernika, koji poznaju i namjenu objekta, o kojemu se je radilo, i shvaćanja i želje Crkve, dobro došlo. Mogli smo im se povjeriti. Razumjeli su nas. Pomagali su nam i kompetentnije i lojalnije, nego što bi to učinili drugi. Zar su samo jedan katolički profesor - laik ili samo jedna profesorica - laikinja poučavali po našim školama i zavodima, i pod posve iznimnim uslovima, i pomogli nam, da ih održimo i u izvanrednim i kritičnim situacijama? I materijalno kritičnima. Zar, skoro u svakom mjestu, koji katolički liječnik ili liječnica ne služe, kao kućni liječnici, ponajviše besplatno, „za Božju plaću", ne samo nama svećenicima, koji bismo ih mogli i platiti, nego i onima slabije materijalne kondicije: samostanima i sjemeništima, sestarskoj sirotinji, svakome bijedniku, kojega im pošaljemo ili preporučimo? Koju smo katoličku slavu ili svečanost organizirali, koju javnu akciju u korist Crkvi poveli, a da nam pritom nijesu pomogli katolički hotelijeri, trgovci, cvjećari, prevoznici, šoferi, nabavljači, ribari, lugari, seljaci? Tko od nas nije već, toliko puta, uputio nekoga katoličkoga studenta ili stranca kojoj pobožnoj stanodavki ili okretnoj katoličkoj gospođi, da mu nađe stan i hranu ili da mu ustupi sobu ili barem postelju u svome domu? Gdje ima svećenik, a da ga nije, bezbroj puta, zadužio, ponekom malom prijateljskom uslugom i poštar, i željezničar, i apotekar, i bolničar, i sitničar, i trafikant, i električar, i monter, i vratar, i policista? Bio sam proljetos u Kotoru, na jednoj svečanosti u čast blaženoj

Hosani. Sarkofag je blaženičin izradio katolički umjetnik, glavu je na blaženičinu tijelu rekonstruirala katolička kiparica, himnu je Hosaninu ispjevao katolički pjesnik, a uglazbio ju je katolički kompozitor: sve od reda laici. Koliko je Boga proslavio i Crkvu zadužio naš katolički akademski slikar i trećoredac, neke vrsti franjevački oblat, Gabrijel Jurkić, radeći još i danas, na svom livanjskom Alvernu, kao starac u osamdesetim godinama, od jutra do mraka, na oltarskim slikama i figuralnim kompozicijama za naše crkve po Bosni i po Dalmaciji: svejedno, što je pred modernom, futurističkom i „apstraktnom", kritikom i publikom, još odavno ispao iz mode! Ili katolička akademska kiparica Mila Wood iz Zagreba? Svi joj nađemo adresu, kad nam ustreba. Ili naš vrijedni Dr Josip Andrić, svojim kompozicijama i svojim publicističkim i književno-beletrističkim radovima? A i jedno, i drugo, i treće, čine to s ljubavlju i iz izrazito apostolskih pobuda: badava ili za bagatelu od honorara.

Da nam ništa drugo ne rade naši katolički laici, nego što čine Crkvi tolike usluge iz svoga stručnog resora — od čistoga idealizma, Bogu za ljubav, s velikim osobnim žrtvama — puno nam čine. I tko će od nas, tko ima dušu, reći, kad se toga sjeti, da laički apostolat nema raisona i da je on samo teorija? On je Crkvi i dosada bio veliki i moralni i materijalni benefaktor, moćna i dobrodošla potpora, desna ruka. A to mu je samo jedna strana, jedno lice: ono najintimnije i najskromnije.

Katolički laici, kultivirajte ga, sustavno, ovaj svoj stručni apostolat! Nije uvijek najveći i najvažniji — gdjekada jest i to — ali vam je najbliži. A mi ćemo vam, svećenici, odsada biti na njemu još zahvalniji nego dosada. I s puno ćemo se više pijeteta i finoće njim služiti!

Dr Čedomil ČEKADA

Oni koji pristupaju na sakramenat pokore primaju od Božjeg milosrđa oprost uvrede Bogu nanesene i ujedno se pomiruju s Crkvom koju su griješeći ranili.

II Vat. sabor

LITURGIČNI PREVAJALCI NA KONGRESU V RIMU

»Prevodi, ki so bili na raznih krajih tiskani pred razglasitvijo konstitucije o svetem bogoslužju, so bili pomoč vernikom, da bi razumeli obrede, ki so bili v latinščini... Zdaj so prevodi postali del obredov, postali so glas Cerkve... Zato se je treba z vso vnemo in z veliko pridnostjo potruditi, da bi liturgično občestvo moglo sprejeti novo obleko govorice, ki bo ustrezala posameznim delom bogoslužnih obredov... Vaše modro in pridno delovanje mora doseči, da se bodo prevodi liturgičnih besedil zablesteli v enaki lepoti besede ter resnosti izraza«, kot je to bilo doslej v latinskih besedilih.

Teh nekaj stavkov iz daljšega nagovora papeža Pavla VI. pri avdienci udeležencem kongresa liturgičnih prevajalcev vsega sveta naj bo uvod v poročilo o pomembnem srečanju, ki ga je v dneh od 9. do 13. novembra 1965. priredil »Consilium« — svèt za izvajanje liturgične konstitucije v Rimu. Žal niso objavili seznama udeležencev, da bi mogli vedeti, iz kolikih narodov in plemen smo se zbrali, toda vsi, škofje, duhovniki, redovniki in laiki (vseh je bilo nekaj nad 200) smo želeli slišati mnenje strokovnjakov o načelih, smislu in metodah prevajanja bogoslužnih besedil. Odkar mašujemo in delimo zakramente v domačem jeziku, se namreč vedno bolj zavedamo, da sedanji prevodi niso najboljši. Ker vsi vemo, da bodo v nekaj letih izšle reformirane liturgične knjige: misal, brevir, obrednik, pontifikal, se pripravljamo tudi na nove izdaje v domačih jezikih, ki bodo mogle biti prevedene in prirejene prav za javno, liturgično uporabo.

Na kongres so bili povabljeni predsedniki škofovskih liturgičnih konferenc ter tisti, ki so jih oni predlagali. Nadškof Pogačnik (Slovenija) ter škof Pichler (Hrvatska) sta se vsaj popoldanskih predavanj rada udeleževala, dopoldne pa smo bili zaradi istočasnih koncilskih sej duhovniki seveda v večini. Vsa predavanja so bila v latinščini, le pri opoldanskih razgovorih je bilo slišati nekaj več drugih jezikov, zlasti francoščine. To je bila seveda ena izmed ovir, da na kongresu ni prišlo do kakšnih večjih in sproščenih debat, kot so bile npr. poleti v Fribourgu v Švici med liturgisti in glasbeniki (gl. Službo božjo štev. 5—6/1965).

Vsa predavanja so bila zelo skrbno pripravljena: predavatelji so se lotili vseh težjih vprašanj v zvezi s prevajanjem zlasti mašnih besedil. Zastopani so bili precej dobro vsi večji narodi: 5 Francozov, 4 Nemci, 3 Italijani, ter po en Španec, Amerikanec in Japonec. Vodstvo kongresa je bilo zaupano predsedniku francoske škofovske liturgične komisije škofu Renéu **Boudonu**, vseh popoldanskih predavanj pa se je kot predsednik udeležil tudi kardinal **Lercaro**, ki je pri papeževi avdienci 10. novembra zvečer imel tudi krajši pozdravni govor, govoril je seveda tudi ob začetku in sklepu kongresa.

Izčrpen pregled teoretičnih del, razprav in knjig o prevajanju nam je dal profesor na Gregoriani p. H. **Schmidt** DJ. Zgodovino liturgičnega prevajanja smo spoznali iz predavanja A. G. **Martimorta**, ki je opozoril na zanimivo dejstvo, da afriški kristjani prvih stoletij niso prevajali liturgije v jezik sosednjih domačinov, pa je morda to eden izmed vzrokov, da je tako cvetoča afriška cerkev popolnoma propadla. O posebnostih krščanske latinščine je predaval rek-

tor rimskega liturgičnega instituta p. S. **Marsili** OSB, o stilu liturgičnega jezika pa p. J. **Gülden** dO iz Leipziga. Oba sta opozarjala, da je treba v sedaj živih jezikih poiskati šele primerno ustrezno »sveto« govorico, ki bo ljudem blizu, pa vendar sposobna nositi tako vzvišeno vsebino. Več predavateljev je razlagalo težave, s katerimi se sreča liturgični prevajalec npr. v Afriki (p. X. **Seumois** PB), na Japonskem (škof L. S. **Nagae**); prevajalec stalnih mašnih molitev (p. R. **Falsini** OFM) in mašnih spevov (L. **Migliavacca** ter p. J. **Gélineau** DJ). J. **Pascher** iz Münchena je opozarjal, naj bo prevajalec zvest smislu, ki ga je cerkveno izročilo položilo v besedilo, in da se mora prav zato včasih oddaljiti od besede in črke. Skuša naj se prilagoditi vsaj v neki meri tudi potrebam evangelizacije, kateheze in homilije (p. C. **Tilmann** dO). Zelo močno je bilo na kongresu poudarjeno načelo, da mora prevajalec spoštovati (in seveda najprej poznati) različno »literarno obliko« posameznih bogoslužnih besedil (p. H. M. **Roguet** OP iz Pariza). Predavanje Španca I. **Onatibia** je skušalo osvetliti prihodnost, ko se bo morala liturgija v marsičem spremeniti prav zaradi uporabe domačega jezika. Amerikanec F. **McManus** je razložil, kako so v angleško govorečih deželah organizirali liturgično prevajanje (omenil je, da je treba pri tem misliti tudi na primerno nagrajevanje, saj bi drugače onemogočili sodelovanje najboljših prevajalcev); belgijski založnik J. **Desclée** pa je povedal, kakšne so težave pri izdajanju novih dvojezičnih liturgičnih knjig. Iz poročila podtajnika Consiliuma C. **Braga** CM smo zvedeli za način, smernice in meje dosadanjega potrjevanja liturgičnih prevodov, ki so jih odobrile pokrajinske škofovske oblasti — konference.

Skoraj vsi predavatelji so v svojih predavanjih v nekem oziru prekoračili okvir prevajalskega dela, saj so s teoretičnim razmišljanjem ali iz praktičnih skušenj spoznali, da dosedanje latinske rimske liturgije ni mogoče smiselno dobesedno prevesti v žive domače jezike. Liturgijo ali vsaj nekatera besedila je treba **prilagoditi značaju narodov** ter našemu času, seveda prevajalec naleti pri tem na težave, ki jih ne more reševati sam — prevzeti jih mora nase pokrajinska cerkvena oblast, ki more v smislu členov **37—40** liturgične konstitucije predlagati osrednji oblasti večje spremembe in prilagoditve za svoje ozemlje ali tudi za vso Cerkev.

Mnogo bolj kot doslej bomo moral pri prevajanju paziti na **značaj posameznega besedila** — na njegovo literarno obliko. Načela, ki so jih že splošno sprejeli za prevajanje sv. pisma, je treba zdaj uporabljati tudi pri prevajanju liturgičnih besedil: berila drugače, molitve (oracije) spet v drugem slogu, še bolj svojski slog pa zahtevajo pesemska besedila. Treba je misliti tudi na to, da so vsa ta besedila namenjena glasnemu branju ali celo petju in da zato zahtevajo drugačen besedni red, uporabljanje drugačnih besedi in besed-

Crkva je u Kristu kao sakramenat ili znak i sredstvo najtješnjeg sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijeloga ljudskog roda.

II Vat. sabor

nih zvez, kakor je bilo to mogoče v dosedanjih prevodih, ki so bili napravljeni za tiho branje z očmi. Čisto drugače mora prevajalec ravnati z bibličnim besedilom, ki je božja beseda, katero Bog še tudi zdaj govori zbranemu svojemu ljudstvu, spet drugače pa z mašnim spevom, ki je sicer morda tudi bibličnega izvora, pa je vendar namenjen predvsem petju in mora biti zato tudi petju primerno sestavljen. Spet drugačen odnos mora imeti prevajalec do cerkvenih molitev, ki v veliki meri nosijo pečat določene dobe, kulture, potreb, značaja in miselnosti. Če naj Cerkev danes moli in prosi za isto stvar kot nekoč (saj se naše dolžnosti in potrebe niso bistveno spremenile), bo to napravila drugače, z drugimi besedami in podobami kot je to storila pred 1000 ali še več leti.

Molitev, ki jo vođa liturgičnega zbora (celebrant) glasno moli v imenu vseh vernikov, ti pa naj odgovorijo svoj glasni Amen v znamenje soglasja, jim mora biti neposredno takoj razumljiva, saj drugače ne bodo mogli biti vsi enih misli. (Kadar bo treba za glasno branje prevajati tudi osrednjo evharistično molitev, kanon, bo to še posebej zahtevno in težko delo — prefacija je začetek te molitve!) Nasprotno pa beril sv. pisma ne bomo mogli nikdar preliti tako svobodno v domači jezik, da bi bila vsem takoj razumljiva, ker smo vezani na izraze in podobe, ki jih je uporabljal sveti navdihnjeni pisatelj: vedno bo še potrebna kateheza in homilija, ki bo ljudem razložila in predvsem tudi aktualizirala prebrani odlomek božje besede. Prevajalec sv. pisma za liturgično uporabo tudi ne sme pozabiti, da je Cerkev brala staro zavezo v grškem prevodu septuaginte, v latinskem območju pa novo in staro zavezo v vulgati ali drugih starejših latinskih prevodih ter da je s tem večkrat razodetemu besedilu vdahnila nekoliko drugačen značaj, kakor ga je imel izvirnik; prevod, ki je narejen po izvirnem besedilu, zato včasih ne zadene tistega smisla, ki ga hoče Cerkev.

Posebno težavna za prevajalca so stalna mašna besedila: zadeti mora pravi smisel, kar zlasti pri kratkih pozdravih in opozorilih ni vedno lahko (seznaniti se mora z obsežno povojno literaturo o posameznih besedah), prevod mora pa biti tak, da tudi po večletni uporabi ne bo postal dolgočasen in banalen. Primeren mora biti tudi za petje, saj so peti obredi popolnejša oblika bogoslužja.

V sklepnem govoru je škof Boudon opozoril, da je vsak izmed predavateljev odgovoren samo osebno za svoje predavanje (čeprav je kongres organiziral Consilium), vendar je kot bistvene povzel skoraj vse zgoraj navedene elemente liturgičnega prevoda. Posebej je opozoril tudi na nujnost, da pri prevajanju sodeluje več ljudi, kar je sicer že ukazano v Instrukciji h konstituciji (štev. 40): v prevajalski komisiji morajo biti škofje, duhovniki in laiki, strokovnjaki v bibličnih vedah in jezikih, latinščini in v domačem jeziku, pa tudi glasbeniki. Šele potem bo mogoče ustvariti v vsakem narodu nekaj podobno klasičnega in dovršenega, kot je to cerkvena latinščina.

V okviru kongresa prevajalcev sta bili prirejeni tudi dve **knjižni razstavi.**

Vatikanska biblioteka je razstavila najstarejše liturgične rokopise (zakramentarje, ordines, lekcionarje, graduale, antifonarje, brevirje, pontifikale, rotule), uradne izvode — predloge za tridentinske liturgične knjige ter prve izdaje teh knjig; posebej zanimiva pa je bila zbirka najstarejših tiskanih knjig s prevodi liturgičnih besedil v domače jezike različnih narodov. Ni mogoče omeniti v okviru tega

poročila vseh zanimivosti, prav pa je, da naštejemo vsa »slavica«, ker so vsem udeležencem kongresa zgovorno pričala o starodavni tradiciji prevajalskega dela pri Slovanih (tudi prof. Martimort ga je omenjal v svojem predavanju). Razstavljeni so bili: 1. Rimski misal, tiskan v glagolici, prva izdaja: Venezia 12. januarja 1483 (kar je hkrati najstarejši tiskani primer prevoda rimske liturgične knjige); 2. Missale Romanum slavonico idiomate iussu Urbani VIII editum, Roma 1631; 3. Breviarium illiricum slavo-romanum, Venezia 1561; 4. Mali oficij »in lingua illirica«; 5. Rituale Romanum Urbani VIII iussu editum lingua illirica (= croata), Roma 1640. Razstavljeni so bili tudi večjezični obredniki drugih slovanskih narodov: češki iz leta 1586, poljski iz leta 1579 ter latinsko-poljsko-nemško-madžarski iz leta 1768. Posebna zanimivost je bil japonski obrednik tiskan 1605 in kitajski misal iz leta 1670.

Na drugi razstavi novih liturgičnih knjig je imela seveda Jugoslavija svoj lastni oddelek s slovenskim žepnim misalom ter hrvatskim velikim nedeljskim misalom. Razstavljeni so bili tudi obredniki v obeh jezikih, hrvatski lekcionar in slovenska knjiga z obredi velikega tedna, pa tudi nekaj manjših tiskov. Žal je iz pozabljivosti ostala doma na zunaj najlepša knjiga: slovenski lekcionar.

Drugi narodi so na tej razstavi pokazali lepo tiskane (ali tudi samo razmnožene) dvojezične misale, lepe lekcionarje, popolne brevirje (nemški, francoski, angleški), note z novimi liturgičnimi spevi (nikjer namreč niso prevzeli samo gregorijanskih melodij, kot pri nas). Obljubljeno poslušanje posnetkov liturgičnega petja je pa bilo zaradi kratko odmerjenega časa skrčeno na minimum med odmori — brez komentarja.

Marijan SMOLIK

LATINSKI JEZIK SAVREMENI PROBLEM CRKVE

Možda niti jedan problem iz programa II. Vat. sabora nije pobudio tako široko interesiranje, kao daljnja sudbina latinskog jezika u crkvi.

Kako se radi o vrlo staroj praksi i disciplini zapadne crkve, nije čudo da su iznesena tako oprečna stanovišta. Dok konzervativci, radi časne tradicije latinskog jezika i zasluga u razvoju zapadnoevropske kulture iznose sentimentalne razloge za njegovu intaktibilnost dotle krajnji radikali zaboravljaju da se čak i u vancrkvenom životu osjeća potreba internacionalnog jezika.

I pala je salamonska odluka. Saborski su se oci složili da rješenje donesu pokrajinske crkvene vlasti. Time su otvorena vrata. Posve je sigurno da će time negdje prije a negdje kasnije latinski jezik ući u svoju novu fazu službe crkvi.

Vjerujemo da je takovo rješenje najsretnije ne samo što je takova odluka odraz demokratičnosti nego što će se mnogo opreznije prići tom delikatnom problemu.

Već sama oprečnost stanovišta prema tom problemu govori da je problem kompleksniji nego li na prvi pogled izgleda.

Pojavu i ulogu latinskog jezika možemo promatrati s više aspekata, no faktore, koji su uvjetovali njegovu današnju poziciju, moramo promatrati paralelno, jer je i njihovo djelovanje bilo istovre-

poročila vseh zanimivosti, prav pa je, da naštejemo vsa »slavica«, ker so vsem udeležencem kongresa zgovorno pričala o starodavni tradiciji prevajalskega dela pri Slovanih (tudi prof. Martimort ga je omenjal v svojem predavanju). Razstavljeni so bili: 1. Rimski misal, tiskan v glagolici, prva izdaja: Venezia 12. januarja 1483 (kar je hkrati najstarejši tiskani primer prevoda rimske liturgične knjige); 2. Missale Romanum slavonico idiomate iussu Urbani VIII editum, Roma 1631; 3. Breviarium illiricum slavo-romanum, Venezia 1561; 4. Mali oficij »in lingua illirica«; 5. Rituale Romanum Urbani VIII iussu editum lingua illirica (= croata), Roma 1640. Razstavljeni so bili tudi večjezični obredniki drugih slovanskih narodov: češki iz leta 1586, poljski iz leta 1579 ter latinsko-poljsko-nemško-madžarski iz leta 1768. Posebna zanimivost je bil japonski obrednik tiskan 1605 in kitajski misal iz leta 1670.

Na drugi razstavi novih liturgičnih knjig je imela seveda Jugoslavija svoj lastni oddelek s slovenskim žepnim misalom ter hrvatskim velikim nedeljskim misalom. Razstavljeni so bili tudi obredniki v obeh jezikih, hrvatski lekcionar in slovenska knjiga z obredi velikega tedna, pa tudi nekaj manjših tiskov. Žal je iz pozabljivosti ostala doma na zunaj najlepša knjiga: slovenski lekcionar.

Drugi narodi so na tej razstavi pokazali lepo tiskane (ali tudi samo razmnožene) dvojezične misale, lepe lekcionarje, popolne brevirje (nemški, francoski, angleški), note z novimi liturgičnimi spevi (nikjer namreč niso prevzeli samo gregorijanskih melodij, kot pri nas). Obljubljeno poslušanje posnetkov liturgičnega petja je pa bilo zaradi kratko odmerjenega časa skrčeno na minimum med odmori — brez komentarja.

Marijan SMOLIK

LATINSKI JEZIK SAVREMENI PROBLEM CRKVE

Možda niti jedan problem iz programa II. Vat. sabora nije pobudio tako široko interesiranje, kao daljnja sudbina latinskog jezika u crkvi.

Kako se radi o vrlo staroj praksi i disciplini zapadne crkve, nije čudo da su iznesena tako oprečna stanovišta. Dok konzervativci, radi časne tradicije latinskog jezika i zasluga u razvoju zapadnoevropske kulture iznose sentimentalne razloge za njegovu intaktibilnost dotle krajnji radikali zaboravljaju da se čak i u vancrkvenom životu osjeća potreba internacionalnog jezika.

I pala je salamonska odluka. Saborski su se oci složili da riješenje donesu pokrajinske crkvene vlasti. Time su otvorena vrata. Posve je sigurno da će time negdje prije a negdje kasnije latinski jezik ući u svoju novu fazu službe crkvi.

Vjerujemo da je takovo rješenje najsretnije ne samo što je takova odluka odraz demokratičnosti nego što će se mnogo opreznije prići tom delikatnom problemu.

Već sama oprečnost stanovišta prema tom problemu govori da je problem kompleksniji nego li na prvi pogled izgleda.

Pojavu i ulogu latinskog jezika možemo promatrati s više aspekata, no faktore, koji su uvjetovali njegovu današnju poziciju, moramo promatrati paralelno, jer je i njihovo djelovanje bilo istovre-

meno premda ne uvijek istim intenzitetom, nego je u pojedinim periodima bio jače naglašen sad ovaj sad onaj faktor, jednom s jednog a drugi put s drugog aspekta.

Jedva da bi bilo moguće nabrojiti sve faktore koji su utjecali na poziciju latinskog jezika u historiji i danas, a još bi ih teže bilo sistematizirati jer su s nekog gledišta imali primarnu a s nekog sekundarnu ulogu i to ne jednako na cijelom području gdje je imao utjecaj.

Prva crkva služi se narodnim jezicima. Evanđelisti i apostoli pišu grčkim jezikom tadanjeg kulturnog svijeta, osim Mateja koji piše hebrejski. No već i latinski jezik dolazi na pozornicu, zato i Pilat piše, prema Ivanu, Kristovu krivicu na tri jezika hebrejski, latinski i grčki.

Ekspanziju rimskog carstva slijedi i latinski jezik. Jačanjem političke moći Rima raste ekonomska moč koja kao plodno tlo služi nastajanju nove kulture. Premda Rim svoju kulturu gradi na grčkim temeljima ipak se ne može s njim poistovjetiti a niti smatrati njenim nastavkom radi vlastitih elemenata koje su u nju unijeli. Baš zato i napuštaju jezik svojih grčkih učitelja. Sličnu sudbinu doživljava latinski jezik u 18. i 19. stoljeću buđenjem nacionalne svijesti i težnje za vlastitom nacionalnom afirmacijom.

Ipak politička moć Rima i njegova kultura sa latinskim jezikom nije uspjela potisnuti grčki jezik na istoku gdje je grčka kultura pustila svoje duboko korjenje. Čak bi se moglo reći da je grčka kultura bila važan faktor rascjepa rimskog carstva.

Crkva u to vrijeme ne favorizira niti grčki niti latinski zato se u isto vrijeme razvijaju paralelno obje liturgije i literatura na oba jezika. Prije raskola nije bilo jedinstvo jezika, a razlika u jeziku nije bila uzrok raskola.

Spomenimo još samo dolazak trećeg giganta na pozornicu povijesti crkve — Slavene i njihovog jezika.

Nije potrebno niti spominjati one manje jezične skupine i šarolikost obreda u razvoju kroz povijest i danas, pa da vidimo kako niti obred niti jezik nisu nikada bili vanjski znak jedinstva crkve. Prije bismo rekli da su neki neopravdano uzimali tu pojavu kao vanjski faktor podijeljenosti. Dakako da ovdje imademo pred očima sve crkve bilo sjedinjene ili ne jer ako mislimo ekumenski onda nikoga ne smijemo isključiti. Latinski jezik bio je donekle znak jedinstva u zapadnoj crkvi, ali nije samo zapadna crkva Kristova. Ali i u zapadnoj crkvi imade više jezika, makar i u manjini. Tako barem naša glagoljica.

Uostalom za jedinstvo nije niti potreban zajednički govor osim jezika ljubavi. Ujedinjene nacije o tom sada niti ne pomišljaju. To je sporedno. Kao da vlada načelo ako želiš da te netko sluša govori mu jezikom koji razumije. Englezi, Irci, Amerikanci i drugi govore engleski, pa ipak taj jezik nije poseban znak jedinstva.

Istina je da bi latinski jezik u liturgiji bio procentualno dominantan i onda kad bi došlo do sjedinjenja svih kršćana, ali mu ta činjenica ne bi davala pravo da uživa posebne povlastice osobito ne na štetu drugih jezika.

Druga je stvar kada gledamo latinski jezik u odnosu na simbiozu zapadnoevropske kulture i kršćanstva. Sigurno je da je tu latinski jezik imao presudnu ulogu. Činjenica je i to da je ta kultura nadnacionalna i da je u naša vremena u neku ruku zajedničko dob-

ro cijelog čovječanstva. Uza sve to nema pravo ta kultura da jednostavno negira sve ostale kulture i da jednostavno traži njihov ustup u svoju korist. U svijetu je postojalo i postoji kulturâ i civilizacijâ koje po svojoj vrijednosti nisu zaostajale i ne zaostaju za rimskom i grčkom kulturom.

Vjerujemo da i danas evanđelje imade sposobnost da se nakalemi i da oplemeni svaku kulturu kao što se to dogodilo sa rimskom i grčkom.

Ekumenski duh mora zbrisati i posljednje tragove ljudskog elementa u crkvi cezaropapističkih ideja.

Neki su razlozi podvojenosti mišljenja o tom problemu psihološke naravi bilo subjektivni bilo objektivni.

Novi rezultati nauke i teoretske i praktične donijeli su potrebu za potpunom rekonstrukcijom naobrazbe.

Tako da imademo danas inteligenciju vrlo raznolikog obrazovanja. Dok je starija inteligencija primila obrazovanje školama manje više klasičnog smjera, danas sve više prevladava u školama specijalistički tip obrazovanja.

Dok se stara generacija divila hrabrosti Dedala i Ikara danas mladu generaciju interesiraju kozmonauti.

Staru su generaciju oduševljavali podvizi Odiseja, Eneja i njima sličnih u knjizi, današnju generaciju više uzbuđuju podvizi kauboja i gangstera u filmu.

Dok je staroj generaciji latinski jezik otvarao pogled u bogati svijet klasika, dotle danas mladu generaciju jedva klasici i interesiraju. Uostalom stara generacija nije baš niti imala velikog izbora dok je tehnika u naša vremena stvorila mogućnosti daleko šireg vidika u svijet djelatnosti ljudskog duha negoli je to bilo još pred relativno kratko vrijeme. Tako na pr. dnevne novine, časopisi, radio, televizija, automobili, avioni i dr.

Uostalom zar u svijetu nema i drugih kultura bilo živih bilo nestalih vjerojatno ne manje interesantnih negoli su rimska i grčka.

Pustimo po strani nostalgiju za klasicima. Veselimo se više da je i naše doba nešto dobroga stvorilo. Nadajmo se i tješimo da će i naše vrijeme ostati jednom klasično ako atomske bombe ne unište svaki trag naše kulture i civilizacije. Imajmo pred očima prvenstveno misao da mi želimo navjestiti svijetu evanđelje. To je naš prvotni cilj i za taj cilj moramo naći prikladna i savremena sredstva. Danas općenito pastoralisti smatraju da je liturgija osnovna i polazna točka svakog pastoralnog rada a i cilj kojem vodi naš pastoralni rad. Latinski jezik ne samo da nam neće u tome pomoći nego će nam biti čak i smetnja, jer ga danas više nitko ne razumije. Ne oblačimo misterij liturgije mistifikacijom nerazumljivosti tekstova. Pokažimo vjernicima unutrašnju ljepotu liturgije.

Znači li sve ovo da treba latinski jezik posve odbaciti. Dok esperantisti nastoje povezati svijet novim umjetnim jezikom, bilo bi u najmanju ruku nerazborito odbaciti jezik koji ne samo što imade svoju časnu tradiciju i praktičnu vrijednost s obzirom na teološku literaturu koja je na njemu napisana, nego i jer on posjeduje sve odlike da postane opet jezik znanstvenog svijeta.

Uostalom ne samo da nije moguć studij teologije bez njega nego i nekih drugih grana znanosti npr. medicina, farmacija i dr.

Za oživljavanje njegove funkcionalnosti bila bi potreb..a temeljita reforma u nastavi latinskog jezika, no o tome govoriti nije svrha ovog članka.

Muren FRANJO

„EMBOLIZEM" KLJUČ ZA RAZUMEVANJ „OČENAŽA"

Ko sva lani skupno z našim novim škofom, velikim liturgičnim pionirjem med nami, dr. Pogačnikom potovala na liturgični tečaj v Zagreb, sem ga med drugim izpraševal tudi za spremembe, ki se nam obetajo v naši mašni liturgiji. »Moje mnenje je, da mašni obred vsaj od »Ka..ona« do konca, tj. do »Ite Missa est«, ne bo pri novih spremembah, ki se nam v obilni meri obetajo, posebno po »Koncilu«, nič prizadet. Ostali, posebno gibljivi del, pa zna doživeti **velike,** tudi **stvarne** spremembe. Tako se dela mnogo na tem, kar je tudi že v osnutkih, da se bodo evangeljske - nedeljske perikope iz Nove zaveze tako porazdelile, da bo prišel v petih letih v glavnem evangelij vseh 4 Evangelistov na vrsto, seveda tako, da bo celo Jezusovo življenje jasno pred nami! In prav je tako. Poučni del sv. maše naj nam nudi tekom časa celega »Jezusa«, kakor ..am ga kanon vsakikrat predstavlja v njegovem višku: **trpljenju** in **smrti!**« Tako dr. Pogačnik, ki mu je dano, da danes sam to na koncilu soustvarja, kar je tedaj napovedoval!

Da, »KANON«, ta čudovita umetnina sv. Duha, bo ostal neizpremenjen tudi po koncilјskih reformah. Tudi organska **zgradba** kanona, ki sega po mnenju strokovnjakov prav v **apostolsko** dobo, to tirja. Po mnenju gotovih cerkvenih očetov, posebno tistih, ki po sv. Avgušti..u in Sv. Ambrožu razlagajo tudi sv. mašo **simbolično,** ima vsak del kanona svoj globok pomen: Povzdigovanje Jezusa na križ povzdignejo, Očenaš — 7 Jezusovih besed na križu (7 'prošenj!), lomljenje sv. hostije — njegovo prebodenje (na vzhodu še zdaj v spomin na to sv. kruh z našem prebadajo!), zavživanje - njegovo mistočno smrt v srcih vernikov! Naj ta razlaga komu ugaja ali ne, dejstvo je, da vsaka evharistična daritev »nekrvavo ponazarja krvavo Jezusovo daritev na križu!«

Naš ljudski pisatelj † Ivan Zorec, veliki povestni kro..ičar naših stiških »Belih menihov«, nam je pred smrtjo napisal nekake »Confessiones« pod naslovom »Iz nižav in težav«. Na str. 173. nam je izpovedal: »Po temeljiti spovedi pri P. Lacku mi ta da za pokoro: Zmoli en sam očenaš, pa prav zbrano ga zmoli, besedo za besedo premisli, nobena, druga misel naj te med molitvijo ne moti!« In pisatelj, ki pač ni imel nikoli misala v rokah (bil je kasneje liberalec in bančni urad..ik), malo dalje v svoji knjigi vzklika: »Ampak tista pokora, p. Lacko, tja v nebesa vam povem, da je še nisem opravil, kakor ste mi zabičali, prehuda je bila, ali je že kdo na svetu prav zmolil očenaš?« »O, ga je, g. Zorec«, bi mu sam p. Lacko odgovoril, če bi še živela in za njim mi z misalom v rokah, kadar ga prav molimo, z Jezusom pri sv. maši soizgovarjamo. Mi - Kristjani, kadarkoli z mašnikom »Po zveličavanih zapovedih opomnjeni in po božjem nauku **poučeni«** in to po posebnem dodatku, ki se strokovno tudi v naslovu naznačen »embolizem« (gr.) imenuje!

Uostalom ne samo da nije moguć studij teologije bez njega nego i nekih drugih grana znanosti npr. medicina, farmacija i dr.

Za oživljavanje njegove funkcionalnosti bila bi potreb:a temeljita reforma u nastavi latinskog jezika, no o tome govoriti nije svrha ovog članka.

Muren FRANJO

„EMBOLIZEM" KLJUČ ZA RAZUMEVANJ „OČENAŽA"

Ko sva lani skupno z našim novim škofom, velikim liturgičnim pionirjem med nami, dr. Pogačnikom potovala na liturgični tečaj v Zagreb, sem ga med drugim izpraševal tudi za spremembe, ki se nam obetajo v naši mašni liturgiji. »Moje mnenje je, da mašni obred vsaj od »Ka:ona« do konca, tj. do »Ite Missa est«, ne bo pri novih spremembah, ki se nam v obilni meri obetajo, posebno po »Koncilu«, nič prizadet. Ostali, posebno gibljivi del, pa zna doživeti **velike,** tudi **stvarne** spremembe. Tako se dela mnogo na tem, kar je tudi že v osnutkih, da se bodo evangeljske - nedeljske perikope iz Nove zaveze tako porazdelile, da bo prišel v petih letih v glavnem evangelij vseh 4 Evangelistov na vrsto, seveda tako, da bo celo Jezusovo življenje jasno pred nami! In prav je tako. Poučni del sv. maše naj nam nudi tekom časa celega »Jezusa«, kakor :am ga kanon vsakikrat predstavlja v njegovem višku: **trpljenju** in **smrti!«** Tako dr. Pogačnik, ki mu je dano, da danes sam to na koncilu soustvarja, kar je tedaj napovedoval!

Da, »KANON«, ta čudovita umetnina sv. Duha, bo ostal neizpremenjen tudi po konciljskih reformah. Tudi organska **zgradba** kanona, ki sega po mnenju strokovnjakov prav v **apostolsko** dobo, to tirja. Po mnenju gotovih cerkvenih očetov, posebno tistih, ki po sv. Avgušti:u in Sv. Ambrožu razlagajo tudi sv. mašo **simbolično,** ima vsak del kanona svoj globok pomen: Povzdigovanje Jezusa na križ povzdignejo, Očenaš — 7 Jezusovih besed na križu (7 prošenj!), lomljenje sv. hostije — njegovo prebodenje (na vzhodu še zdaj v spomin na to sv. kruh z našem prebadajo!), zavživanje - njegovo mistočno smrt v srcih vernikov! Naj ta razlaga komu ugaja ali ne, dejstvo je, da vsaka evharistična daritev »nekrvavo ponazarja krvavo Jezusovo daritev na križu!«

Naš ljudski pisatelj † Ivan Zorec, veliki povestni kro:ičar naših stiških »Belih menihov«, nam je pred smrtjo napisal nekake »Confessiones« pod naslovom »Iz nižav in težav«. Na str. 173. nam je izpovedal: »Po temeljiti spovedi pri P. Lacku mi ta da za pokoro: Zmoli en sam očenaš, pa prav zbrano ga zmoli, besedo za besedo premisli, nobena, druga misel naj te med molitvijo ne moti!« In pisatelj, ki pač ni imel nikoli misala v rokah (bil je kasneje liberalec in bančni urad:ik), malo dalje v svoji knjigi vzklika: »Ampak tista pokora, p. Lacko, tja v nebesa vam povem, da je še nisem opravil, kakor ste mi zabičali, prehuda je bila, ali je že kdo na svetu prav zmolil očenaš?« »O, ga je, g. Zorec«, bi mu sam p. Lacko odgovoril, če bi še živela in za njim mi z misalom v rokah, kadar ga prav molimo, z Jezusom pri sv. maši soizgovarjamo. Mi - Kristjani, kadarkoli z mašnikom »Po zveličavanih zapovedih opomnjeni in po božjem nauku **poučeni«** in to po posebnem dodatku, ki se strokovno tudi v naslovu naznačen »embolizem« (gr.) imenuje!

Mi kristjani imamo namreč, kot apostoli, tudi to možnost, da si izprosimo poseben dar molitvi, dar molitvenih solza: saj je zato ucelo posebna oracija! Pri sv. maši je taka molitev tudi vedno uspešna, posebna molitev očenaša! Poglejmo, morebiti je prav imenovani embolizem tista avtentična razlaga, ki nam odpira božje zaklade, poenostavlja njegovo razumevanje in sistematizira njegovih 7 prošenj v neki čudovit red, ki nam kaže, da njegov izvor ni od tega sveta! Morda se nam prav v očenažu še izraziteje kot v nauku pokaže tista Jezusova evangeljska beseda, zapisana pri sv. Janezu: »Moj nauk sam je tisti, ki me dokazuje!« Tudi očenaš **sám** se v dodatku pri sv. maši sam dokazuje!

Dodatek sam v slovenskem prevodu, v katerim najdemo avtentično razlago očenaža, takole slove:

»Reši nas, prosimo, Gospod, vsega hudega, preteklega, sedanjega in prihodnjega!« Te besede nam pokažejo, da je treba v drugem delu očenaža iskati Jezusovo misel takò, da je v tem delu mislil na naše »časne« potrebe in skrbi! In kar nas za preteklost skrbi so predvsem naši dolgovi — tj. naši grehi, zato: »Odpusti nam, Oče, naše dolge (V Češč. Mariji: »prosi za nas grešnike!«), za sedaj »ne vpęlji nas v skušnjavo!« — za sedaj ko molimo, so aktualne le skušnjave! Za bodočnost pa, za katero prav nič ne vemo kaj nas čaka, molimo splošno: »Reši nas vsega hudega!«

Besede: »Na priprošnjo blažene in častitljive vedno Device, božje Matere Marije, Tv. sv. apostolov Petra in Pavla, Andreja in vseh svetnikov, daj milostno mir v naših dneh« pa nam namigujejo, da je treba v prvem delu očenaža razumevati »razmerja« — tj. prostor! Trojni mir namreč razumevamo: 1) mir v Bogu — zato: »Posvečeno bodi Tvoje Ime«, 2) mir v nas — zato: »Pridi k nam tvoje kraljevstvo!« 3) in mir v svetu okoli nas, zato: »Zgodi se tvoja volja (Mir vam dam kakor ga svet ne more dati . . .), kakor v nebesih tako na zemlji!« Višina v božjem prostoru je božja volja, ki povezuje nebo z zemljo. Globina smo mi! Širina je svet okoli nas. Središčna točka ki povezuje prostor in čas, pa je božji kruh, ljubi Jezus sam! Kakšna čudovita perspektiva se nam odpira, če prav po božjem nauku poučeni molimo, kot liturgični molivci svoj življenski očenaž!

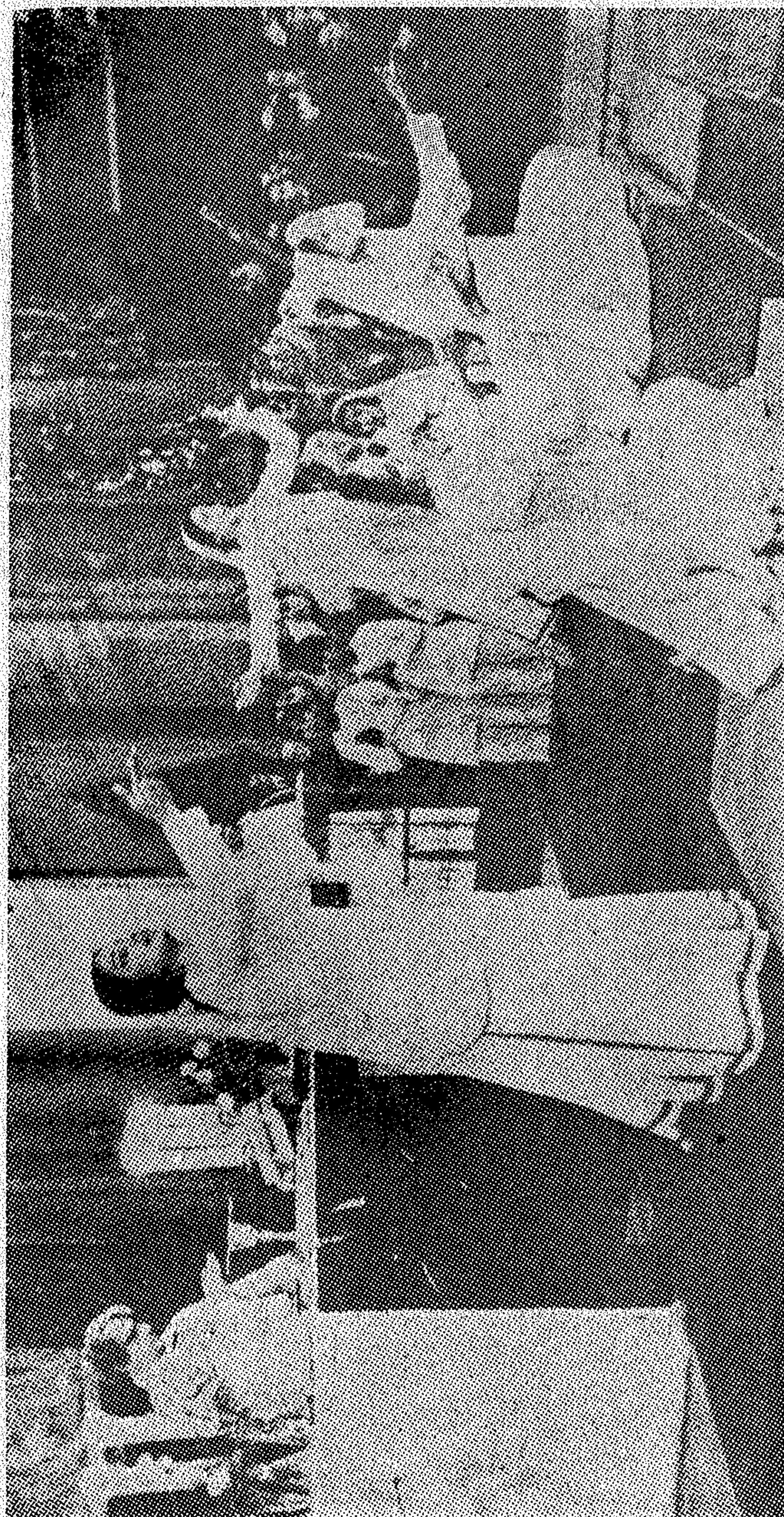
Povše LEOPOLD, Prežganje
— Javor pod Ljubljano.

PLES PRED BOŽJIM PRIJESTOLJEM

(Indijska liturgijska svečanost s grupom P. Proksch-a)

Dva mladića s bubnjevima određuju ritam koraka. Sedamnaest indijskih mladića i djevojaka, odjevenih u ruho bijele i žute šafranove boje svoje domovine, ulazi u svečanoj procesiji u Kaiser-dom u Frankfurtu. Praćeni zvukom malih praporaca od mesinga, nježnih zvukova dviju indijskih gitara, mladići i djevojke pjevaju 23. psalam u svom domovinskom jeziku. Procesija prati P. Georga Proksch-a misijskog reda Steylerovaca do oltara. Katolici Frankfurta katedralne zajednice sv. Bartolomeja pribivaju zajedno s Indijcima svečanosti sv. Mise.

Dvije djevojke polože svežanj s klasjem i košaru s grožđem kao simbole kruha i vina na podnožje oltara. Liturgiju prate mladići i djevojke turobnim pjevanjem svoje domovine. Obadvije gitare sa

četiri strune, kojima je šupljina učinjena od dviju bundeva, zašute samo poslije pretvorbe. Poslije poslanice i poslije pretvorbe pristupe četiri djevojke u oltarskom prostoru za krasni poklonstveni ples. Duge žute haljine opšivene su zlatnim gajtanima, na glavi djevojke nose koprenu. Bosonoge plešu škrtim koracima u ritmu svoje domovine na slavu Božju. Izražajne geste njihovih ruku i pokreti njihovih vrpca izražavaju razumijevanje, puno poštovanja, za misterij sv. Mise. Samo se jedamput okrenu prema zajednici. Svojim gestama kao da žele pozvati ljude u crkvi k oltaru. Na koncu mlade plesačice kleknu u dubokom naklonu pred oltarom. Glavu nagnuvši prema dolje, one drže ruke otvorene prema gore kao znak spremnosti i poniznosti pred Svetim.

Poslije pričesti nose deset malenih svijeća pred oltar. Šest djevojaka završava obred misne žrtve s plesom svijetla. Orijentalno štovanje prirodnih sila ovdje dobiva duboko kršćansko značenje. U odmjerenim koracima i okretajima drže djevojke svijeće za pjesmu »Čudesa Božja sjaju daleko i široko, svijetle zvijezde u svemiru, ljubav Božju odražavajte daleko u mjesečevoj noći, u sunčanom sjaju«. Pjevajući kao i kod Ulaza procesija ponovo napušta oltar.

Prema »Katolisches Sonntagsblatt«, br. 48, 1965., str. 5. O. F. C.

KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU NADBISKUPA CAMARE

Mgr Helder Camara, nadbiskup Recife-a (Brazil) održao je 24. XI 1965. konferenciju za štampu pod naslovom: »Ono što Sabor nije mogao reći«. Donosimo samo neke izvatke. O odgovornosti Crkve u Latinskoj Americi govori ovako: »Nerazvijenost gura Latinsku Ameriku u stanje nedostojno ljudskog stvorenja. Unutar Latinske Amerike koja je kršćanska, sutra će protukršćanski revolt biti neizbježan ako danas u času tlačenja i ropstva, Crkva bude griješila propustom«. On sugerira da hijerarhija Lat. Amerike »zauzme otvoreno stav u prilog nerazvijenih masa; da se nastoji otresti zemlje koju posjeduje, posebno ako je ta zemlja neproduktivna; da, ako do tog dođe, dadne svoju moralnu podršku revolucionarnom nenasilnom pokretu koji će biti u stanju stimulirati garde koji kao da su još u srednjem vijeku i koji se vladaju kao unutrašnji kolonijalisti. Ovaj je kolonijalizam, nastavlja konferencijer, najgori što ga ja poznam. Kod nas još ima srednjovjekovnih barona«. Pošto je odao počast Martinu L. Kingu govornik zaključuje: »Komunisti će sasvim drukčije osjećati i postupati u času kad shvate da oni ne moraju nijekati Boga i vječni život te da bi mogli ljubiti ljude i boriti se za pravdu. Komunisti će tada gledati na religiju s pažnjom i simpatijom jer će je vidjeti spremnu da ne prikriva nepravde počinjene u ime prava vlasništva i privatne inicijative«.

Nadbiskup Camara nije nikada intervenirao u saborskoj dvorani ali je sigurno jedan od biskupa koji imaju najviše utjecaja na II Vatikanskom saboru. Njegov ugled premašuje Lat. Ameriku gdje se ističe brojnim socijalnim poduhvatima i izvanrednom ljubavlju prema siromašnima. Po koji se put govori krivo o proroštvu u Crkvi. Ali ako ima ijedan biskup koji zaslužuje naziv proroka, to je onda Mgr H. Camara. Njegova vjera i siromaštvo, njegova spontanost i smiješak učinili su ga jednim od najživopisnijih i najdjelotvornijih saborskih prelata (»Le Monde«, 27. stud. 1965, str. 10).

četiri strune, kojima je šupljina učinjena od dviju bundeva, zašute samo poslije pretvorbe. Poslije poslanice i poslije pretvorbe pristupe četiri djevojke u oltarskom prostoru za krasni poklonstveni ples. Duge žute haljine opšivene su zlatnim gajtanima, na glavi djevojke nose koprenu. Bosonoge plešu škrtim koracima u ritmu svoje domovine na slavu Božju. Izražajne geste njihovih ruku i pokreti njihovih vrpca izražavaju razumijevanje, puno poštovanja, za misterij sv. Mise. Samo se jedamput okrenu prema zajednici. Svojim gestama kao da žele pozvati ljude u crkvi k oltaru. Na koncu mlade plesačice kleknu u dubokom naklonu pred oltarom. Glavu nagnuvši prema dolje, one drže ruke otvorene prema gore kao znak spremnosti i poniznosti pred Svetim.

Poslije pričesti nose deset malenih svijeća pred oltar. Šest djevojaka završava obred misne žrtve s plesom svijetla. Orijentalno štovanje prirodnih sila ovdje dobiva duboko kršćansko značenje. U odmjerenim koracima i okretajima drže djevojke svijeće za pjesmu »Čudesa Božja sjaju daleko i široko, svijetle zvijezde u svemiru, ljubav Božju odražavajte daleko u mjesečevoj noći, u sunčanom sjaju«. Pjevajući kao i kod Ulaza procesija ponovo napušta oltar.

Prema »Katolisches Sonntagsblatt«,
br. 48, 1965., str. 5. O. F. C.

KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU NADBISKUPA CAMARE

Mgr Helder Camara, nadbiskup Recife-a (Brazil) održao je 24. XI 1965. konferenciju za štampu pod naslovom: »Ono što Sabor nije mogao reći«. Donosimo samo neke izvatke. O odgovornosti Crkve u Latinskoj Americi govori ovako: »Nerazvijenost gura Latinsku Ameriku u stanje nedostojno ljudskog stvorenja. Unutar Latinske Amerike koja je kršćanska, sutra će protukršćanski revolt biti neizbježan ako danas u času tlačenja i ropstva, Crkva bude griješila propustom«. On sugerira da hijerarhija Lat. Amerike »zauzme otvoreno stav u prilog nerazvijenih masa; da se nastoji otresti zemlje koju posjeduje, posebno ako je ta zemlja neproduktivna; da, ako do tog dođe, dadne svoju moralnu podršku revolucionarnom nenasilnom pokretu koji će biti u stanju stimulirati garde koji kao da su još u srednjem vijeku i koji se vladaju kao unutrašnji kolonijalisti. Ovaj je kolonijalizam, nastavlja konferencijer, najgori što ga ja poznam. Kod nas još ima srednjovjekovnih barona«. Pošto je odao počast Martinu L. Kingu govornik zaključuje: »Komunisti će sasvim drukčije osjećati i postupati u času kad shvate da oni ne moraju nijekati Boga i vječni život te da bi mogli ljubiti ljude i boriti se za pravdu. Komunisti će tada gledati na religiju s pažnjom i simpatijom jer će je vidjeti spremnu da ne prikriva nepravde počinjene u ime prava vlasništva i privatne inicijative«.

Nadbiskup Camara nije nikada intervenirao u saborskoj dvorani ali je sigurno jedan od biskupa koji imaju najviše utjecaja na II Vatikanskom saboru. Njegov ugled premašuje Lat. Ameriku gdje se ističe brojnim socijalnim poduhvatima i izvanrednom ljubavlju prema siromašnima. Po koji se put govori krivo o proroštvu u Crkvi. Ali ako ima ijedan biskup koji zaslužuje naziv proroka, to je onda Mgr H. Camara. Njegova vjera i siromaštvo, njegova spontanost i smiješak učinili su ga jednim od najživopisnijih i najdjelotvornijih saborskih prelata (»Le Monde«, 27. stud. 1965, str. 10).

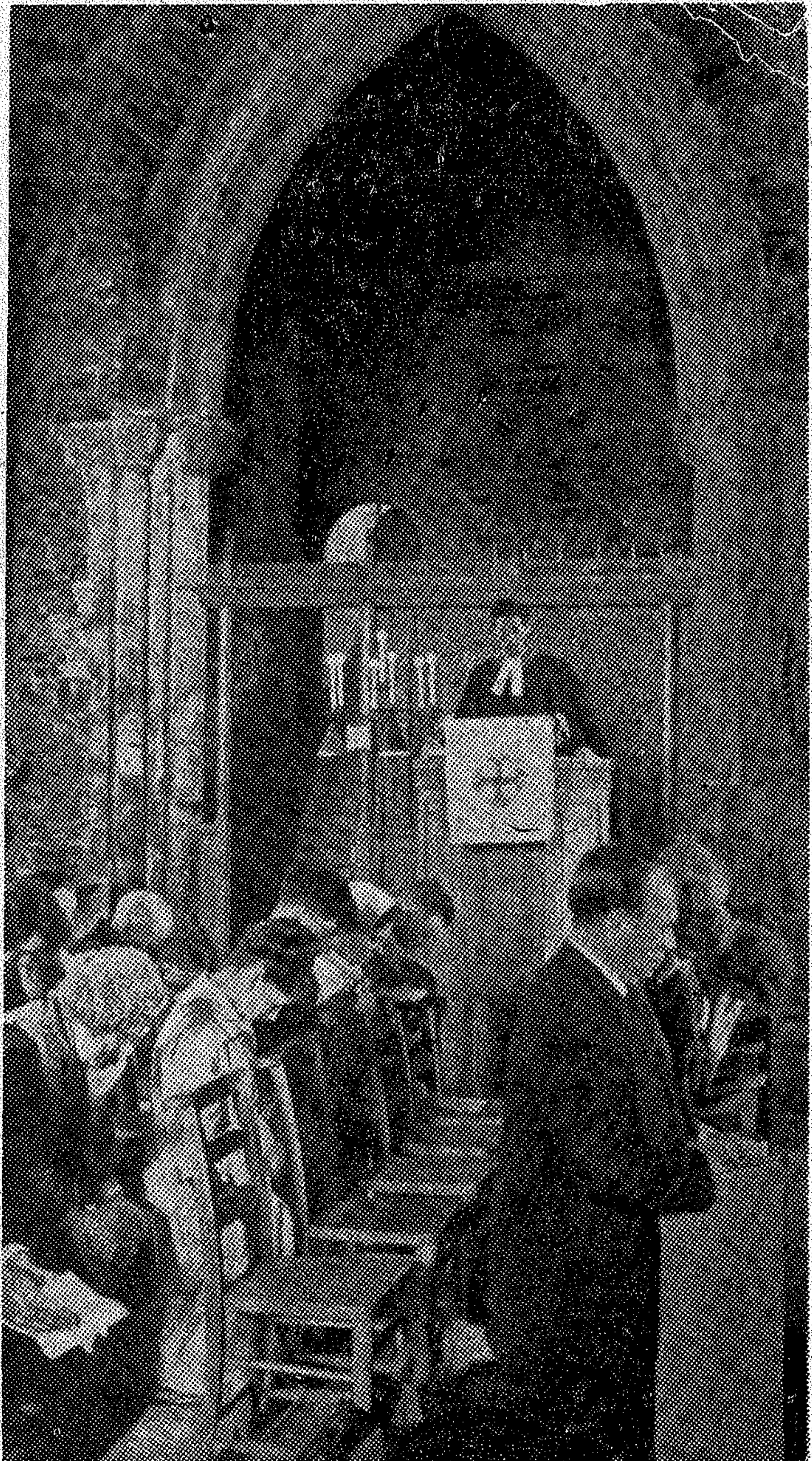
JOŠ JEDNA KONFERENCIJA ZA ŠTAMPU NADBISKUPA CAMARE

I opet jedna jaka i zanimljiva konferencija. S obzirom na pojednostavljenje života biskupa nadbiskup veli: »Ima dosta biskupa-prinčeva koji ostaju tuđi narodu. Ima ih dosta u Crkvi koji žele biti služeni, koji traže da uvijek budu prvi, koji nemaju poniznosti i realizma da prihvate vjerski pluralizam. Kada ćemo mi biskupi biti tako ponizni i pametni pa naučiti od laika a posebno od novinara kako treba govoriti i zainteresirati druge — govoriti tako da nas razumiju«. O reformi lakolnih kurija veli »da su naši svećenici i naši laici tvrdi prema dieceza.:skoj kuriji kao mi prema rimskim uredima«. S obzirom na svećenike veli: »Današnji svijet hoće svećenike koji ne moraju gledati na ženu kao sinonim grijeha, da bi bili čisti; koji da bi ljubili nebo ne osjećaju se prisiljenima mrziti zemlju; koji u ljubavi prema ljudima nalaze najbolji način kako ljubiti Boga. Svijet ne sluša svećenike koji uvijek moraliziraju, koji uvijek grde (viču), koji uvijek prose. Naši svećenici nisu sjemeništarci. Uspostavimo pravi dijalog s njima. Oni očekuju da mi biskupi prvi prakticiramo ono što smo izglasali«. S obzirom na redovnike kaže: »Velike kuće, prebogate kapele, prostra:a zemljišta su vrlo često skandali, kod nas, u trećem svijetu«. S obzirom na laike tvrdi: »Po koji put su laici klerikalniji negoli sami svećenici. Po koji put laici čine klerikalnima svećenike«. Obzirom na jubilej što ga je najavio Papa veli: »Mi se nadamo da će jubilej oprostiti sve cenzure što ih je udario sveti Oficij i da će dati izvanredne olakšice našoj braći, svećenicima koji su nas ostavili« (»Le Monde« 3. pros. 1965, str. 10).

BRATSTVO NA IONI

Godine 1938. u Škotskoj je prijetila gospodarska kriza. Dr. George Mac Leod, evangelički reformirani župnik jedne industrijske zajednice u Glasgowu pokušao je da ublaži teške posljedice nezaposlenosti kod obitelji svoga okruga. Imao je uspjeha — no na veliko začuđenje svojih prijatelja napusti naglo svoju župsku službu i povuče se na otok IONA na zapadnoj obali Škotske. Htio je u tišini razmišljati o tom, kako bi obnovio život Crkve, koji u temelju mimoilazi današnji socijalni i društveni svijet. Osnovao je bratstvo, koje je imalo služiti ovom cilju: Zajednicu Iona (Iona - Comunity). Pripadaju joj jednako oni koji se nalaze u »svjetovnom« staležu tako i duhovne osobe: no svi pod jednom religioznom idejom: Ponovo pomiriti crkvu i svijet, premostiti rascjep kršćanskog života u duhovni i svjetovni putem nove produbljene, socijalno odgovorne pobožnosti, primjerom »savršenijeg« života. Bratstvo Iona danas je tip evangeličkog »reda« koji stoji usred svijeta, u svoje čla:ove broji oženjene i posjednike, ali hoće omogućiti primjeran život prema evanđelju, bezuvjetno nasljedovanje Krista. Tako Bratstvo Iona — slično kao i evangelički samostan u Taizé — spada na onaj redovnički pokret što se pojavio u protestantizmu 20. stoljeća, a koje ima i veliko ekumensko značenje. Već sada je Bratstvo Iona prešlo granice kalvinističke crkve u Škotskoj. Pripadaju mu Anglikanci,

kao i Baptisti, Prezbiterijanci i Kongregacionalisti. Izbjegava li ono time postojeće vjerske razlike putem svejedinog »praktičnog kršćanstva«? Mislimo da ne. Stari samostan Iona, što ga je ponovo izgradilo bratstvo i koje je u ljetnim mjesecima postalo središtem kršćanskih susreta, utemeljio je apostol Engleske sveti monah Kolumban. U njegovu duhu ovdje se u 20. stoljeću radi dalje.

Slike pokazuju život na Ioni u molitvi i kod propovijedi.

Protestantsko bratstvo Iona danas broji 154 prava člana i 700 pridruženih članova, njihov čvrsti prijateljski krug obuhvata 7000 ljudi. Bratstvo nema »zakona« nego čvrsta pravila života kojima se podlaže svaki član: misionarsko priznavanje prisutnosti Božje u našemu svijetu, posebno u socijalnim i političkim stvarima; redovito bogoslužje; biblijsko čitanje (svaki dan pola sata), molitva, ručni rad na Ioni, darežljivost sa svim mogućim sredstvima: očekuje se da svaki dade 10% »raspoloživog dohotka«.

Prema »Der christliche Sonntag« br. 41, g. 1965.
o. Franjo CAREV

900-GODIŠNJICA SPOMENA ŠIBENIKA

Krešimirov grad Šibenik ponosi se svojom nadaleko poznatom katedralom sv. Jakova. Draguljem ovog velebnog hrama može se s pravom nazvati KRSTIONICA. Kad se čovjek nađe unutar nje, ostaje zapanjen promatrajući ovu kupelj preporođenja — »lavacrum regenerationis« — bilo s umjetničkog značenja bilo s religioznoga.

Ovo je djelo završio oko godine 1452. umjetnik Juraj Dalmatinac.

Postavljeno je u polupodzemlje južne apside. Ova okrugla građevina ima bočne niše presvođene svinutim, gibkim i niskim svodom. Iskićena je mrežom lukova i vijenaca plamtećeg lišća.

Na 4 ugla stoje 4 proroka — predstavnici Staroga Zavjeta — omotani naboranim plaštevima. Reljefi anđela lebde na svodu okružujući likove Boga Oca i Duha Svetoga. Sve se ovo nalazi u renesanskom lovor-vijencu.

U ovu ukrašenu i dotjeranu prostoriju ulazi lagano svjetlo kroz 3 malena prozora i osvjetljava je. Tko je imao prigodu doći u koju prirodnu pećinu iskićenu stalaktitima — dobiva sličan utisak ušavši u krstionicu. Nakiti dlijetom izrađeni sa svih strana. Čovjek se ne može načuditi ustrpljivosti majstora, koji je to sve uspio prenijeti u mramor. To rješava samo živa vjera majstora.

Na sredini nalazi se krsni zdenac, koji je središte cijele ove prostorije.

* * *

»Zaista, zaista, kažem ti, tko se ne preporodi vodom i Duhom Svetim ne može ući u kraljevstvo nebesko« (Iv 3, 5).

»Ja sam trs, vi ste loze« (Iv 15, 5).

Krštenje je sakramenat gdje zadobivamo božanski život, gdje smo postali jedno s Kristom, gdje smo postali udovi mistočnoga Tijela njegova.

kao i Baptisti, Prezbiterijanci i Kongregacionalisti. Izbjegava li ono time postojeće vjerske razlike putem svejedinog »praktičnog kršćanstva«? Mislimo da ne. Stari samostan Iona, što ga je ponovo izgradilo bratstvo i koje je u ljetnim mjesecima postalo središtem kršćanskih susreta, utemeljio je apostol Engleske sveti monah Kolumban. U njegovu duhu ovdje se u 20. stoljeću radi dalje.

Slike pokazuju život na Ioni u molitvi i kod propovijedi.

Protestantsko bratstvo Iona danas broji 154 prava člana i 700 pridruženih članova, njihov čvrsti prijateljski krug obuhvata 7000 ljudi. Bratstvo nema »zakona« nego čvrsta pravila života kojima se podlaže svaki član: misionarsko priznavanje prisutnosti Božje u našemu svijetu, posebno u socijalnim i političkim stvarima; redovito bogoslužje; biblijsko čitanje (svaki dan pola sata), molitva, ručni rad na Ioni, darežljivost sa svim mogućim sredstvima: očekuje se da svaki dade 10% »raspoloživog dohotka«.

Prema »Der christliche Sonntag« br. 41, g. 1965.
o. Franjo CAREV

900-GODIŠNJICA SPOMENA ŠIBENIKA

Krešimirov grad Šibenik ponosi se svojom nadaleko poznatom katedralom sv. Jakova. Draguljem ovog velebnog hrama može se s pravom nazvati KRSTIONICA. Kad se čovjek nađe unutar nje, ostaje zapanjen promatrajući ovu kupelj preporođenja — »lavacrum regenerationis« — bilo s umjetničkog značenja bilo s religioznoga.

Ovo je djelo završio oko godine 1452. umjetnik Juraj Dalmatinac.

Postavljeno je u polupodzemlje južne apside. Ova okrugla građevina ima bočne niše presvođene svinutim, gibkim i niskim svodom. Iskićena je mrežom lukova i vijenaca plamtećeg lišća.

Na 4 ugla stoje 4 proroka — predstavnici Staroga Zavjeta — omotani naboranim plaštevima. Reljefi anđela lebde na svodu okružujući likove Boga Oca i Duha Svetoga. Sve se ovo nalazi u renesanskom lovor-vijencu.

U ovu ukrašenu i dotjeranu prostoriju ulazi lagano svjetlo kroz 3 malena prozora i osvjetljava je. Tko je imao prigodu doći u koju prirodnu pećinu iskićenu stalaktitima — dobiva sličan utisak ušavši u krstionicu. Nakiti dlijetom izrađeni sa svih strana. Čovjek se ne može načuditi ustrpljivosti majstora, koji je to sve uspio prenijeti u mramor. To rješava samo živa vjera majstora.

Na sredini nalazi se krsni zdenac, koji je središte cijele ove prostorije.

* * *

»Zaista, zaista, kažem ti, tko se ne preporodi vodom i Duhom Svetim ne može ući u kraljevstvo nebesko« (Iv 3, 5).

»Ja sam trs, vi ste loze« (Iv 15, 5).

Krštenje je sakramenat gdje zadobivamo božanski život, gdje smo postali jedno s Kristom, gdje smo postali udovi mistočnoga Tijela njegova.

»Ne znate li, da ste vi hram Duha Svetoga« upozorava nas sv. Pavao. Čitavo Presv. Trojstvo sudjeluje u našem krštenju. Majstor Juraj toga je bio svjestan. Zato je tu svoju svijest prenio dlijetom i u krstionicu.

Strop na kojem je reljef Boga Oca i Duha Svetoga doziva nam u pamet Kristovo i naše krštenje. Sjetimo se riječi kod Isusova krštenja: »Ovo je moj sin ljubljeni«. Duh Sveti se pokazao u obliku golubice. Tako je upravo u krstionici. Na stropu iznad krsne vode lebdi Bog Otac i Duh Sveti.

A zar u svetom krštenju Otac nebeski ne šalje Duha Svetoga da izlije u našu dušu božansku milost? Zar mi ne postajemo djeca Božja?

»Uistinu, svi ste sinovi Božji u Kristu Isusu posredstvom vjere, jer svi koji ste u Kristu kršteni, Krista ste obukli« (Gal 3, 27).

»Ili zar ne znate, da smo svi koji smo kršteni u Isusu Kristu u njegovu smrt kršteni? Dakle, s njim smo skupa ukopani po krštenju u smrt, da bismo, kao što je Krist uskrsnuo od mrtvih po Očevoj slavi, i mi živjeli novim životom« (Rimlj 6, 3—4).

Postali smo nakalamljeni na Krista. Postali smo jedno s njime. KRIST JE U KRSNOJ VODI. On nam se u njoj daruje. Obukli smo se u Isusa Krista. Po krštenju smo umrli grijehu. A iz vode smo uskrsnuli, kao što je i Krist uskrsnuo, na novi — božanski život. Dubokog li značenja!

Stvarno, majstor Juraj izrazio je duhovno značenje izrađujući ovo ukrašeno remek-djelo.

Nad našim krštenjem veseli se nebo i zemlja. Anđeli lebde na stropu krstionice promatrajući i veseleći se, da dobivaju novog građanina kraljevstva Kristova.

Proroci iz 4 kuta krstionice također promatraju naše krštenje. Oni su već prije mnogo godina navijestili Krista koji će donijeti ljudima život i spasenje. Oni prate Krista. »Gospodine, dobro je da ostanemo ovdje. Napravit ćemo tri sjenice: jednu tebi, jednu Mojsiju, jednu Iliji« (Lk 9, 33).

Krštenik je postao svjetlo svijeta — grad sagrađen na gori. On mora svjedočiti svojim životom za Krista. »Primi goruću svijeću«. Iz krstionice šibenske katedrale vode dvoja vrata. Jedna idu prema svetištu — idu u katedralu. Postali smo članovi katoličke Crkve. Imamo pravo crpsti božanski život i iz drugih izvora milosti. A najvažnije pravo dobivamo da možemo s Kristom žrtvovati Euharistijsku Žrtvu. A zar simbolično ne govore ova vrata?

Druga vrata vode na ulicu. »Vi ste svjetlo svijeta«. Dužnost nam je svojim kršćanskim životom svijetliti u svijetu. Svjetlo se svuda širi. Tim svjetlom imamo doći i u kraljevstvo nebesko.

Ljudevit, kralj francuski rado se potpisivao »Ljudevit iz Poissy-a«. Kad su ga upitali zašto se tako potpisuje, on je odgovorio: »U Parizu sam dobio pravo kraljevati Francuskom, a u Poissy-u (gdje je kršten) dobio sam pravo jednoga dana vladati na nebu«.

* * *

Šibenik, u svojoj dugoj kršćanskoj povijesti, može biti ponosan, uz druge kršćanske tekovine, posebno na ovu krstionicu, koja se nalazi u njemu već preko 500 godina. Stari Šibenčani htjeli su da im majstori njihovu vjeru prenesu dlijetom u ovaj mramor, a to je stvarno i postignuto.

I prvi spomen grada Šibenika vezan je uz vjeru i vjerske stvari. U njemu se sastao hrvatski kralj Krešimir IV. s još 7 biskupa upravo na blagdan Kristova Porođenja. Izdao je tom prigodom ispravu, kojom udjeljuje benediktinskom samostanu svete Marije u Zadru kraljevsku slobodu i zaštitu. Između ostaloga čitamo: »Godine Utjelovljenja Gospodina našega Isusa Krista 1066. za vladanja cara Dukasa u Carigradu. Ja Krešimir, kralj Hrvatske i Dalmacije... Na dan rođenja Gospodnjega U ŠIBENIKU opatici Čiki ova isprava je dana«.

Dao Bog da vjera, koja je prožimala povijest grada i unaprijed raste i napreduje. Kao što ju je povijest predala gradu Šibeniku do današnjega dana — neka je tako i današnji naraštaj preda svojim pokoljenjima — živu i praktičnu!

o. Bone PRCELA

Dr o. Jeronim Šetka:

HRVATSKI KRŠĆANSKI TERMINI SLAVENSKOGA PORIJEKLA

Makarska 1965.

Marljivi je i zaslužni pisac ovim završio svoju trilogiju »Hrvatska kršćanska terminologija«. Dok nam prve dvije knjige govore koliko nam je kršćanstvo donijelo grčkog i latinskog jezičnog blaga, ova treća svjedoči kako je naš jezik pun kršćanske terminologije. Sve su vjerske grane i područja obogatili naš jezik, pa nam i to pokazuje koliko je naš narod prožet kršćanstvom. Pisac je skupio zaista mnoštvo izraza koje je naš narod stvorio za vjerske istine, čine, obrede, običaje, predmete i mjesta. Osobito su brojni hrvatski pojmovi u vezi s liturgijom, što je i razumljivo, kad smo, kao nitko drugi na zapadu, imali bogoslužje na narodnom jeziku. Već stoga je pravo, da ovu bogatu knjigu toplo preporuči i naš časopis. Ne bi smjela manjkati ni u jednoj župskoj knjižnici, a valjda bi mnogi svećenici mogli autoru javiti još po koju riječ sa svoga područja.

Poželjno bi naime bilo, koliko god je pisac toliko godina radio na ovom svojem djelu, da ga još ne smatra dovršenim, nego da ga nastavi dopunjavati, pa eventualno izda dopunski četvrti svezak. Ima još detalja koji bi se dali navesti. Npr. ne nalazim klepac ili bat koji udara u zvono. A šteta bi bila, da se ne popišu i ne objasne mnogi lokalni izrazi. Npr. Gospina se crkvica nad gradom Hvarom zove »Gospe Kruvenica«, što dolazi od stsl. riječi »horugva - zastava«, a odatle horugvenica i još kraće kruvenica, dakle Gospa - zastavonoša. Kako je autor upotrebljavao građu za stsl. rječnik, bilo bi dobro, kad bi obradio i mnoge izraze stsl. Misala, jer se u velikoj većini zapravo radi o sthrv. izrazima. Npr. vrlo je značajno, da je u molitvi prije posvećenja u Misi izraz »oblationem rationabilem« preveden »prinošenje slovesno«, što je možda prijevod ne latinskoga nego grčkoga izraza »thysia logiké«, pa bi u tom slučaju bio

U svako vrijeme i u svakom narodu ugodan je Bogu svatko tko ga se boji i živi pravedno.

II. Vat. sabor

I prvi spomen grada Šibenika vezan je uz vjeru i vjerske stvari. U njemu se sastao hrvatski kralj Krešimir IV. s još 7 biskupa upravo na blagdan Kristova Porođenja. Izdao je tom prigodom ispravu, kojom udjeljuje benediktinskom samostanu svete Marije u Zadru kraljevsku slobodu i zaštitu. Između ostaloga čitamo: »Godine Utjelovljenja Gospodina našega Isusa Krista 1066. za vladanja cara Dukasa u Carigradu. Ja Krešimir, kralj Hrvatske i Dalmacije... Na dan rođenja Gospodnjega U ŠIBENIKU opatici Čiki ova isprava je dana«.

Dao Bog da vjera, koja je prožimala povijest grada i unaprijed raste i napreduje. Kao što ju je povijest predala gradu Šibeniku do današnjega dana — neka je tako i današnji naraštaj preda svojim pokoljenjima — živu i praktičnu!

o. Bone PRCELA

Dr o. Jeronim Šetka:

HRVATSKI KRŠĆANSKI TERMINI SLAVENSKOGA PORIJEKLA

Makarska 1965.

Marljivi je i zaslužni pisac ovim završio svoju trilogiju »Hrvatska kršćanska terminologija«. Dok nam prve dvije knjige govore koliko nam je kršćanstvo donijelo grčkog i latinskog jezičnog blaga, ova treća svjedoči kako je naš jezik pun kršćanske terminologije. Sve su vjerske grane i područja obogatili naš jezik, pa nam i to pokazuje koliko je naš narod prožet kršćanstvom. Pisac je skupio zaista mnoštvo izraza koje je naš narod stvorio za vjerske istine, čine, obrede, običaje, predmete i mjesta. Osobito su brojni hrvatski pojmovi u vezi s liturgijom, što je i razumljivo, kad smo, kao nitko drugi na zapadu, imali bogoslužje na narodnom jeziku. Već stoga je pravo, da ovu bogatu knjigu toplo preporuči i naš časopis. Ne bi smjela manjkati ni u jednoj župskoj knjižnici, a valjda bi mnogi svećenici mogli autoru javiti još po koju riječ sa svoga područja.

Poželjno bi naime bilo, koliko god je pisac toliko godina radio na ovom svojem djelu, da ga još ne smatra dovršenim, nego da ga nastavi dopunjavati, pa eventualno izda dopunski četvrti svezak. Ima još detalja koji bi se dali navesti. Npr. ne nalazim klepac ili bat koji udara u zvono. A šteta bi bila, da se ne popišu i ne objasne mnogi lokalni izrazi. Npr. Gospina se crkvica nad gradom Hvarom zove »Gospe Kruvenica«, što dolazi od stsl. riječi »horugva - zastava«, a odatle horugvenica i još kraće kruvenica, dakle Gospa - zastavonoša. Kako je autor upotrebljavao građu za stsl. rječnik, bilo bi dobro, kad bi obradio i mnoge izraze stsl. Misala, jer se u velikoj većini zapravo radi o sthrv. izrazima. Npr. vrlo je značajno, da je u molitvi prije posvećenja u Misi izraz »oblationem rationabilem« preveden »prinošenje slovesno«, što je možda prijevod ne latinskoga nego grčkoga izraza »thysia logiké«, pa bi u tom slučaju bio

U svako vrijeme i u svakom narodu ugodan je Bogu svatko tko ga se boji i živi pravedno.

II. Vat. sabor

u vezi s Logos - Slovo, kako je o. Stanko Petrov do smrti pledirao, da se za drugu božansku osobu upotrebljava sthrv. naziv Slovo, a ne Riječ.

Neka se ove želje ne uzmu kao kritika vrlo vrijednom djelu. Spomenute su u vezi s njim, jer je baš autor ovog djela najviše pozvan, da nastavi svoj marljivi i dragocjeni rad, a sigurno će mu pomoći svi kojima je na srcu naše jezično vjersko blago.

o. M. K.

O. Berard Barčić:

S PAVLOM VI U KRISTOVOJ DOMOVINI

Makarska 1965.

Nije nikakva šteta, što je ova knjiga izišla tek sada. Poslije putovanja Sv. Oca u Kristovu domovinu išao je on još u Bombay i New York, ali ipak je odjek onog prvog hodočašća još živ. Nije to bilo samo prvo putovanje jednog pape u svetu zemlju, nego se je tom prigodom odigrao historijski susret Pavla VI s patrijarhom Atenagorom. Završetak II vatikanskog sabora s dignutim uzajamnim izopćenjem Sv. Stolice i carigradske patrijaršije svjedoči, da je ono hodočašće i onaj susret bio samo početak, koji se nastavlja i koji će se još nastaviti. Stoga će ova knjiga, koja potanko opisuje i toliko ističe onaj susret, biti trajno aktuelna, pa i kad uz dosadašnje dobijemo još dalje opise raznih hodočasnika po svetim mjestima.

O tom smo papinom hodočašću u svoje vrijeme mnogo čuli, čitali i gledali, ali je pravo da smo o tome dobili i dokumentarnu knjigu na našem jeziku, kako ih je izišlo u mnogo drugih. Napisao ju je franjevački generalni definitor, koji je imao priliku da baš tom prigodom hodočasti u svetu zemlju. Napisao ju je jednostavno i pobožno kakav je on sam. Sve je isprepleo mnogim navodima iz Sv. pisma Starog i Novog zavjeta. I to tako organski, da se uprav osjeća kako je pisac duboko doživljavao davne biblijske događaje. Ako je liturgija posadašnjenje i ponazočenje Kristova otajstva, onda se iz knjige vidi, kako se to posebno doživljuje na onim mjestima, gdje su se ta otajstva odigrala. Pisac je svetim tekstom, pa svojom molitvom, razmatranjem i opisom raznih prigodnih obreda (kako mu je samo uspio križni put!) svojim čitačima zaista predočio otajstva Kristova utjelovljenja, života, smrti i uskrsnuća kao sadašnja, jer i imaju trajnu, vječnu vrijednost.

Putopisi su redovito zanimljivi, oni u Kristovu domovinu i vrlo pobudni, pa su stoga i vrlo brojni. Od čuvene hodočasnice Eterije naprijed sačuvalo nam ih se nepregledno mnogo, nekoliko i na našem jeziku. I pravo je, jer je naš maleni narod jakim vezama povezan s Kristovom domovinom. Pisac je znao istaknuti sve što nas Hrvate posebno zanima u svetoj zemlji. Posebna je vrijednost knjige, što donosi sve najvažnije govore i poruke Sv. Oca tom prigodom. Osamnaest izabranih i jasnih fotografija čine ovo izdanje još ljepšim. Knjigu će s korišću čitati naobraženi (taj će opaziti poneku malenkost, npr. da je Segni različito označen na str. 69. i 126.), a pisana je tako da može prodrijeti i u najšire krugove, što zaista i zaslužuje.

o. M. K.

u vezi s Logos - Slovo, kako je o. Stanko Petrov do smrti pledirao, da se za drugu božansku osobu upotrebljava sthrv. naziv Slovo, a ne Riječ.

Neka se ove želje ne uzmu kao kritika vrlo vrijednom djelu. Spomenute su u vezi s njim, jer je baš autor ovog djela najviše pozvan, da nastavi svoj marljivi i dragocjeni rad, a sigurno će mu pomoći svi kojima je na srcu naše jezično vjersko blago.

o. M. K.

O. Berard Barčić:

S PAVLOM VI U KRISTOVOJ DOMOVINI

Makarska 1965.

Nije nikakva šteta, što je ova knjiga izišla tek sada. Poslije putovanja Sv. Oca u Kristovu domovinu išao je on još u Bombay i New York, ali ipak je odjek onog prvog hodočašća još živ. Nije to bilo samo prvo putovanje jednog pape u svetu zemlju, nego se je tom prigodom odigrao historijski susret Pavla VI s patrijarhom Atenagorom. Završetak II vatikanskog sabora s dignutim uzajamnim izopćenjem Sv. Stolice i carigradske patrijaršije svjedoči, da je ono hodočašće i onaj susret bio samo početak, koji se nastavlja i koji će se još nastaviti. Stoga će ova knjiga, koja potanko opisuje i toliko ističe onaj susret, biti trajno aktuelna, pa i kad uz dosadašnje dobijemo još dalje opise raznih hodočasnika po svetim mjestima.

O tom smo papinom hodočašću u svoje vrijeme mnogo čuli, čitali i gledali, ali je pravo da smo o tome dobili i dokumentarnu knjigu na našem jeziku, kako ih je izišlo u mnogo drugih. Napisao ju je franjevački generalni definitor, koji je imao priliku da baš tom prigodom hodočasti u svetu zemlju. Napisao ju je jednostavno i pobožno kakav je on sam. Sve je isprepleo mnogim navodima iz Sv. pisma Starog i Novog zavjeta. I to tako organski, da se uprav osjeća kako je pisac duboko doživljavao davne biblijske događaje. Ako je liturgija posadašnjenje i ponazočenje Kristova otajstva, onda se iz knjige vidi, kako se to posebno doživljuje na onim mjestima, gdje su se ta otajstva odigrala. Pisac je svetim tekstom, pa svojom molitvom, razmatranjem i opisom raznih prigodnih obreda (kako mu je samo uspio križni put!) svojim čitačima zaista predočio otajstva Kristova utjelovljenja, života, smrti i uskrsnuća kao sadašnja, jer i imaju trajnu, vječnu vrijednost.

Putopisi su redovito zanimljivi, oni u Kristovu domovinu i vrlo pobudni, pa su stoga i vrlo brojni. Od čuvene hodočasnice Eterije naprijed sačuvalo nam ih se nepregledno mnogo, nekoliko i na našem jeziku. I pravo je, jer je naš maleni narod jakim vezama povezan s Kristovom domovinom. Pisac je znao istaknuti sve što nas Hrvate posebno zanima u svetoj zemlji. Posebna je vrijednost knjige, što donosi sve najvažnije govore i poruke Sv. Oca tom prigodom. Osamnaest izabranih i jasnih fotografija čine ovo izdanje još ljepšim. Knjigu će s korišću čitati naobraženi (taj će opaziti poneku malenkost, npr. da je Segni različito označen na str. 69. i 126.), a pisana je tako da može prodrijeti i u najšire krugove, što zaista i zaslužuje.

o. M. K.